

Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana: Latvijas pieredze

Safeguarding Intangible Cultural Heritage:
Latvian Experiences

**Nemateriālā kultūras
mantojuma saglabāšana:
Latvijas pieredze**

Safeguarding Intangible Cultural Heritage:
Latvian Experiences

UDK [061+316.7](474.3)(062)

Sa050

Izdevums sagatavots, balstoties uz starptautisku semināru "Sabiedrības līdzdalības un izglītības loma nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un attīstībā, īstenojot UNESCO 2003. gada konvenciju", kas noritēja Rīgā, Kuldīgā, Aizputē 2015. gada 21.–23. oktobrī. Seminārs rikots un izdevuma saturs veidots, sadarbojoties Latvijas Nacionālajam kultūras centram, UNESCO Latvijas Nacionālajai komisijai, Latvijas Kultūras akadēmijai un Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijai.

This publication has been developed on the basis of an international seminar 'The Role of Societal Participation and Education in Safeguarding and development of Intangible Cultural Heritage in the Implementation of UNESCO 2003 Convention', which took place in Rīga, Kuldīga, Aizpute on October 21 – 23, 2015. The seminar was organised and the content of the publication was developed in close cooperation between the Latvian National Centre for Culture, the Latvian National Commission for UNESCO, the Latvian Academy of Culture and Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music.

Šajā publikācijā paustās idejas un viedokļi ne vienmēr atspoguļo izdevēju un citu iesaistīto organizāciju nostāju.

The ideas and opinions expressed in this publication are not necessarily those of the publisher and other organisations involved.

Izdevumu finansiāli atbalsta Valsts Kultūrkapitāla fonds un UNESCO Līdzdalības programma.

The publication is financially supported by the State Culture Capital Foundation and the UNESCO Participation Programme.

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Sastādītāja / *Compiler* – **Anita Vaivade**

Projekta vadītāja / *Project Manager* – **Gita Lancere**

Dizains, makets / *Design, mockup* – **Laura Lūse**

Tulkotāja / *Translator* – **Rita Kursīte**

Redaktore un korektore (angļu valoda) / *Editor and proofreader (English)* – **Dace Veinberga**

Redaktore un korektore (latviešu valoda) / *Editor and proofreader (Latvian)* – **Elita Priedīte**

Fotogrāfijas – no rakstu autoru personīgā arhīva vai ar attiecīgo rakstu autoru saskaņojumu.

Photos – from the authors' personal archives or with the consent of the authors of the respective articles.

© UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, 2015 / *Latvian National Commission for UNESCO, 2015*

© Latvijas Nacionālais kultūras centrs, 2015 / *Latvian National Centre for Culture, 2015*

ISBN 978-9934-528-14-9

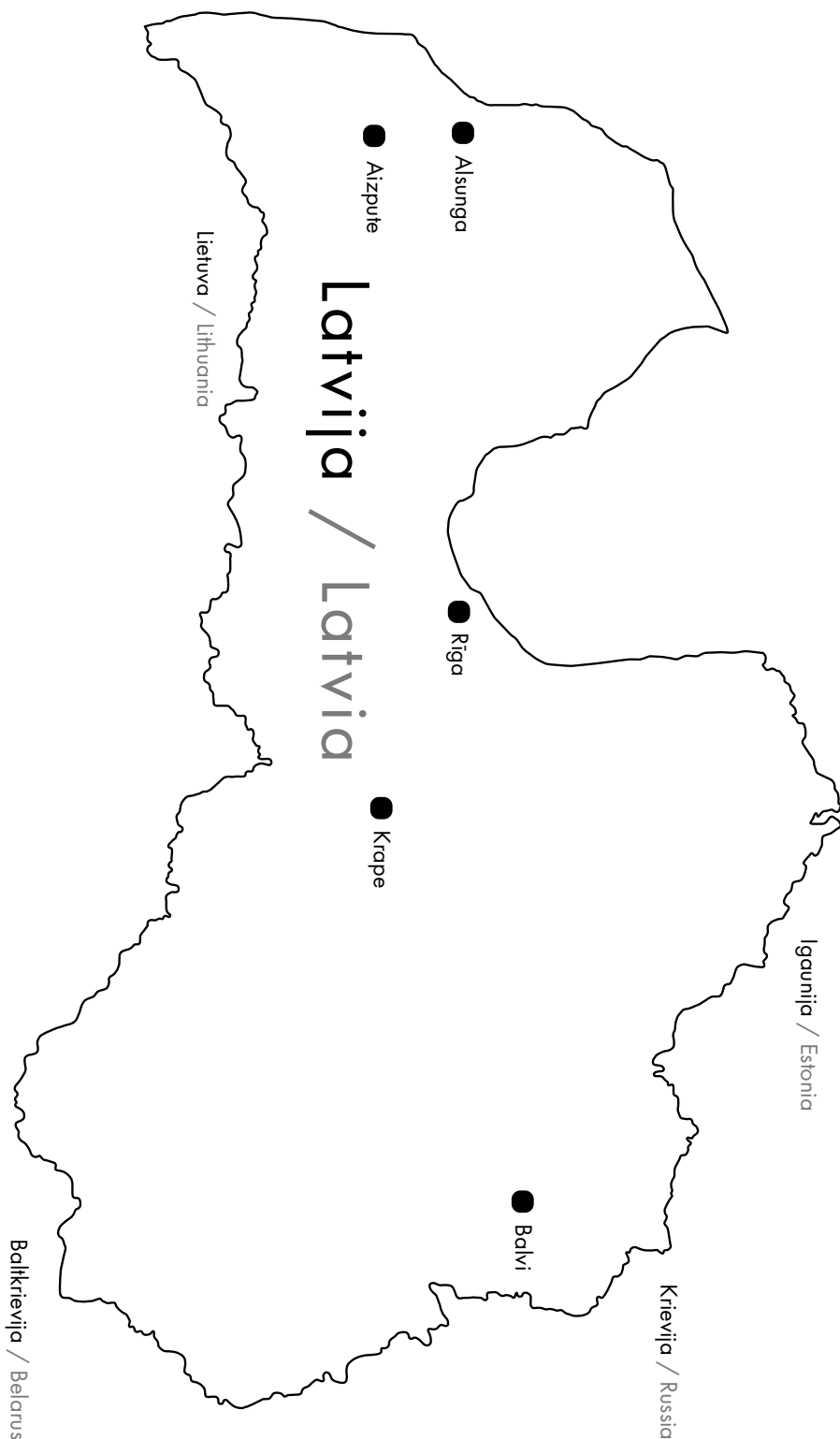
Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana: Latvijas pieredze

Safeguarding Intangible Cultural Heritage:
Latvian Experiences

Latvijas Nacionālais
kultūras centrs

2015

Anita Vaivade

Ievads. Personīgās un kopīgās pieredzes stāsti	6
Introduction. Stories of Individual and Joint Experience	7

Signe Pucena

Tradīcijas un atmiņas saglabānot.	
Starpnozaru mākslas grupas SERDE pieredze	14
Preserving Living Practices and Memories.	
The Experience of the Interdisciplinary Art Group SERDE	15

Ilmārs Pumpurs

Nevalstiskās organizācijas iespējas darbā ar nemateriālo kultūras mantojumu. Biedrības "Skaņumāja" pieredze	44
The Potential for NGOs in the Work of Intangible Cultural Heritage.	
The Experience of the Society 'Skaņumāja'	45

Māra Mellēna

Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana, tālāk nodošana un pārmantošana. Tradicionālās kultūras biedrības "Aprika" pieredze	58
Safeguarding, Transferring, and Inheriting Intangible Cultural Heritage.	
The Experience of the Society for Traditional Culture 'Aprika'	59

Ruta Cibule, Anda Beitāne

Nemateriālais kultūras mantojums teorijā un praksē.	
Ziemeļlatgales pieredze	86
Intangible Cultural Heritage in Theory and Practice.	
The Experience of Northern Latgale	87

Dace Martinova

Suitu kultūrtelpa UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam nepieciešama neatliekama saglabāšana, sarakstā.	
Etniskās kultūras centra "Suiti" pieredze	110
Suiti Cultural Space on the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding. The Experience of the Ethnic Culture Centre 'Suiti'	111

Grigorijs Rozentāls, Māra Rozentāle, Anita Vaivade

Suitu kopienas pieredze UNESCO (saruna)	132
The Suiti Community at UNESCO (conversation)	133

Autori / Authors	152 / 153
-------------------------	------------------

Ievads

Personīgās un kopīgās pieredzes stāsti

Anita Vaivade

Izdevums par kultūras tradīciju saglabāšanu Latvijā nāk klajā laikā, kad drīzumā aprit desmit gadi kopš stājās spēkā UNESCO Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu. Kaut arī tā ir tikai sakritība, tomēr desmitgades gaitā ir nonākts pie vēlmes atskatīties uz Konvencijas īstenošanas pieredzi un tās vērtējumiem. Konvencija starptautiskajās diskusijās tiek vērtēta kā būtisks pagrieziena punkts gan starpvalstu sadarbībā, gan normatīvo instrumentu jaunradē kultūras mantojuma jomā, gan arī valstu ieinteresētībā kultūras tradīciju saglabāšanā. Starptautiskās sadarbības ietvaros tā to patiesi var vērtēt. Savukārt, ielūkošanās lokāli gūtajās pieredzēs ataino to, ka sabiedrības un valsts rūpēm par kultūras mantojumu ir sava vēsture un pamatojums, un konvencijas pieņemšanai tajā var būt sekundāra nozīme. Kā lasāms šajā izdevumā iekļautajos pieredžu stāstos, UNESCO ietvars ir atsauce, kas var palīdzēt atbilstošu ieceru aizstāvēbai, tomēr tam priekšplānā ir kultūras tradīciju vērtības apzināšanās sabiedrībā, interese par to daudzveidību, dažādajām saiknēm un paralēlēm, kam seko valsts un starptautiskās politikas veidošanas procesi.

Kultūras mantojuma politikas veidošana Latvijā aizsākta teju pirms gadsimta. Drīz pēc valsts dibināšanas 1918. gadā rūpes par kultūras mantojuma apzināšanu un vērtību nostiprināšanu kļuva būtiskas kultūras un izglītības politikas laukā, pētniecībā, kā arī sabiedrisko organizāciju darbībā gan Rīgā, gan valsts reģionos. Pēctecība neatkarīgas valsts politikas veidošanā no jauna bija iespējama pēc Latvijas valsts neatkarības atjaunošanas 1991. gadā. Vairāki šī izdevuma raksti atskatās uz folkloras saglabāšanas norisēm 20. gadsimta 80. un 90. gados, kā arī pievēršas interesei par cilvēku atmiņu stāstiem, kas saistās vēl ar iepriekšējām desmitgadēm. Šajā izdevumā apkopotās pieredzes sniedz arī ieskatu konceptu lietojumā. Stāsti par folkloras un tradicionālās kultūras saglabāšanu pamazām iegūst nemateriālā kultūras mantojuma jēdzienisko patīnu. Latvijas gadījumā tās ir konceptu paralēles, kur jēdzienu mantojumu papildina to jaunrade, apliecinot saikni vienlīdz ar vēsturi un ar starptautiskās sadarbības aktualitāti.

Izdevums tapis, sadarbojoties ar nemateriālo kultūras mantojumu saistītām administratīvajām un akadēmiskajām institūcijām. Līdz ar to tas ir šo institūciju skats uz nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas procesiem, piedāvājot ieskatu, kas būtu turpināms ar vēl citiem pieredzes stāstiem. Izdevums ir veidots, balstoties uz vēlmi iepazīt

Introduction

Stories of Individual and Joint Experience

Anita Vaivade

This publication on the safeguarding of intangible cultural heritage coincides with the upcoming tenth anniversary of the entrance into force of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. The publication witnesses a desire to reflect and assess the experiences gained through the implementation of the Convention. In multilateral discussions, the adoption of the Convention is viewed as a crucial watershed in terms of international cooperation, the development of normative instruments in the cultural heritage field, and increased governmental interest in safeguarding intangible cultural heritage. This is readily apparent in the frameworks for international cooperation. Consideration of local experience however tells us that community and governmental caretaking of cultural heritage has had its own historical foundation and trajectory. Although the adoption of this Convention might well be only of secondary importance for communities and governmental policies, the stories presented here attest to the fact that the UNESCO framework is a helpful resource in support of advocacy for the relevant objectives. While increasing awareness in the community of the value of cultural traditions and their many forms of diversity and connections remains in the forefront of the work of safeguarding supported by national and international policy initiatives.

Policies related to cultural heritage have almost a century of history in Latvia. Soon after independence was achieved in 1918, concerns about the identification and consolidation of cultural heritage became integral to policy development in culture, education, scholarship, and to the activities of non-governmental organisations in both the capital and other areas of the country. The continuation of these policies only became possible in 1991, when Latvian independence was re-established. Several of the papers in this volume look back on folklore safeguarding activities in the 1980s and 1990s, while also attending to oral histories dating to even earlier decades. The accounts collected here also demonstrate conceptual understandings, while stories about the safeguarding of folklore and traditional culture show a gradually accumulating terminological patina of intangible cultural heritage. In the case of Latvia, these concepts run in parallel to each other, which witnesses connections with history and emphasizes the timeliness in response to the current international collaborations.

sabiedrības, īpaši nevalstisko organizāciju pieredzi saistībā ar nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas norisēm kā galvaspilsētā, tā Latvijas reģionos. Tajā ir atainots dažādu organizāciju ieguldījums, iniciatīvas, prakses un to vērtējumi, tāpat arī sadarbības veidošanas pieredze kā reģionos, tā arī ar valsts institūcijām, kas darbojas attiecīgajā jomā. Pieredzes stāstos var iepazīties arī ar piedzīvotajiem izaicinājumiem – vai tās būtu grūtības atjaunot teju izzudušas prasmes, vai arī mākslinieciskās jaunrades meklējumi, radošo procesu balstot kultūras mantojuma izzināšanā. Rakstu autori, būdami ar dažādu pieredzi un interesēm, nereti ir vienlīdz nevalstisko organizāciju vadītāji, pētnieki, nemateriālā kultūras mantojuma nesēji un kopienas pārstāvji. Katra autora gadījumā šādi apzīmējumi galvenokārt nav nodalāmi. Pastāstīt par paveikto un uz to atskatīties ar rosinošu paškritiku ir visai grūts uzdevums – kā rakstu autoriem, tā arī publikācijas veidotājiem.

Pagājušajā gadā UNESCO ir saņemts pirmais akreditācijas pieteikums no Latvijas nevalstiskajām organizācijām – starpnozaru mākslas grupas SERDE, kas apliecinājusi savu vēlmi iesaistīties starptautiskajos nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas procesos. Organizācijas darbība kultūras mantojuma izpētes un mākslinieciskās jaunrades laukā ir kalpojusi par rosinājumu apzināties kultūras mantojuma vērtību kā Latvijā, tā arī organizācijas starptautiskā sadarbības tīkla ietvaros. Signes Pucenas rakstā lasāms par organizācijas rīkotajām meistardarbnīcām un notikumiem, kas sadarbībā ar kopienām pievēršas dzīvajām kultūras tradīcijām un zināšanām, kā arī kultūras mantojuma kā resursa nozīmei nomaļu vietu attīstībā (SERDE atrodas Latvijas dienvidrietumos, mazpilsētā Aizputē). Organizācijas izdotā sērija “Tradīciju burtnīcas”, savukārt, saistošā veidā ielūkojas dažādās ar kultūras mantojumu saistītās tēmās un aizvien tiek papildināta. Nupat publicētajā šīs sērijas izdevumā “Bērni” var lasīt teicēju stāstītos padomus par bērna gaidīšanu, vārda izvēli, cilvēka dzīves pirmajām pieredzēm un audzināšanu. Kultūras pieredzē sakņotās rūpes par bērniem, apzināti vai neapzināti, ir arī rūpes par kultūras mantojuma saglabāšanu, un šādas tēmas izvēle simboliski sasauca arī ar organizācijas darbību un tās nestajiem augļiem.

Kultūras tradīciju pārmantošanu no paaudzes paaudzē kā savas darbības būtiskāko jomu ir izraudzījusies tradicionālās kultūras biedrība “Aprīka”, īpašu uzmanību veltot bērniem un jauniešiem. Pamatojoties uz gadu desmitiem uzkrāto pieredzi, Māras Mellēnas raksts piedāvā kritisku skatījumu uz konkursa kā formāta piemērotību tradīciju pārmantošanā. Biedrības ilgstošais darbs ar folkloras skolotājiem ir vērtīga pieredze neformālās izglītības jomā. Ilmāra Pumpura raksts, savukārt, sniedz ieskatu tautas mūzikas laukā gūtajā pieredzē, biedrības “Skaņumāja” darbībā sastopoties ar dažādiem izaicinājumiem tradicionālo mūzikas instrumentu spēles prasmju atjaunošanā, kur satiekas zināšanas gan muzicēšanā, gan šādu instrumentu izgatavošanā. Tāpat arī raksts sniedz vērtējumu par biedrības statusa nozīmi savu ieceru īstenošanā, finansējuma piesaistē un starptautiskās sadarbības attīstībā. Rutas Cibules un Andas Beitānes rakstā iepazīstam Latvijas reģionā – Ziemeļlatgalē – gadu gaitā uzkrāto pieredzi saistībā ar dažādu kultūras

This publication came into being through the collaboration of administrative and academic institutions involved with the safeguarding of intangible cultural heritage and, as such, reflects their perspectives on safeguarding. This work of experience analysis should proceed also in the future. Its goal is to learn about safeguarding processes in communities and especially those of non-governmental organisations in Latvia. The publication details the contributions, initiatives, and practices of these groups, and describes the way collaborations with relevant government agencies and local municipalities have evolved. These accounts depict the challenges that arose, whether they were difficulties associated with revitalizing skills on the brink of being lost or with artistic projects rooted in the study of cultural heritage. The authors of these papers have diverse interests and come from a variety of backgrounds, often serving concurrently as leaders of NGOs, scholars, bearers of tradition, and representatives of their own communities. These roles are inseparable for most of these individuals, and it is no easy task, also for the editors, to look back on what has been accomplished and provide both encouragement and self-critique.

Last year, UNESCO received its first application for accreditation from a Latvian NGO – the Interdisciplinary Art Group SERDE. This development reflects this organisation’s commitment to involvement at the international level with the work of safeguarding intangible cultural heritage as mandated by the Convention. The work of this NGO in cultural heritage research and the arts field has been effective in stimulating recognition of the value of cultural heritage in Latvia, as well as in international networking frameworks. Signe Pucena writes about masterclasses and events focusing on living cultural traditions and skills hosted in conjunction with local communities, while also noting that cultural heritage is an important resource for remote areas, such as Aizputē, the small town in southwestern Latvia where SERDE is located. The organisation’s tradition notebook series offers fascinating insights into a number of cultural heritage themes and is being expanded on a regular basis. The most recent volume on children includes advice from elders on pregnancy, choosing names, the importance of shaping a person’s first life experiences, and childrearing practices. Culturally rooted concerns about children are also, either consciously or unconsciously, concerns about the viability of cultural heritage. The choice of subject accords symbolically with the work done by this organisation and the fruits of its labours.

The Traditional Culture Society ‘Aprīka’ has chosen the inheritance of cultural traditions as its main arena, focusing particularly on children and youth. Coming from decades of experience, Māra Mellēna offers a critical look at competition, analysing its appropriateness as a mode for the transfer of tradition. The Society’s long history in the training of folklore teachers represents valuable experience in the realm of non-formal education. Ilmārs Pumpurs’ paper discusses the experience of the traditional music society ‘Skaņumāja’ (‘The House of Sound’) and the challenges of renewing traditional instrumental music skills, including both music making and instrument

tradīciju, īpaši tradicionālās dziedāšanas saglabāšanu un īstenoto aktivitāšu kritisku vērtējumu, tai skaitā par bērnu un jauniešu iesaistes iespējām. Raksts sniedz ieskatu pierobežas reģiona pieredzē, vērtējot iedzīvotāju, vietējo pašvaldību un augstskolu sadarbības veidus un to sekmīgumu.

Latvijai nozīmīgu nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas procesu sākums, kas balstījies suitu kopienas iniciatīvā, atainots izdevuma noslēgumā. Etniskās kultūras centrs "Suiti" kā nevalstiska organizācija gadu gaitā ir uzkrājusi lokālu un starptautisku, ar UNESCO saistītu pieredzi un aktīvi veicinājusi kultūras mantojuma iepazīšanu un pārmantošanu, īstenojot pētniecisko darbību, kā arī rīkojot daudzveidīgas kultūras mantojumam veltītas norises. Daces Martinovas raksts procesu un notikumu pārskata veidā piedāvā atskatu uz iepriekšējos gados paveikto, savukārt saruna ar Grigoriju Rozentālu un Māru Rozentāli sniedz personīgus vērtējumus par suitu kultūrtelpas saikni ar UNESCO, tās līdzšinējo nozīmi un perspektīvām. Suitu pieredze visai tieši ataino kultūras, izglītības un reģionālās attīstības politikas saiknes, apliecinot vienota redzējuma nozīmi kultūrtelpu saglabāšanā.

Suitu kultūrtelpa tika iekļauta UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam nepieciešama neatliekama saglabāšana, sarakstā 2009. gadā. Tā ir viena no divām Latvijas nominācijām UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos, līdzās Baltijas dziesmu un deju svētku tradīcijai, kas 2003. gadā tika atzīta par Cilvēces mutvārdu un nemateriālā mantojuma meistardarbu, vēlāk iekļaujoties Cilvēces reprezentatīvajā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā. Baltijas dziesmu un deju svētku tradīcija aptver desmitiem tūkstošus tās dalībnieku un trīs Baltijas valstis, un tas ir atsevišķas publikācijas vērts pieredžu klāsts, kas apzināti atstāts ārpus šī izdevuma, kaut arī vietumis skarot ar šo tradīciju saistītās norises.

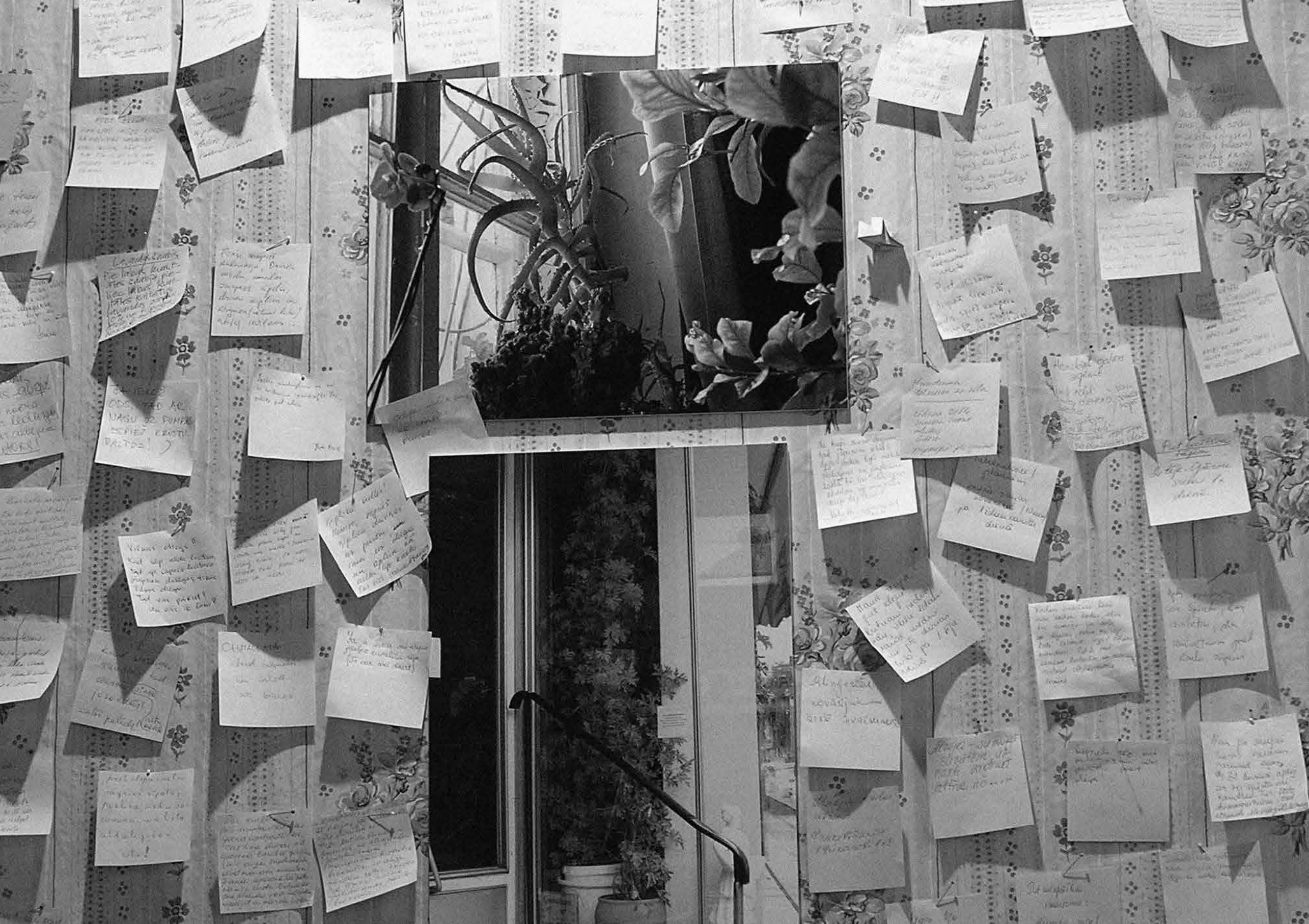
Izdevumā iekļauti personīgi, kopīgi un savstarpēji saistīti stāsti par Latvijā gūtām pieredzēm nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā, un šāds ieskats iekļaujas plašākā dažādu pieredžu apmaiņas procesā, ko noteikti papildinās nākamie stāsti par Latvijā un citviet gūtajām pieredzēm. Izdevuma publicēšanas laiks ir arī noslēgums Latvijas četru gadu mandātam UNESCO Starpvaldību komitejā nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai (2012–2016). Tas ir nozīmīgi, ka šī mandāta noslēgums piedāvā skatu uz nevalstisko organizāciju ieguldījumu, pieejām, partneriem, sadarbības veidiem un perspektīvām nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā.

building. Pumpurs evaluates the Society's NGO status with respect to its ability to achieve its objectives, obtain funding, and develop international cooperation projects. Ruta Cibule's and Anda Beitāne's paper on Northern Latgale serves as an introduction to many years of experience in the safeguarding of traditional culture in general and traditional singing styles in particular. Cibule and Beitāne also critique the activities that have been implemented, including the efforts aimed at involving children and youth. This article offers insight into the experience of the borderlands and assesses the efficacy of the various forms of cooperation developed by local residents, municipalities, and post-secondary education institutions.

The final section of the volume deals with the Suiti community, which was the first to express their interest in UNESCO framework for developing initiatives to safeguard intangible cultural heritage in Latvia. This work was of tremendous importance since it served as a foundation for others. The Ethnic Culture Centre '*Suiti*' is a non-governmental organisation with its many years of local and international experience in connection with UNESCO, having actively promoted the transfer of cultural heritage through a diverse variety of events and research. Dace Martinova's paper is a retrospective overview of the processes, events, and experiences of recent years, while the dialogue with Grigorijs Rozentāls and Māra Rozentāle elicits personal reflection on the significance of the relationship between the Suiti cultural space and UNESCO, and their outlook on the future. The experiences of the Suiti demonstrate clearly the linkages between cultural, educational, and regional development policy making, and the necessity of taking a holistic view in safeguarding cultural spaces.

The Suiti cultural space was inscribed on the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding in 2009. This is one of two nominations by Latvia to UNESCO intangible cultural heritage lists, along with the Baltic Song and Dance Celebration tradition, which was recognized in 2003 as a Masterpiece of Oral and Intangible Heritage of Humanity, and subsequently entered on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. The Baltic Song and Dance Celebration tradition involving tens of thousands of participants with a vast spectrum of experience in the three Baltic countries, would rate of a publication of its own. Although these papers touch upon this tradition, it has been deliberately left outside the purview of this collection.

This volume contains individual, joint, and interconnected stories of the experience accrued through the years safeguarding intangible cultural heritage. The insights presented here will find their way into wider exchanges of experience and will, undoubtedly, be augmented in the future by still more stories from Latvia and elsewhere. The publication of this volume also coincides with the conclusion of Latvia's four year mandate on the UNESCO Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2012–2016). It is important at this juncture to look at the contributions of non-governmental organisations, their approaches, partnerships, forms of collaboration, and future prospects for the safeguarding of intangible cultural heritage.

Handwritten notes in the top left corner, including one that reads "The book says..." and another that says "I'm going to...".

Handwritten notes in the top right corner, including one that reads "I'm going to..." and another that says "The book says...".

Handwritten notes in the middle left section, including one that reads "I'm going to..." and another that says "The book says...".

Handwritten notes in the middle right section, including one that reads "I'm going to..." and another that says "The book says...".

Handwritten notes in the bottom left section, including one that reads "I'm going to..." and another that says "The book says...".

Handwritten notes in the bottom right section, including one that reads "I'm going to..." and another that says "The book says...".

Tradīcijas un atmiņas saglabājot

Starpnozaru mākslas grupas SERDE pieredze

Signe Pucena

Ievads¹

2005. gadā starpnozaru mākslas grupa SERDE uzsāka tradicionālās kultūras zinātniskās izpētes, materiālu apkopošanas un publicēšanas darbu, kas ietver ekspedīciju un lauka pētījumu organizēšanu, iegūto materiālu atšifrēšanu un apstrādi. Pētījumos iegūtie materiāli apkopoti un publicēti SERDES izveidotajā sērijā “Tradīciju burtnīca”. Turpinājumā īss ieskats par SERDES darbību – pētījumiem un rīkotajiem pasākumiem nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā.

Starpnozaru mākslas grupa SERDE

SERDE dibināta 2002. gadā un neilgi pēc juridiska statusa iegūšanas sākusi veidot pastāvīgi funkcionējošu kultūras un mākslas rezidenču centru Kurzemes mazpilsētā Aizputē. Rezidenču centrs izvietojies unikālā ēku kompleksā (1500 m²), kas celts 18. gadsimtā koka un sarkano ķieģeļu arhitektūras stilā. Tajā regulāri notiek starptautiski kultūras un mākslas pasākumi. Liela uzmanība biedrības darbībā tiek veltīta kultūrvēsturiskā mantojuma izpētei un popularizēšanai. SERDES darbs restaurācijas jomā tika novērtēts 2007. gadā ar “Kultūras mantojuma gada balvu”, kuru piešķir Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija. 2010. un 2015. gadā SERDES rezidenču centrs iekļauts Eiropas kultūras mantojuma dienu programmās. 2015. gadā ēku komplekss ierakstīts Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā (Nr. 9104)². Protams, lielākā atzinība ir daudzo Latvijas un ārzemju viesu atsauksmes, novērtējot vēsturiskās ēkas šarmu, kas iedvesmo radošai darbībai.

SERDE ir biedrība (NVO), kuras darbības mērķis ir veicināt profesionālās mākslas un kultūras attīstību Latvijā, attīstot reģionālu un starptautisku sadarbību starp dažādu

¹ *Red. piez.* Attiecībā uz vēsturiskām atsaucēm, kas ir SERDES pētniecisko interešu pamatā, raksta ievads ir papildus izvērstas angļu valodas versijā.

² Pieminekļu saraksts. Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija. saraksts.mantojums.lv/lv/piemineklu-saraksts/ (skatīts 2015. gada 16. novembrī).

Preserving Living Practices and Memories

The Experience of the Interdisciplinary Art Group SERDE

Signe Pucena

Introduction¹

By the turn of the twenty-first century, Baltic society had undergone a process of radical transformation as it shifted from the Soviet Union to the European Union. The Interdisciplinary Art Group SERDE² was concerned with the ways in which newly opened borders, global influences, and increased access to media and consumer goods changed cultural practices and how such changes can be viewed from a cultural heritage perspective. SERDE is interested in life histories and personal stories about recent historical events and in maintaining skill sets inherited from earlier generations, which were crucial during the Soviet period because of very limited access to consumer goods. The stories collected take place against a specific historical backdrop demonstrating how particular skills were carried forward from the period preceding World War II and maintained during the Soviet period when many items had to be made at home or fashioned from natural materials.

This paper will discuss SERDE's research and publishing activities on living cultural practices which have taken place in collaboration with folklorists, artists, and scholars of traditional culture. The paper will also highlight the evolution of fieldwork practices in a variety of rural areas in Latvia to study traditions passed from generation to generation and to collect stories still extant in living memory which reflect recent history. SERDE has also published a series of tradition notebooks in conjunction with storytelling events and hands-on workshops reconstructing older recipes and techniques presented for local communities and wider audiences nationally and internationally.

Interdisciplinary Art Group SERDE

SERDE was established in 2002 in Aizpute, a small town in Western Latvia with the goal of undertaking collaborative research with folklorists and scholars of traditional

¹ *Ed. note.* The English language version gives more details in the Introduction about the Organisation's history.

² *Ed. note.* The name 'serde' in Latvian signifies 'core' and 'pith'.

nozaru kultūras un mākslas organizācijām un indivīdiem, piedāvājot reāli funkcionējošu vidi un infrastruktūru ārpus ierastās pilsētvides. Visi SERDEs īstenotie projekti ir nekomerciāli, jo galvenā biedrības uzmanība tiek vērsta uz kvalitatīvu projektu īstenošanu reģionos un to rezultātu pieejamību plašai auditorijai.

Kopš 2005. gada SERDE sniedz ieguldījumu arī nemateriālā kultūras mantojuma zinātniskā izpētē, materiālu apkopošanā un publicēšanā. Šīs programmas ietvaros tiek veikta pētījumos iegūto materiālu apkopošana, kā arī dokumentētās liecības un lauka pētījumu pieredze tiek izmantota, veidojot metodiskos norādījumus. Tradicionālās kultūras jomā SERDEs administratīvie resursi izmantoti kompleksām folkloras ekspedīcijām, kurās iesaistās gan profesionāli pētnieki, zinātnieki, mākslinieki, gan skolu jaunieši.

Galvenā SERDEs darba metodoloģija tradicionālās kultūras jomā ir lauka pētījumi. Tajos tiek pieaicināti folkloras speciālisti, mākslinieki un studenti. Folkloras speciālisti sagatavo jautājumus un vada intervijas, bet mākslinieki dokumentē apkārtējo vidi, procesus un cilvēkus. Intervijas parasti tiek ilustrētas ar krāsu fotogrāfijām kā dokumentālām, vizuālām liecībām.

Pētījumu rezultātus SERDE publicē izdevumu sērijā “Tradīciju burtnīca”, kurā šobrīd ir pavisam 14 izdevumi (skat. 40. lpp.). Pētījumu redzeslokā ir divas galvenās tēmas: tradicionālo prasmju un stāstu/atmiņu saglabāšana.

1. “Tradicionālo prasmju saglabāšana” ietver atmiņas un praktiskās iemaņas, kas attiecas uz padomju laika ikdienu, kurā patēriņa preces nebija viegli pieejamas un tās bija jāgatavo mājās vai jāvāc dabā. Starp pētījuma objektiem ir tādas tēmas kā degvīna un alus gatavošana, cūku kaušana un dabas velšu vākšana mežos un pļavās (ietverot arī zināšanas par tautas medicīnu). Pētījumos satikti un intervēti pārstāvji no dažādiem Latvijas novadiem, kas ikdienā aktīvi izmanto no paaudzes paaudzē cauri padomju gadiem pārmantotās specifiskās zināšanas un prasmes.

2. “Saglabātie stāsti” ir dažādās kopienās vai vietās savāktās ļaužu atmiņas un mutvārdu liecības. Viena no galvenajām tēmām saistīta ar Otro pasaules karu. Piemēram, izdevumā “Aizputnieku stāsti par ebrejiem” tika pierakstītas to cilvēku atmiņas, kuri holokausta laikā bija bērni un jaunieši. Burtnīcā “Slēgtās zonas stāsti” ir apkopotas iedzīvotāju atmiņu par laiku, kad piejūras ciemi atradās ierobežotas pieejamības militārajā teritorijā un bija slēgti plašākai sabiedrībai. Izdevums “Riebiņu novada stāsti II” atklāj vecticībnieku kopienas pieredzi, burtnīcā “Suitu stāsti” ir iekļautas atmiņas par notikumiem jūras krastā, kad daudzi latvieši devās bēgļu gaitās uz Gotlandi, Zviedriju.

Atzīmējot šo izdevumu tapšanu, tiek rīkoti publiski pasākumi – grāmatas prezentācija vai praktiskas darbnīcas ar pētījumos iegūto seno recepšu rekonstrukciju. Ik gadu tiek organizētas vairākas meistardarbnīcas dažādām auditorijām, kā arī publiski pasākumi, kas veltīti nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai un popularizēšanai (piemēram, meistardarbnīcas “Kandža un Ziepes”, “Tautas aptieka” mūsdienu kultūras forumos “Baltā nakts”, kā arī ikgadējais SERDEs sezonas noslēguma pasākums – Mākslas un amatniecības gadatirgus “Āboļošana”).

culture in response to a perceived decline in cultural practices and the loss of living memory. This included fieldwork in rural areas to study traditions still maintained intergenerationally and to collect extant life histories. The collected material was published in a series of fourteen tradition notebooks. The research indicated two distinct themes: the need to preserve living practices and the need to preserve life histories and memory.

1. ‘Safeguarding Living Practices’ includes the collection of memories and practical skills which recalls the Soviet period when consumer goods were not readily available and many things had to be made at home or fashioned from natural materials. Research topics include vodka and beer production, pig slaughtering techniques, foraging for edibles in forests and meadows, as well as a certain amount of traditional medicinal knowledge. The publications represent contributions from a number of rural areas and all are indicative of practices inherited from parents or grandparents and maintained throughout the Soviet period.

2. ‘The Saved Stories’ memory books contain stories and oral history accounts collected from a variety of communities with the experiences of World War II being one of its dominant themes. The volume ‘Narratives about Jews in Aizpute’ represents the memories those who were children and young adults during the Holocaust. The volume ‘Stories from the Forbidden Zone’ is a collection of stories from coastal villages which found themselves inside restricted military zones and enclaves closed to the general public during the Soviet period. Another volume deals with a community of Old Believers, while ‘The Stories of the Suiti’ relate events on the shores of the Baltic Sea as many Latvians fled to Sweden in boats ahead of the advancing Soviet army in 1944.

SERDE’s methodology consists of fieldwork in conjunction with folklorists, artists, students, and other relevant scholars. The folklorists design lists of questions and interview informants, while artists document the process, the milieu, and the participants. The audio recordings are transcribed and published in book form with colour photo documentation. Special events are held to launch the volume together with events which may be storytelling events or hands-on workshops. Local community members are invited to bring their own personal stories, recollections, and comments.

This process has clearly had a positive impact on local communities and informants who have achieved increased levels of respect and esteem as a result of being recognized for their knowledge. Intergenerational ties have also been strengthened and experience shows that workshops also attract others who would like to share their knowledge and experience, as well as youth who are interested in learning something new. This all facilitates knowledge transfer and continuity of skill sets. It should also be pointed out that in some cases there may be negative consequences when activities such as home distillation contravene current laws.

SERDE considers its work in preserving cultural practices to be vital because traditional knowledge in Latvia is disappearing as a result of recent changes in regulations

Mākslas un amatniecības gadatirgus "Āboļošana" SERDE's rezidenču centra pagalmā. Foto no starpnozaru mākslas grupas SERDE arhīva Arts and crafts fair 'Āboļošana' in the courtyard of the SERDE Residency Centre. Photo from the archive of the Interdisciplinary Art Group SERDE.

Analizējot šo pasākumu pozitīvo ietekmi uz vietējo sabiedrību, kas iesaistīta pētījumos, ir skaidri redzams, kā process pozitīvi ietekmē tā dalībniekus – teicējus. Iemantotā cieņa kļūst par viņu zināšanu pievienoto vērtību, veidojas saikne starp dažādām paaudzēm. Pieredze rāda, ka darbnīcas bieži vien piesaista apmeklētājus, kuri paši arī vēlas dalīties savās zināšanās. Pasākumi ieinteresē arī jauno paaudzi, kas vēlas apgūt kaut ko jaunu, tādējādi turpinot zināšanu pārmantošanu un prasmju saglabāšanu.

SERDEs pieredze liecina, ka tradicionālo prasmju saglabāšana ir ļoti svarīga, jo zināšanas dažādu iemeslu dēļ lēnām izzūd, gan mainoties paaudzēm, gan stājoties spēkā dažādiem noteikumiem un likumiem par pārtikas un dzērienu ražošanu. Tāpēc lauka pētījumi un ekspedīcijas, kas beigās pārtop prezentācijās un darbnīcās, saglabā nemateriālo kultūras mantojumu un veicina izpratni par nemateriālā kultūras mantojuma nozīmi vietējā, nacionālā un starptautiskā līmenī.

Lauka pētījumi, publikācijas un pasākumi

Folkloras pilsētā

Pirmā SERDEs organizētā ekspedīcija "Folkloras pilsētā" notika 2005. gadā Aizputē. Ekspedīcijas laikā grupa pētnieku no Latvijas Kultūras akadēmijas, Latvijas Universitātes, Liepājas Universitātes un Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas

governing the production of food and drink, the rise in consumer culture, and generational change. Fieldwork which culminates in presentations and workshops for source communities safeguards intangible cultural heritage and raises awareness at the local, national, and international level about the importance of intangible cultural heritage as outlined in the UNESCO Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage (2003).

The Interdisciplinary Art Group SERDE is a non-governmental organisation (NGO) which is dedicated to promoting the development of arts and culture in Latvia, as well as regional and international collaboration between cultural fields, arts organisations, and individuals by providing a supportive environment and infrastructure away from customary city settings. All projects are non-profit and designed to achieve high levels of quality and wide accessibility for all. SERDE's activities contribute to dialogue between the arts, scholarship, and education through residencies, workshops, expeditions, and thematic publications. SERDE is a co-founder and member of the Association of Non-Governmental Organisations for Contemporary Culture and has a well developed network with other contemporary artistic and cultural organisations in Latvia. Broadly speaking, there are three types of NGOs in Latvia:

- 1) those devoted to hobby and leisure pursuits on an amateur level;
- 2) independent creative professionals;
- 3) institutions founded by states or municipalities (which at times are hard to conceptualize since this category stretches the concept of "NGO").

SERDE is one of Latvia's most prominent NGOs engaged in the scholarly study of intangible cultural heritage, fieldwork, and publishing. SERDE has also been extensively involved in organising residences for artists and cultural professionals, producing cultural events and the field of cultural heritage. Its administrative resources have been also utilized for complex folklore fieldwork involving scholars, professional researchers, artists, and youth. SERDE is located on the main street in the historical city centre of Aizpute, one of the oldest towns in the province of Kurzeme, a two hour drive west of the capital, Rīga. It has a population of 3,500 in a picturesque rural setting. SERDE has restored and now occupies a unique half-timberframe red brick building built in the eighteenth century. This residency centre was founded in collaboration with the Municipality of Aizpute and the Kurzeme regional office of the State Inspection for Historical Protection (SIHP), with the goal of restoring and protecting this unique building. In recognition of excellence in the restoration field, SERDE received the SIHP's Annual Cultural Heritage Award in 2007. In 2015, the building was added to the list of state of state protected cultural monuments (Nr. 9104)³.

³ List of Monuments. State Inspection for Heritage Protection. saraksts.mantojums.lv/lv/piemineklu-saraksts/ (accessed on 16 November 2015).

institūta dokumentēja pilsētas iedzīvotāju atmiņas un stāstus par vietējo vēsturi. Ekspedīcijas mērķis bija apkopot stāstus un noskaidrot, kuras tēmas biežāk atkārtojas, lai vēlāk tās varētu izpētīt pamatīgāk. Sadalījušies grupās pa diviem vai trim, jaunie pētnieki devās pie vecāka gadagājuma aizputniekiem, lai viņus intervētu. Respondentu atlase tika veikta sadarbībā ar pilsētas domes Iedzīvotāju reģistru un Aizputes Novadpētniecības muzeju. Visas intervijas tika ierakstītas diktofonā un vēlāk transkribētas; dažas tika filmētas un apkopotas vizuālā pārskatā par ekspedīcijas laikā paveikto. Vēlāk līdzīga pieceja tika izmantota arī citās ekspedīcijās.

Ekspedīcijas laikā kā viena no spilgtākajām tēmām izgaismojās atmiņas par ebreju kopienu Aizputē pirms Otrā pasaules kara. Tāpēc pēc ekspedīcijas tradicionālās kultūras pētnieces Ieva Vītola un Signe Pucena nolēma organizēt papildus lauka pētījumus, lai apzinātu pēc iespējas vairāk atmiņu stāstu. Pētnieciskās intereses pamatā – galvenokārt vietējo iedzīvotāju, kuri Otrā pasaules kara laikā vēl bija ļoti jauni, īpaši spilgtie un personīgi emocionālie stāsti. Pierakstītās mutvārdu liecības atspoguļo vietējo iedzīvotāju novērojumus un attieksmi pret ebreju kopienu, tās dzīvesveidu un tradīcijām, stāsta par genocīdu, kas to sagrāva. Padomju laikā cilvēki baidījās runāt par šiem jautājumiem, daudzi jaunākās paaudzes cilvēki pat nezināja, ka Aizputes pilsētai ir bijusi šāda vēsture. Pētījuma noslēgumā tika nolemts publicēt apkopoto materiālu izlasi (2008), tādējādi uzsākot izdevumu sēriju “Tradīciju burtņica”. Respektējot vecākās paaudzes bažas par iespējamām represijām, stāsti tika publicēti anonīmi, taču visi teicēji un cilvēki, kuri palīdzēja lauka pētījuma organizēšanā, vienkopus ir minēti pateicību sadaļā.

Neilgi pēc šī izdevuma laišanas klajā muzeja “Ebreji Latvijā” direktors Iļja Ļenskis uzrunāja SERDEs pētniekus, izsakot atzinību par veikto darbu un apliecinājumu šīs publikācijas nozīmīgumam. Šī tikšanās mudināja domāt par izdevuma satura pieejamību arī starptautiskai auditorijai. Tādēļ četrus gadus pēc izdevuma publicēšanas latviešu valodā tas tika tulkots un ar papildinājumiem (intervija ar žurnālisti Olgu Utkinu, vienīgā zināmā Aizputes sinagogas interjera fotogrāfija no muzeja “Ebreji Latvijā” fondiem) izdots angļu valodā (2012). Grāmatas atvēršanas pasākumu organizēja muzejs “Ebreji Latvijā”. Pateicoties izdevuma tulkotājam Inārai Dinnei, tika uzmeklēti kādas oriģinālajā izdevumā minētas ebreju ģimenes radnieki Amerikā, kuri laipni iesūtīja divas fotogrāfijas un sniedza finansiālu atbalstu grāmatas iespiešanā.

Brandava gatavošana

Tajā pašā gadā, kad norisinājās pirmā ekspedīcija, SERDE organizēja mākslas pasākumu “Post-padomju vasaras nometne” (“Mākslinieki pret tehnoloģiju standartiem” un “Tehnoloģiju mīti”), kurā par tolaik izpētes vērtu tēmu kļuva nelegālā stiprā alkohola gatavošana. Pasākums, kurš notika SERDEs rezidenču centrā, pulcēja dažādus māksliniekus un aktivistus no bijušajām Padomju Savienības valstīm, kuri savos mākslas darbos interpretēja mītus par dzīvi padomju laikā un tām unikālajām prasmēm, kas balstījās uz pieredzi, ka “padomju cilvēki prata izgatavot visu no nekā”. Pasākuma ietvaros

SERDE has been involved in fieldwork and expeditions since 2005 documenting traditional practices and skills, and gathering life histories from many Latvian communities. SERDE has also collaborated with the Latvian National Commission for UNESCO and provided folklore study opportunities for UNESCO Associated School Project teachers and youth from Alsunga and Riebiņi.

Research, Arts and Publications

Folklore in the City

SERDE's first expedition titled ‘Folklore in the City’ took place in Aizpute in 2005. Researchers from the Latvian Academy of Culture, the University of Latvia, the University of Liepāja, the Institute of Literature, Folklore and Art at the University of Latvia gathered and documented stories about local history. The goal of the expedition was to collect stories and bring to light the most frequently recurring themes in order to study those in greater depth later. Young researchers in groups of two or three interviewed older residents in their homes. Informants were selected in collaboration with the City's Population Registry and the local history museum. All interviews were recorded and transcribed, while some were also filmed and later used to give a visual overview of the process. A similar approach was utilized in later fieldwork.

One of the strongest themes to emerge from this first expedition related to memories of the Jewish community in Aizpute prior to World War II. Researchers Ieva Vītola and Signe Pucena later determined additional fieldwork was necessary to collect as many stories as possible about this community. The research centred on the highly emotional and vivid stories told by those who had experienced the War as young people. These testimonies reflected the observations and attitudes of the local population toward the Jewish community, its way of life and traditions, and the genocide which destroyed it. During the Soviet period, people were afraid to talk about these issues and some younger individuals did not even know Aizpute had had a Jewish community. The research process and all interviews were recorded and transcribed. The study was concluded with the publication in 2008 of the collected material in the first volume of the tradition notebook series. In deference to the older generation's concerns, the stories were published anonymously, although all individuals who had assisted in the fieldwork were acknowledged in the publication.

In response to the publication of ‘Narratives about Jews in Aizpute’, Ilya Lensky, director of the Museum ‘Jews in Latvia’, contacted SERDE to express appreciation and to emphasize the tremendous importance of this work. Since then SERDE has maintained an ongoing relationship with the Museum. In 2012, the volume was published in English translation with additional material from the Museum's collections, including an additional interview and the only known interior photograph of the

*Brandava gatavošanas ekspedīcijas laikā. Uģa Pucena foto.
During the vodka-making expedition. Photo by Uģis Pucens.*

notika dažādu mākslas projektu prezentācijas un diskusijas par jauno pieredzi padomju kultūras situācijā. Mākslinieki Uģis Pucens un Egons Baranovs izveidoja instalāciju “Točka”, kas bija pilnībā funkcionējoša, mājās izmantojama degvīna destilācijas iekārta. Šī instalācija raisīja dzīvas diskusijas, un kļuva skaidrs, ka šis īpašais mantojums bija pazīstams visā Padomju Savienībā (“točka” ir vārds krievu valodā, un tas nozīmē nelegālu alkohola pārdošanas punktu tiem, kuri zināja īpašu paroli).

Nometne rosināja pievērst plašāku uzmanību šim kultūras fenomenam, tāpēc SERDEs pētnieces Ieva Vītola un Signe Pucena pieteicās Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstam turpmākai šīs tēmas pētniecībai. Tas tika saņemts, tika organizēti vairāki lauka pētījumi Kurzemes centrālajā daļā. Tie bija jāveic ar vislielāko rūpību un apdomību, jo tolaik destilācija mājās bija aizliegta ar likumu, arī paša destilācijas aparāta turēšana mājās bija noziedzīgs nodarījums. Tas lika visiem aptaujātajiem cilvēkiem būt ļoti piesardzīgiem, un daudzi tika intervēti divas vai pat trīs reizes, līdz sāka atklāti runāt par savu pieredzi. Daži no viņiem sākumā izvairījās stāstījumā lietot pirmo personu, tā vietā runāja par savu tēvu, tēvoča vai draugu pieredzi, taču beigās (pēc otrās vai trešās tikšanās un intervijas) izrādījās, ka tā bija viņu pašu pieredze. Lai gan tā sauktās *kandžas* gatavošanas tradīcijas klāja noslēpumainības plīvurs, SERDEs pētījumi, lai dokumentētu *kandžas* gatavošanu mājās, turpinājās vairāk nekā divus gadus. Vienaļga, kā to mēdza saukt – *kandža, ļerga, dzimtenīte, samogonka, ļurcis* vai *brendiņš* – tās ražošanai mājās izsenis bijusi kultūrvēsturiska nozīme, un šī nodarbe pieskaitāma pasaules nemateriālajam kultūras mantojumam.

Pētījuma gaitā iegūtie stāsti lieliski atklāja degvīna gatavošanas padomju laika kontekstu. Dominējošā tēma – degvīns kā valūta: “Visi, kas tik brauc, tiem tik vajag maksāt.

Aizpute synagoga. The book launch was also organised by the Museum. The translator, Ināra Dinne, was also responsible for tracing relatives in the USA of people mentioned in the original edition who kindly provided two additional photographs and financial support for printing the book.

Post-Soviet Summer Camp / Vodka Making

That same year, SERDE held a ‘Post-Soviet Summer Camp’, an art event with the themes ‘Artists against Technological Standards’ and ‘Myths of Technology’, where the distillation of liquor emerged as a topic worth exploring. The Camp at the SERDE residence gathered artists from former Soviet republics who interpret myths about Soviet life through their art and use their unique skill sets on the premise that ‘Soviet people could make everything from nothing’. The event included a number of art presentations and discussions about life in the Post-Soviet cultural context. Artists Uģis Pucens and Egons Baranovs presented an installation named ‘Točka’ which was a fully functioning home still. This installation elicited lively discussions and it became clear that this particular heritage practice was known across the Soviet Union. ‘Točka’ is Russian for an illegal point of alcohol sale for those who knew the special password.

In the aftermath of this Camp, there was a realization that this cultural phenomenon deserved greater attention. Ieva Vītola and Signe Pucena received a grant from the State Culture Capital Foundation to carry out fieldwork in Central Kurzeme. This was very delicate work since home distillation was illegal and even keeping a home still was a criminal offence. Informants were extremely guarded and many were interviewed two or three times before they began to speak openly about their experience. Some avoided speaking in the first person, attributed their experience to their father, an uncle, or a friend, although it eventually emerged that they were speaking of themselves. Although the tradition of making moonshine is cloaked in secrecy, this research went for more than two years. Regardless of what home distilled vodka was called (*kandža, ļerga, dzimtenīte, samogonka, ļurcis* or *brendiņš*), its home production has long been of historical and cultural significance and should be accepted as belonging to intangible cultural heritage.

The narratives that emerged from this research revealed the significance of vodka making in the Soviet period. One prevalent theme was that vodka functioned as currency. ‘Everyone, who came to work, has to be paid, they don’t take money, so just give them vodka! Are you really going to run six kilometres to the store every time you need a field plowed?’ (Vītola et al 2007: 2). There were periods when liquor was more expensive than sugar, so money could be saved by making liquor at home. Later, however, when sugar was rationed, families with more children could use their extra sugar rations to make alcohol at home. These interviews were compiled into the second volume of the tradition notebook series in 2007. Due to the sensitive nature of this material, interviews were published anonymously.

Naudu neņem, davai, šņabi! Ko tad tu aizskriesi uz veikalu seši kilometri katreiz, kad tev vajag uzart kādu lauciņu?” (Vītola, 2007: 2). Turklāt, laikos, kad alkohols veikalā bija daudz dārgāks par cukuru, ar mājās gatavotu degvīnu cilvēki varēja ietaupīt naudu, bet vēlāk, kad cukurs tika pārdots par kuponiem, daudzas ģimenes, kurās bija vairāki bērni, izmantoja savu cukura papilddevu alkohola gatavošanai mājās.

Tā kā šī nodarbe tolaik nebija likumā atļauta, veicot ierakstus, ar teicējiem vienojāmies par viņu anonimitāti stāstu publicēšanas gadījumā. Intervijas tika ierakstītas, transkribētas un publicētas sērijas “Tradīciju burtnīca” izdevumā (2007). Informācija par personām, kuras atklāti dalījās savā pieredzē un izrādīja savus *kandžas* gatavošanas aparātus, netika izpausta.

Šī projekta viena no nozīmīgākām sastāvdaļām ir lauka pētījumos iegūto materiālu apstrāde un integrēšana mākslas izstāžu formātā un vairākās prezentācijās, kas apceļoja daudzas vietas gan Latvijā, gan arī ārzemēs. Izstāžu un prezentāciju auditorijai tika sagatavota neliela publikācija ar vienkāršiem norādījumiem, kā mājas apstākļos pagatavot alkoholu. Latvijā ekspozīciju veidoja lielformāta fotogrāfijas, videomateriāli un alkohola destilācijas aparāts, kas izstādes laikā darbojās. Savukārt, starptautisko auditoriju visvairāk interesēja “*Blodiņšņabis*”, ko izveidoja pēc teicējas no Pāvilstas pieredzes, kura parādīja un izstāstīja visvienkāršāko destilācijas paņēmieni mājas apstākļos, izmantojot katlu un divas bļodas. Ar dažādiem nosaukumiem “Kandžas gatavošana”, “Točka” vai “Augu tinktūra” projekts tika demonstrēts mākslas un kultūras festivālos Somijā (Helsinki Botāniskajā dārzā), Vācijā (Disburgā “ISEA” un Berlīnē “Über-lebenskunst”), Šveicē (Freiburgā “Belluard Bollwerk” un Bernē “Auawirlieben”), Zviedrijā (Ēlandes salā “Art&Agriculture”) un Igaunijā (Tallinā, “Art Depo” galerijā). Publiskās prezentācijas un performances raisīja lielu auditorijas interesi un dzīvas diskusijas, tās vienmēr bija ļoti labi apmeklētas un to laikā klausītāji un skatītāji visai bieži sāka stāstīt savu pieredzi šai jomā, tādējādi papildinot pētījumu ar jauniem stāstiem. 2007. gadā par šo projektu SERDE saņēma folkloras gada balvu nominācijā “Jaunrade tradīcijā”.

Alus gatavošana

Pētījums par brandava gatavošanu rosināja pievērsties nākamai tēmai – alus gatavošanai. Daudzi brandava gatavošanas pētījumos aptaujātie apgalvoja, ka viņi nevis *dzen kandžu*, bet gan brūvē alu. Ap pētījuma laiku – no 2007. līdz 2009. gadam – atradām tikai vienu cilvēku, kurš vēl joprojām mājās gatavoja alu, turpretim, lielākā daļa stāstīja, kā un uz kādiem godiem brūvējuši alu padomju gados. Alus gatavošanas stāsti atklāj, ka šo tradīciju lielā mērā saglabāja padomju kolhozos organizētie lielie kopīgie svētki un pasākumi. Lauka pētījumus, kuros ietilpa gan intervijas, gan alus brūvēšanas instrumentu, trauku un vietu fotofiksācija, veica Ieva Vītola, Signe Pucena un Uģis Pucens. Daudzviet lauku sētās bija saglabāties inventārs, tāpēc to īpašnieki vai ģimenes locekļi ar pieredzi un iemaņām alus darīšanā tika aicināti parādīt, kā šīs iekārtas izmantojamas. Pētījuma noslēgumā tapa trešais izdevums (2009) sērijā “Tradīciju

Once the fieldwork was completed, the results, which include audio recordings, photos and a distillation apparatus, went on display as an exhibition and performance that toured to many places in Latvia and abroad. A small publication was prepared with instructions on how to make your own alcohol in home conditions. International audiences were most interested in the ‘*vodkabowl*’ performances, which was based on an interview with a woman in Pāvilsta, who described the simplest distillation techniques using only a kettle and two bowls. Under the titles ‘Vodka making’, ‘Moonshine’ or ‘Herbal tincture’, the project was shown in art and culture festivals in Finland (University of Helsinki Botanical Garden), Germany (Duisburg ISEA Conference and Berlin Über-Lebenskunst Festival), Switzerland (Freiburg Belluard Bollwerk Festival and Bern Auawirlieben Theatre Festival), Sweden (Oland Island ‘Art&Agriculture’ event) and Estonia (Tallinn ‘Art Depo’ Gallery). The public presentations and performances were very well attended and generated great interest, lively discussions, and new material emerged spontaneously from audience members.

Beer Brewing

The vodka making investigation suggested a new theme – beer brewing. Many previous respondents indicated that they do not make vodka, but that they do brew beer. Between 2007 and 2009, to our surprise we found only one man, who still made beer at home, while the rest only talked about their Soviet era practices. The fieldwork was conducted by Ieva Vītola, Signe Pucena, and Uģis Pucens using an ethnographic approach with the aim of finding and documenting old equipment and utensils which was still found on many farms. Those with experience and expertise in making beer were asked to demonstrate how this equipment was used. It was clear from the stories that the maintenance of brewing practices had been facilitated by the need to provide beer for large scale festivities and events on collective farms.

Suiti Stories

‘The Stories of the Suiti’ became SERDE’s fourth research project and its first in collaboration with the UNESCO Associated Schools Project.⁴ Narratives were gathered from inhabitants of the historical Suiti region, whose traditions have been recognized by UNESCO. In 2009, the Suiti cultural space was inscribed in the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding. The expedition was titled ‘Suiti Study Suiti’ with the goal of advancing knowledge of their own culture and promoting cooperation among community members in the three parishes.

Six Suiti youth and three teachers from the Alsunga Secondary School were invited

⁴ For more information see: *Report on the implementation of the Convention and on the status of elements inscribed on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity*. Periodic report no. 00778/ Republic of Latvia, 2012, www.unesco.org/culture/ich/doc/download.php?versionID=18493 (accessed on 16 November 2015).

burtnīca” un virkne pasākumu, kuros pēc iegūtajiem stāstiem tika rekonstruētas senas alus receptes, to starpā, akmens alus gatavošana.

Suitu stāsti

“Suitu stāsti” kļuva par SERDEs ceturto pētījumu un apkopoja vēsturiskā suitu novada Kurzemē ļaužu atmiņas un tradīcijas. 2009. gadā Suitu kultūrtelpa tika iekļauta UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, sarakstā. Tā bija SERDEs pirmā ekspedīcija, kas tika organizēta sadarbībā ar UNESCO Asociētajām skolām un kurā piedalījās šo skolu jaunieši un pedagogi.³ Seši jaunieši un trīs Alsungas vidusskolas skolotāji tika iesaistīti nemateriālā kultūras mantojuma izpētes ekspedīcijā “Suiti pētī suitus” ar mērķi izziņāt savu tradicionālo kultūru un veicināt savstarpējo sadarbību pašas kopienas ietvaros. Tradicionālās kultūras pētnieču Signes Pucenas un Ievas Vītolas vadībā šis darbs piecu intensīvu dienu garumā norisinājās Jūrkalnē. Ekspedīcijas laikā jaunieši un viņu skolotāji iztaujāja 22 vietējos vecākās paaudzes ļaudis par suitu kultūru, tradīcijām un vēsturi. Stāsti par vietējo vēsturi, karu un bēgļiem, padomju laiku, jūrā braukšanas un zvejas prasmēm, kā arī tradicionālo ēdienu receptēm tika publicēti ceturtajā sērijas “Tradīciju burtnīca” izdevumā ar nosaukumu “Suitu stāsti” (2009). Tā kā šim reģionam ir raksturīgas ļoti specifiskas ēdienu gatavošanas tradīcijas, ekspedīcijas komandai uzaicināja pievienoties arī Latvijas Televīzijas šefpavāru Mārtiņu Sirmo, kurš vēlāk noslēguma pasākumā rekonstruēja dažas vietējās receptes un pagatavoja īpašu maltīti visiem šī projekta dalībniekiem.

Baškīrijas siguldiešu stāsti

“Baškīrijas siguldiešu stāsti” (2010) ir pētījums par latviešiem, kuri 19. gadsimta beigās emigrēja uz Baškīriju (tagad Baškortostāna), lai iemantotu “savu stūrīti” zemes, kas Latvijā tolaik bija nopērkama par nesamērīgi augstu cenu. 19. gadsimta beigās vairāk nekā 20 Baškīrijas kopienās dzīvoja aptuveni 4000 latviešu; Pirmā pasaules kara laikā – 18 000, bet pēc vairākiem sliktas ražas gadiem, diviem pasaules kariem, kolektīvizācijas un represijām Baškīrijas latvieši atgriezās dzimtenē. Daudziem no viņiem par mājvietu kļuva Sigulda. Ne tāpēc, ka tur būtu viņu saknes, bet gan kāda cilvēka – Pāvila Ermansona dēļ, kurš pirmais, izmantojot kara laikā iegūto draudzību un kontaktus, apmetās uz dzīvi Siguldā. Tur pašlaik dzīvo jau trešā Baškīrijas latviešu paaudze un glabā stāstus un tradīcijas, kas aizgūtas Urālu kalnu piekājē. Intervijas ierakstīja šīs kopienas pārstāve otrajā paaudzē, pētniece Ieva Vītola. Stāstu krājums atklāj teicēju bērnību un jaunības laiku Baškīrijā, latviešu sadzīvi kopā ar svešzemniekiem, drūmos apstākļus kara laikā,

³ Vairāk sk.: *Report on the implementation of the Convention and on the status of elements inscribed on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity*. Periodic report no. 00778/ Republic of Latvia, 2012, www.unesco.org/culture/ich/doc/download.php?versionID=18493 (skatīts 2015. gada 16. novembrī).

to participate in the fieldwork, which took place over five days in Jūrkalne under the guidance of traditional culture experts Signe Pucena and Ieva Vītola. As a result, the youth and their teachers interviewed 22 local elders about Suiti culture, traditions, and history. The collected narratives dealt with local history, wartime and refugees, the Soviet period, seafaring and fishing skills, as well as traditional recipes, which were published in the fourth volume of the tradition notebook series in 2009. Since this region has its own unique food preparation traditions, celebrity television chef Mārtiņš Sirmais was invited to join the team and participate in the interviewing process. Sirmais later reconstructed some of the recipes and prepared a special meal at the closing event for all the community members involved in the project.

Stories from Bashkirian Siguldians

‘Stories from Bashkirian Siguldians’ is a study of Latvians who emigrated to Bashkiria (present day Baškortostāna in Russia) in the second half of the nineteenth century in response to offers of land grants at a time when land in Latvia was very expensive for peasants. By the end of the nineteenth century, more than 4,000 Latvians had moved to 20 communities of Bashkiria. During World War I, this number grew to 18 000, but many returned to Latvia after years of poor harvests, two World Wars, Soviet collectivization, and political repressions. Upon returning to Latvia, many settled in Sigulda, not because they had roots there but rather because one of the early returnees, Pāvils Ermansons, had been a well connected key contact person for many others. Sigulda is now home to the third generation of Bashkirian Latvians who keep alive the stories and traditions acquired by their antecedents in the foothills of the Ural Mountains. These interviews were recorded by researcher Ieva Vītola, who is herself a second generation member of this community. The narratives reflect childhood and youth of the storytellers in Bashkiria, life among foreigners, grim wartime conditions, and memories of the journey back to Latvia, as well as favourite childhood foods – black tea with milk, and the fragrance of homemade *pelmeņi* (dumplings) made on special occasions, *kurnik* (a type of chicken meat pie) and bird cherry tarts.

Stories of Riebiņi County

‘Stories of Riebiņi County’ was the result of SERDE’s second collaboration with the UNESCO Associated Schools Project. Twelve students and five teachers from Riebiņi High School, along with two students and one teacher from Alsunga participated in the fieldwork. Advance preparation was done by Riebiņi High School to identify potential storytellers. Signe Pucane, Ieva Vītola, and Zane Stapķeviķa divided the students into groups of three and four, which recorded thirty one interviews with local residents on topics relating to local history and traditional skills, which included bread baking, beer brewing, cheese making, and beekeeping. These skills are well maintained in this area because of large multigenerational families who live and work together on the farm. In

atmiņas par braucienu atpakaļ uz Latviju, Baškīrijas siguldiešu iecienītos ēdienus ar bērniņas garšu – melno tēju ar pienu, mājās gatavotos pelmeņus, vistas gaļas pīrāgu *kurnik* un ievogu plātsmaizi.

Riebiņu novada stāsti

“Riebiņu novada stāsti” (2010) ir rezultāts otrajai ekspedīcijai, kas tika organizēta sadarbībā ar UNESCO Asociēto skolu dalībniekiem. Ekspedīcijā Riebiņu novadā, Latgalē, piedalījās divpadsmit skolēni un pieci skolotāji no Riebiņu vidusskolas un divi skolēni ar skolotāju no Alsungas vidusskolas. Tā kā Riebiņu vidusskola jau bija veikusi priekšizpēti, lai noskaidrotu iespējamus stāstniekus un viņu dzīvesvietas, pētnieces Signe Pucena, Ieva Vītola un Zane StapķeviĶa sadalīja dalībniekus trīs līdz četru cilvēku grupās un ekspedīcijās laikā ierakstīja 31 interviju. Ļoti neparasti un īpaši stāsti tika dokumentēti vecticībnieku kopienā. Latgaliešu teicēju stāsti vēstī par sava novada vēsturi, dzīvesveidu un viņu īpašajām prasmēm – maizes cepšanu, siera siešanu, alus darišanu, bišķopību. Iegūtās intervijas tika publicētas divos izdevumos – “Riebiņu novada stāsti I” sadarbībā ar izdevuma redaktori, dialektologi Lidiju Leikumu un viņas studentēm tika sagatavoti un izdoti latgaliešu dialektā. Izdevumā “Riebiņu novada stāsti II”, pateicoties Riebiņu vidusskolas skolotājas Innas Kabares ieguldītājam darbam, tika iekļautas intervijas ar vecticībniekiem krievu valodā.

Vācēju kultūra Viduskurzemē

2010. gada jūnijā SERDE rīkoja pirmo starptautisko ekspedīciju “Herbologija”. Idejas iniciatori un koordinatori bija mākslinieki un organizatori Andrevs Grīfs Patersons un Ulla Taipale no Somijas un Signe Pucena no Latvijas. Šī programma sākotnēji tika iecerēta un īstenota Helsinkos (Somijā) un Kurzemes reģionā (Latvijā), bet vēlāk tās darbības lauks paplašinājās. Vairākos projekta rīkotajos pasākumos 2010. gadā tika pētītas un dokumentētas kultūras tradīcijas un zināšanas par ēdamajiem un ārstniecības augiem.

Ziemeļvalstu pieredzē balstītās zināšanas par savvaļas augiem un to izmantošanu pārtikā un medicīnā pēdējo divu paaudžu laikā ir būtiski mainījušās. Ja vecvecāku un vecāku paaudze pazina savvaļas augus, tad, ģimenēm masveidā pārceļoties uz dzīvi pilsētās, šīs zināšanas vairs netiek izmantotas, tās pamazām tiek zaudētas un vairs netiek nodotas nākamajām paaudzēm.

Turpretim, daudzi latvieši, ejot mežā, pļavā, uzturoties pie jūras un laukos, vēl joprojām praktizē šīs zināšanas. Lai gan farmācijas grāmatās ir publicēti neskaitāmi materiāli par ārstniecības augiem, tomēr pietrūkst šo prasmju zinātāju pieredzes stāstu – kā augus ievākt, kā sagatavot, kā izmantot, kā iegūtas šīs zināšanas un kā tās tiek pielietotas. Lai savāktu un apkopotu šādus stāstus, tika rīkota ekspedīcija divās Latvijas lauku mazpilsētās – Aizputē un Alsungā. Starptautiska un starpdisciplināra pētnieku un mākslinieku grupa tika uzņemta SERDEs rezidenču centrā, lai demonstrētu, kā mākslas organizācija var iesaistīties kultūras mantojuma dokumentēšanā un tradīcijas

the course of this expedition, unique stories were also gathered from a community of Old Believers. This work culminated in two volumes. The first was published as transcribed in the Latgalian dialect in collaboration with dialect specialist Lidija Leikuma and students from the University of Latvia. The second volume comprised a selection of narratives by Old Believers in Russian, edited by Inna Kabare, a teacher at Riebiņi High School.

Foraging/Herbologies Networks

In June 2010, SERDE held its first international expedition in the framework of ‘Herbologies/Foraging Networks’ events, organised by artists and organisers Andrew Gryf Paterson (SCO/FI), Ulla Taipale (FI/ES) and Signe Pucena (LV). This programme was initially launched in Helsinki (Finland) and in the Kurzeme region of Latvia, but later expanded. This expedition examined traditional knowledge about herbs, edibles, and medicinal plants, within the contemporary context of online networks, open information-sharing, and biological technologies.

Firsthand knowledge of wild edibles and their use as a food source has changed dramatically in the space of two generations. While our great-grandparents’ and grandparents’ generations were very familiar with wild plants, today’s mass transition to urban living has led to this knowledge slipping away from younger generations, at a time when information and media sharing online is booming.

On the east coast of the Baltic Sea, many middle-aged and older Latvians still carry with them knowledge of the woods and meadows. However, even there this is becoming less common. While medical and pharmacy books contain information about medicinal

*Starptautiskās ekspedīcijas “Herbologija” materiālu apstrāde.
Work with the materials of the international expedition ‘Herbology’.*

iedzīvināšanā. Tika organizēti vairāki lauka pētījumi, lai uzzinātu savvaļas augu vākšanas, uzglabāšanas un lietošanas nosacījumus un pieredzi mūsdienās. Dokumentācijas apstrādei – skaņas, foto, video failu arhivēšanai – tika izveidota pagaidu mediju laboratorija. Vairāk nekā 30 dalībnieku vidū bija viesi no Latvijas, Lietuvas, dažādiem Somijas apgabaliem, Zviedrijas dienvidiem, Polijas, Spānijas un Beļģijas. Ārzemju viesi sadalījās grupās, kur katrā no Latvijas puses bija viens intervētājs un viens tulks, kas palīdzēja saprasties ekspedīcijas dalībniekiem un vietējiem ļaudīm – teicējiem. Lielākā daļa Latvijas dalībnieku bija no Aizputes jauniešu centra “Ideju māja”, viņi uzņēmās tulku lomu interviju laikā un vēlāk arī gan transkribēja intervijas, gan tulkoja tās angļu valodā. Projekta ietvaros tika rastas atbildes uz jautājumu: “Kāpēc augu vākšanas tradīcija labāk saglabājusies Latvijā un Baltijā, nevis Ziemeļvalstīs?” Pensionēta medmāsa Velta Kreičmane Alsungā, stāstot par darbu medicīnā padomju gados, saka: “Reizēm pietrūka medikamentu, un mēs devāmies uz pļavu, lai salasītu ārstniecības augus un pagatavotu vajadzīgās zāles.” Otra atbilde uz šo jautājumu, kas tika minēta daudzās intervijās (Cecīlija Salpiņa, Antonija Kalēja, Romāns Sedliņš u.c.), saistīta ar farmācijas piedāvātajiem medikamentiem – tie mēdz būt pārāk dārgi vai neefektīvi. Daudzās intervijās atklājās arī padomju laika pieredze – ārsti nevarēja palīdzēt vai arī vispār nebija medikamentu.

Ekspedīcijas dati tika apstrādāti divās nedēļās un tādēļ ieguva nosaukumu *ekspedīcijas sprints*, jo šajā īsajā laika posmā tika transkribētas un pārtulkotas 22 intervijas, atlasīti foto un video materiāli. Stāstu izlase publicēta izdevumā “Vācēju kultūra Viduskurzemē/ *Foraging in Central Kurzeme*” (2010).

Tautas aptieka

Vācēju kultūras ekspedīcija rosināja SERDEs interesi turpināt daudz specifiskāku pētījumu par telpaugiem un to izmantošanu tautas medicīnā. Tradicionālās kultūras pētnieces Signe Pucena, Ieva Vītola un Una Smilgaine veica lauka pētījumus un intervijas, lai izzinātu šo tradīciju. Balstoties uz izpētes materiāliem, tika izdota īpaša avīze “Tautas Aptieka”, kas kalpoja izstādes “Tautas aptieka” skatītāju interaktīvai iesaistei, proti, apmeklētāji varēja saņemt avīzi apmaiņā pret savu iecienītāko ārstēšanās recepti. Ekspozīcijā bija iekļauti gan vecmodīgi virtuves skapīši, kas pilni ar zāļu tēju burciņām un tinktūrām, gan četras liela izmēra (2 m x 1,3 m) planšetes, kur apmeklētāji līdzās augu fotogrāfijām varēja dalīties pieredzē – uzrakstīt savas tautas medicīnas receptes, kas tiek izmantotas mājās, kad jūtas slimi. Uzrakstītās receptes tika apmainītas pret laikraksta “Tautas Aptieka” eksemplāru. Tātad tiem, kas gribēja saņemt laikrakstu, nācās uzrakstīt recepti. Notika vairākas “Tautas aptiekas” izstādes – laikmetīgās mākslas foruma “Baltā Nakts” ietvaros Rīgā, RIXC izstādē “Aug_spēja” *‘kim?’*, Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā, mūzikas festivālā “Zemlika” Durbē un SERDEs rezidenču centrā Aizputē. Šī pētījuma gala rezultāts bija izdevums “Tautas aptieka” (2011), kur līdzās stāstiem par telpaugiem tika publicētas visas izstāžu apmeklētāju uzrakstītās receptes.

plants, there is relatively little knowledge and reflection on how these should be gathered, prepared, utilized, or how such knowledge should be learned. To gather these types of stories, an expedition was planned to two rural Latvian towns Aizpute and Alsunga. SERDE hosted an international and interdisciplinary group of guests at their residence to demonstrate how an arts organisation could become involved in documenting cultural heritage practices and think about how these practices could be revitalized. SERDE organised a series of fieldwork excursions to learn about contemporary practices and cultural heritage relating to the use of wild plants, and set up a temporary media lab to process the documentation. There were more than 30 participants from Latvia, Lithuania, Finland, Southern Sweden, Poland, Spain, and Belgium. International guests were divided into groups with one Latvian guide each to interview informants and one translator to facilitate communication with the respondents. Most of the Latvian participants were from the youth centre ‘Idea House’ in Aizpute, who acted as translators during the interviews and later transcribed the interviews and translated them into English. The question of why foraging traditions are better preserved in Latvia and the Baltics, than in the Nordic countries was one of the topics addressed in the interviews. One respondent, retired nurse Velta Kreičmane in Alsunga said ‘sometimes there was no medication available and we would then go to the meadows to pick the herbs and make the necessary medicine’. Other respondents (Cecīlija Salpiņa, Antonija Kalēja, Romāns Sedliņš etc.) that the medications available at the pharmacy were either far too expensive or not effective. Stories relating to years of experience with the Soviet system emerged which revealed that doctors were often not able to help their patients and/or that there was no medication available at all.

The expedition data were processed quickly in two weeks time and was referred to as an *expedition sprint* because such a large number of interviews, 22 in all, were transcribed and translated, along with a selection of photo and video materials in such a short time period. This selection of stories was published in 2010 in the book ‘Foraging in Central Kurzeme’.

The Folk Pharmacy Exhibition

The ‘Herbology/Foraging Networks’ expedition stimulated further interest to continue with more targeted research about indoor plants and their medicinal uses. Much fieldwork was done by Signe Pucena, Ieva Vītola and Una Smilgaine. Subsequently, a special newspaper was issued in conjunction with the ‘Folk Pharmacy’ exhibition, an exposition which demonstrated a diverse variety of implements and storage solutions for plant material, ranging from old-fashioned kitchen cupboard full of herbal tea jars and tinctures to four large size (2 m x 1,3 m) wall charts where visitors were invited to write down their own favourite recipes or remedies. In return for a recipe, visitors were given a copy of the ‘Folk pharmacy’ newspaper. There were several ‘Folk Pharmacy’ exhibitions – one in the framework of the ‘Nuit Blanche’ contemporary art event in Rīga, RIXC

Izstāde un prezentācija "Tautas aptieka" mūsdienu kultūras forumā "Baltā nakts". Signes Pucenas foto.
The 'Folk pharmacy' exhibition during the Contemporary Culture Forum 'Baltā nakts' (Nuit Blanche). Photo by Signe Pucena.

Cūku bēres

Desmitais izdevums sērijā "Tradīciju burtnīca" ir tradicionālo prasmju pētījums par cūku kaušanu jeb tautā sauktajām "cūku bērēm". Šīs idejas autors bija folklorists Aigars Lielbārdis no Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu Folkloras krātuves. Galvenā pētījuma motivācija – dokumentēt un savākt mutvārdu liecības par šo nodarbi, kas tobrīd bija un joprojām ir nopietni apdraudēta, jo, ieviešot aizvien stingrākus Eiropas Savienības noteikumus par dzīvnieku audzēšanu lauku saimniecībās, tā pamazām izzūd no tradicionālās lauku saimniecību dzīves. Šī tradīcija cieši saistīta ar pieredzē iegūtām zināšanām un iemaņām par mājlopu kaušanu un gaļas pārstrādi, kā arī ar latviešu tradicionālo virtuvi – dažādu gaļas ēdienu gatavošanu, tostarp, īpašiem ēdieniem par godu cūkai un tās kāvējiem. Tradīcija fiksēta videodokumentācijā⁴, un interviju izlase publicēta izdevumā "Cūku bēres" (*The Pig Funeral*) gan latviešu, gan angļu valodās (2013).

Slēgtās zonas stāsti

"Slēgtās zonas stāstu" ekspedīcija tika organizēta sadarbībā ar Aizputes "Ideju mājas" jauniešiem. Tās galvenais uzdevums bija dokumentēt aculiecinieku stāstus un pieredzi, kas gūta, padomju laikā dzīvojot Kurzemes jūrmalas ciemos posmā no Jūrkalnes līdz

⁴ Lielbārdis, Aigars. *Cūku bēres*. Dokumentārā filma. SERDE, 2013. <https://vimeo.com/72332957> (skatīts 2015. gada 16. novembrī).

exhibition 'Growing ability' in 'kim?', at the Latvian Ethnographic Open Air Museum, the 'Zemlika' music festival in Durbe and at the SERDE residence centre in Aizpute. This culminated in the publication of the book 'Folk pharmacy' (2011) where stories about medicinal indoor plants were accompanied by those collected from visitors.

Pig Funerals

The tenth volume in the tradition notebook series was a study of traditional pig slaughtering techniques and what are colloquially referred to as pig funerals. Folklorist Aigars Lielbārdis from the University of Latvia was responsible for initiating this study which aimed to document extant practices and associated oral histories. As more stringent European Union regulations are implemented, traditional ways of animal husbandry decline rapidly. This tradition is tightly interwoven with a skill set which must be acquired through first hand experience, traditional meat processing techniques, as well as Latvian culinary customs which include special dishes prepared to honour the pig and those responsible for slaughtering it. The tradition was documented in a video⁵, and a selection of interviews was published in the book 'The Pig Funeral' in both Latvian and English languages (2013).

Stories of the Forbidden Zone

'Stories of the Forbidden' Zone is based on an expedition conducted among the people who lived on the western coast of Latvia on the Baltic Sea during the Soviet period, in collaboration with youth of the 'Idea House' in Aizpute. Between 1944–1990, much of the coastal area was a restricted military zone which contained several military bases and frontier surveillance posts. Access to the sea was tightly controlled, beaches were regularly ploughed and walking there was prohibited, as was fishing in the sea, while sunbathing, swimming, gathering amber and debris from the sea was only allowed in specific places at specific times. Those caught in restricted coastal areas were detained by border guards and prosecuted. The narratives from this area describe life lived in close proximity with Soviet military personnel and those who remained in Kurzeme after their military service ended. A selection of these stories is published in the book 'Stories of the Forbidden Zone' in Latvian (2013) and English (2016).

Garden Allotment Culture

Growing vegetables, fruit, herbs, and medicinal plants in home gardens or allotments is a widely known and still living tradition in Latvia. Small plants in a variety of containers can be seen on many windowsills in early spring. Fieldwork carried out by Signe Pucena, Ieva Vītola and Una Smilgaine focussed on allotment culture and everyday

⁵ Lielbārdis, Aigars. *The Pig Funeral*. Documentary Film. SERDE, 2013. <https://vimeo.com/72332957> (accessed on 16 November 2015).

Liepājai. Padomju laikā (no 1944. līdz 1990. gadam) slēgtajā zonā atradās vairākas militārās bāzes un pierobežas uzraudzības posteņi. Slēgtās zonas teritoriju, kāpu zonu regulāri uzara, un vietējie iedzīvotāji nedrīkstēja doties zvejot jūrā. Tādas parastas ikdienas nodarbes, kā, piemēram, sauļošanās, peldēšanās, dzintara vai jūras mēslu vākšana bija atļauta tikai noteiktās vietās un noteiktā laikā. Ja kāds tika noķerts slēgtajā pludmales teritorijā vai neatļautā laikā, robežsargi viņu aizturēja un sodīja. Ekspedīcijas laikā savāktās vietējo ļaužu atmiņas atklāj gan vietējo latviešu pieredzi par sadzīvi ar armijniekiem, gan ar padomju armijas pārstāvjiem, kas pēc dienesta palika dzīvot Kurzemē. Šo stāstu izlase publicēta izdevumā “Slēgtās zonas stāsti” latviešu (2013) un ‘*Stories of the Forbidden Zone*’ angļu (2016) valodā.

Mazdārziņi

Dārzeņu, augļu, garšaugu un ārstniecības augu audzēšana piemājas dārzā vai mazdārziņā ir plaši pazīstama un joprojām aktuāla tradīcija Latvijā. Jau agrā pavasarī uz daudzām palodzēm dažādās kastītēs un trauciņos redzami nelieli augi. Tradicionālās kultūras pētnieces Signe Pucena, Ieva Vītola un Una Smilgaine organizēja lauka pētījumus, izziņot mazdārziņu kultūru un ikdienas tradīcijas Rīgā (Lucavsala, Jumpravasala, Bābeliņa, Juglas-Ūdeļu ielas rajona mazdārziņos, Zolitūdes un Imantas iekšpagalmu un balkonu dārzos), kā arī provincē (Siguldas, Krimuldas, Salaspils un Talsu novados). Sējas un ražas laikā 29 dārzu īpašnieki tika aptaujāti par viņu zināšanām, praksi, novērojumiem un ticējumiem, kas saistīti ar darbu dārzā. Fotogrāfijās dokumentēti dažādi Rīgas mazdārziņu iekārtojuma un uzturēšanas unikāli un radoši risinājumi. Izdevumā publicēti dārziņu saimnieku personīgās pieredzes stāsti, kas atklāj viņu dzīvesveidu un vērtības, *kaimiņu būšanu*, zagļu un bezpajumtnieku patvaļu, amizantus piedzīvojumus un atgadījumus.

Sagaidot 2014. gadu, kad Rīga bija Eiropas kultūras galvaspilsēta, SERDE veiktā pētījuma rezultātus, iegūtās atziņas un secinājumus iekļāva “Rīga 2014” pasākumu programmā, īstenojot projektu “Brīvības dārzs” (norises vieta – Vidzemes tirgus teritorija).

Bērni

Tradīciju burtnīcā “Bērni” publicētas tautas zināšanas par bērnu gaidīšanu un audzināšanu. Attīstoties medicīnas nozarei un tehniskajām iespējām, pēdējā gadsimta laikā strauji mainījušies priekšstati un paradumi, kas saistīti ar grūtniecības laiku, dzemdībām un bērna aprūpi. Daži tomēr ir saglabājušies un mutvārdu ceļā pārmantoti, bet citi no jauna atdzimuši vien pēdējos gados (piemēram, saru pāršana). Izdevumā publicētas mutvārdu liecības, kas apzinātas intervijās ar mammām un tētiem, vecmāmiņām un krustmātēm, kā arī profesionālēm medicīnas jomā – vecmātēm un bērnu māsām. Lauka pētījumos, kas galvenokārt Vidzemē un Kurzemē tika veikti pēdējo trīs gadu laikā (2012–2015), satikti 48 dažāda gadagājuma teicēji, no kuriem vecākās mammas dzimušas 1923. gadā, bet jaunākā – 1989. gadā.

Dokumentētā pieredze, zināšanas un dzimtas tradīcijas saistītas gan ar ieteikumiem

experiences in Rīga where allotments in Lucavsala, Jumpravasala, Bābelītis, the Ūdeļu street district in Jugla as well as the courtyard and balcony gardens of Zolitūde and Imanta were studied, along with other areas in Sigulda, Krimulda, Salaspils, and Talsi. Twenty nine garden owners were interviewed at sowing and harvest time about their traditional knowledge, practices, observations, and beliefs in connection with gardening. Various unique and creative solutions to garden design and maintenance were documented. The book ‘Allotments’ (2014) represents a selection of personal experience stories that reveal the gardeners’ lifestyles, values, relationships with neighbours, issues with theft and homelessness, as well as amusing adventures and occurrences.

The conclusions and observations gleaned from this research were presented as a summer exposition ‘The Freedom Garden’ at a venue on Brīvības Street, which once housed the meat pavilion in the Vidzeme market, in the framework of the Rīga 2014 festivities to mark Rīga’s turn as the European Capital of Culture.

Children

The tradition notebook ‘Children’ presents traditional understandings of pregnancy and childrearing. With advances in medicine and technology, perceptions and customs related to pregnancy, childbirth, and child care have changed tremendously over the course of the last century. Some, however, have persisted and have been passed on orally, while others, such as sauna traditions, have been revived in recent years. This publication contains oral narratives from mothers and fathers, grandmothers and godmothers, as well as medical professionals, midwives and paediatric nurses. In the last three years (2012–2015) fieldwork carried out mainly in Vidzeme and Kurzeme, brought in 48 informants of different ages. The oldest mothers were born in 1923 and the youngest in 1989.

The collected material shows that personal experience, traditional knowledge, and family customs advise specific recommendations and prohibitions during pregnancy and at childbirth, as well as for the infant’s first wash and clothing, naming traditions for heirs, newborn visitations, weaning, loss of baby teeth, and the first haircut. This publication also includes some nursery rhymes, while the visual design is based on photographs from the personal archives of the storytellers and Valda Jēriņa’s Soviet era toys collection in Aizpute.

Observations and Conclusion

SERDE’s fieldwork and expeditions to places such as Aizpute, Jūrkalne, Skrunda, Sieksāte, Kazdanga, Alsunga, Riebiņi, Sigulda, and Krimulda, has focused on local knowledge and traditions. The results of research are published in the SERDE’s series ‘Notebook of Traditions’, which currently stands at sixteen volumes with more still in

un aizliegumiem bērna gaidīšanas laikā un dzemdībās, gan ar zīdaiņa pirmo mazgāšanu un apģērbu, vārda došanu mantiniekam, raudzībās iešanu, atšķiršanu no krūts, pirmo zobu izkrišanu, matu griešanu u.c. Izdevumā iekļauti arī daži *ucināmie* panti, bet vizuālajam noformējumam izmantotas fotogrāfijas no teicēju personīgajiem arhīviem un padomju laika rotaļlietas no Valdas Jēriņas leļļu kolekcijas Aizputē.

Nobeigumā

SERDEs lauka pētījumi un ekspedīcijas notikušas daudzviet Latvijā – Aizputē, Jūrkalnē, Skrundā, Sieksātē, Kazdangā, Alsungā, Riebiņos, Siguldā, Krimuldā un citur. To rezultāti publicēti SERDEs izveidotajā izdevumu sērijā “Tradīciju burtnīca”, kurā no 2007. līdz 2016. gadam izdotas pavisam 16 burtnīcas. Šis process turpinās, un nākamās burtnīcas – “Novadpētniecība. Mirdza Birzniece” un “Siguldas gidu stāsti” – ir tapšanas stadijā. Katra šīs sērijas izdevuma bezmaksas eksemplāri ir nogādāti Latvijas Nacionālajai bibliotēkai un novadu bibliotēkām Latvijā. Pārskatot “Tradīciju burtnīcas”, ir svarīgi atzīmēt, ka visos izdevumos ir ievērotas teicēju valodas īpatnības, kā arī izmantoti dažādi vietējie vārdi un izteicieni, tā leksika, kuru teicēji izmanto un lieto ikdienā. “Tradīciju burtnīcās” informācija par teicējiem un intervijas vietu norādīta pie interviju fragmentiem, izņemot pirmās divas grāmatas tēmu specifikas dēļ.

Tāpat jāatzīmē, ka gandrīz visiem “Tradīciju burtnīcu” izdevumiem notikušas publiskas prezentācijas vietās, kurās materiāli iegūti. Kā piemērus var minēt suitu ekspedīcijas noslēguma pasākumu Jūrkalnē, kur pavārs Mārtiņš Sirmāis visiem dalībniekiem pagatavoja kopīgu maltīti. Riebiņu novadā grāmatu atvēršana tika iekļauta Latvijas Valsts svētku svinību programmā. Kupli apmeklētās grāmatu prezentācijas bija gan Siguldā par burtnīcu “Baškīrijas siguldiešu stāsti”, gan Pāvilostā par burtnīcu “Slēgtās zonas stāsti”, gan Aizputē un Alsungā par burtnīcu “Vācēju kultūra Viduskurzemē”. Kā liecina novērojumi, šādas prezentācijas ekspedīcijas un lauka pētījumu noslēgumos rosina arī pašus vietējos iedzīvotājus novērtēt savas zināšanas un apzināties to vērtību. Atgriezeniskā saikne ar auditoriju ir viens no būtiskākajiem SERDEs veikto ekspedīciju uzdevumiem – atkārtoti sapulcēt vienkopus visus ekspedīcijas laikā satiktos ļaudis un sniegt tiem atpakaļ viņu zināšanas jaunā formā.

Lai iedzīvinātu vietējās zināšanas un tradicionālās prasmes un lai veidotu un plašākai publikai demonstrētu dažādu tradīciju mākslinieciskas interpretācijas, SERDE sadarbojas ar māksliniekiem un tradicionālās kultūras pētniekiem. Šīs sadarbības rezultātā tapušas vairākas prezentācijas un praktisku darbnīcu cikls par tādām tēmām, kā ziepju vārīšana, sveču liešana, alus brūvēšana, ārstniecības augu vākšana u.c. Starptautiskā mērogā SERDEs veidotie projekti, kas cieši saistīti ar latviešu tradīcijām, prezentēti mākslas un kultūras festivālos Somijā (Helsinkos – “Kiasma” un Botāniskajā dārzā, Tampērē – Herboloģijas/vācēju tīkla dalībniekiem), Vācijā (Dīsburgā – ISEA un Berlīnē – “Über-lebenskunst”), Šveicē (Friburgā – “Belluard Bollwerk” un Bernē – “Auawirlieben”),

the planning stages (‘Local history. Mirdza Birzniece’, ‘The Stories of Sigulda Guides’). Complimentary copies of each publication were delivered to the Latvian National Library and local libraries in Latvia. It is noteworthy that in all ‘Notebook of Traditions’ publications dialects, local lexical structures, and expressions have been maintained. With the exception of the first two books, the remainder openly recognise and identify the individuals who participated and shared their knowledge.

Almost all of these publications have received public presentations in their source communities. We believe concluding events such as the one at the end of the Suiti expedition in Jūrkalne where chef Mārtiņš Sirmāis prepared special fish dishes for the entire community, or the one in Riebiņi county where the book launch was part of the Latvian Independence Day celebrations are vital. Similar presentations were held for communities in Sigulda after ‘Baškirian Siguldian stories’, Pāvilosta after ‘The Forbidden Zone Stories’ and in Aizpute and Alsunga after ‘Foraging in Central Kurzeme’. In our opinion, such expeditions and subsequent presentations promote and support the capacity building ability of local populations to carry out research and emphasize the importance of documenting the process. The most important element of all of SERDE’s expeditions has been a closing event which brings together everyone involved in the fieldwork. SERDE’s experience in the safeguarding of intangible culture heritage is based on close collaboration with communities and individuals who are willing to share their stories and skills.

Our main recommendations for successful research of living practices and oral history are:

- a) openness and honesty about what is needed and how the collected material will be utilized;
- b) the development of a methodological framework – in this case it was ‘The Handbook for Beginners: the Documentation of Intangible Cultural Heritage’, which was an asset in the expeditions where most participants lacked prior knowledge and experience;
- c) it is important to listen to the stories and not to interrupt informants with your own opinion or advice. Should the conversation go off topic, it is important to redirect the individual and to patient if nothing can be done;
- d) it is also advisable to formulate questions as simply as possible and not to use modern words or slang, especially if informants belong to older generations and are not comfortable with modern expressions.

SERDE also works within contemporary art and technology processes with artists and cultural workers to educational workshops on how to boil soap, make candles, brew beer, and forage for medical plants to reinvigorate local knowledge and traditional skills. Internationally, SERDE’s projects and performances have been recognized as strongly connected with Latvian tradition and have been shown at various European art and culture venues, e.g. in Finland (Helsinki ‘Kiasma’ and ‘Botanical Gardens’, Tampere

Zviedrijā (Ēlandē – “Art&Agriculture” un Stokholmā – “Supermarket Art Fair”), Īrijā (Ennistimonā – “Future is Domestic”), Lietuvā (Klaipēdā – “Šakotis” un Nidā – “ResArtis meeting”) un Igaunijā (Tallinā – “Art Depo”).

SERDEs aktivitātes kultūras mantojuma jomā notikušas, pateicoties dažādu fondu un institūciju finansējumam – Valsts Kultūrkapitāla fondam (zinātniskā izpēte, publikācijas un pasākumi), Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijai (sadarbība restaurācijas jomā), UNESCO Latvijas Nacionālajai komisijai (sadarbība ar UNESCO ASP ekspedīciju organizēšanā; sadarbība metodiskā materiāla “Rokasgrāmata iesācējiem: nemateriālā kultūras mantojuma dokumentēšana”, kur sniegti ieteikumi, kā veikt lauka pētījumus, kā intervēt tradīciju praktizētājus un kā dokumentēt šīs intervijas; darbs pie Baltijas ceļa stāstiem⁵), Latvijas Nacionālajam kultūras centram un Latvijas Republikas Kultūras ministrijai (līdzfinansējums dažādiem starptautiskajiem projektiem).

2007. gadā SERDE saņēmusi Folkloras gada balvu nominācijā “Jaunrade tradīcijā” par projektu “Točka”. 2015. gadā nominēta fonda “Viegli” apbalvojumam “Laiks Ziedonim” nominācijā “Kedas”. SERDEs darbība nemateriālā kultūras mantojuma jomā 2015. gadā ir novērtēta, arī saņemot atbalstošu UNESCO Sekretariāta atzinumu par SERDEs virzīšanu nevalstisko organizāciju kā konsultatīvu institūciju akreditācijai pie UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu.

Starpnozaru mākslas grupas SERDE galvenie ieteikumi veiksmīgai tradicionālo amatniecības prasmju un atmiņu dokumentēšanai⁶:

- a) esiet atklāti un godīgi, izskaidrojot, kas jums nepieciešams un ko jūs darīsiet ar iegūto materiālu;
- b) veiciet tēmas priekšizpēti un sagatavojiet jautājumu sarakstu mutvārdu liecību un tradicionālo prasmju apzināšanai;
- c) klausieties stāstus un nepārtrauciet stāstītājus, izsakot savu viedokli vai dodot padomu; ja saruna novirzās no tēmas, esiet pietiekami gudri, lai to mainītu, vai arī esiet pacietīgi, ja jūs neko nevarat izdarīt;
- d) uzdodiet pēc iespējas vienkāršākus jautājumus un nelietojiet jaunvārdus vai slengu, it īpaši, ja stāstītāji ir vecākās paaudzes pārstāvji;
- e) pats galvenais – aizraujieties ar pētāmo tēmu, vēloties izzināt to līdz pašai SERDEI!

⁵ Dūra, Danute, Vītola, Ieva. *Baltijas Ceļa stāsti: Igaunijas, Latvijas un Lietuvas atmiņu stāstu krājums*. Rīga: UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, 2014. <http://www.thebalticway.eu/publikacija/> (skatīts 2015. gada 16. novembrī).

⁶ Sk. vairāk izdevumā – Pujāte, Signe, Vītola, Ieva, 2009. *Nemateriālā kultūras mantojuma dokumentēšana: rokasgrāmata iesācējiem*. Rīga: UNESCO Latvijas Nacionālā komisija. www.unesco.lv/files/Rokasgramata_NKM_dokumentesana_470ab4e4.pdf (skatīts 2015. gada 16. novembrī).

‘Herbologies/Foraging networks’), Germany (Duisburg ‘ISEA’ and Berlin ‘Über-Lebenskunst’), Switzerland (Freiburg ‘Belluard Bollwerk’ and Bern ‘Auawirlieben’), Sweden (Oland ‘Art&Agriculture’ and Stockholm ‘Supermarket Art Fair’), Ireland (Ennistymon ‘The Future is Domestic’), Lithuania (Klaipeda ‘Šakotis’ and Nida ‘ResArtis meeting’) and Estonia (Tallinn ‘Art Depoo’).

SERDES’s creative and innovative approach to the work of safeguarding and revitalizing intangible cultural heritage was recognised in 2007 with the Latvian Folklore Grand Prize and a nomination in 2015 for an award recognizing achievements in local history by the national poet’s Imants Ziedonis Foundation *Viegli*. SERDE’s activity in the field of intangible cultural heritage was also recognized in 2015 with a positive evaluation by the UNESCO Secretariat on its possible accreditation as a consulting NGO to the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage.

SERDEs publicētie izdevumi sērijā “Tradīciju burtnīca”

- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2016. *The Stories of the Forbidden Zone*. Rīga: SERDE. (angļu valodā)
- Pucena, Signe, Smilgaine, Una, Vītola, Ieva, 2016. *Bērni*. Rīga: SERDE. (latviešu valodā)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2014. *Mazdārziņi*. Rīga: SERDE. (latviešu valodā)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2013. *Slēgtās zonas stāsti*. Rīga: SERDE. (latviešu valodā)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2013. *Cūku bēres*. Rīga: SERDE. (latviešu valodā)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2013. *The Pig Funeral*. Rīga: SERDE. (angļu valodā)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2012. *Narratives about the Jews of Aizpute*. Rīga: SERDE. (angļu valodā)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2011. *Tautas aptieka*. Rīga: SERDE. (latviešu valodā)
- Pucena, Signe, Smilgaine, Una, Laizāns, Mārtiņš, 2010. *Vācēju kultūra Viduskurzemē/ Foraging in Central Kurzeme*. Rīga: SERDE. (latviešu un angļu valodā)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2010. *Ribeņu nūvoda stuosti I, II daļa*. Rīga: SERDE. (latgaliešu dialektā)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2010. *Baškīrijas siguldiešu stāsti*. Rīga: SERDE. (latviešu valodā)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2009. *Suitu stāsti*. Rīga: SERDE. (latviešu valodā)
- Pucena, Signe, Pucens, Uģis, Vītola, Ieva, 2009. *Alus gatavošana*. Rīga: SERDE. (latviešu valodā)
- Vītola, Ieva, Pucena, Signe, 2008. *Aizputnieku stāsti par ebrejiem*. Rīga: SERDE. (latviešu valodā)
- Vītola, Ieva, Pucena, Signe, Pucens, Uģis, 2007. *Brandava gatavošana Viduskurzemē*. Rīga: SERDE. (latviešu valodā)

www.serde.lv

‘Notebook of Traditions’ Series Published by SERDE

- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2016. *The Stories of the Forbidden Zone*. Rīga: SERDE. (In English)
- Pucena, Signe, Smilgaine, Una, Vītola, Ieva, 2016. *Bērni*. Rīga: SERDE. (In Latvian)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2014. *Mazdārziņi*. Rīga: SERDE. (In Latvian)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2013. *Slēgtās zonas stāsti*. Rīga: SERDE. (In Latvian)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2013. *Cūku bēres*. Rīga: SERDE. (In Latvian)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2013. *The Pig Funeral*. Rīga: SERDE. (In English)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2012. *Narratives about the Jews of Aizpute*. Rīga: SERDE. (In English)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2011. *Tautas aptieka*. Rīga: SERDE. (In Latvian)
- Pucena, Signe, Smilgaine, Una, Laizāns, Mārtiņš, 2010. *Vācēju kultūra Viduskurzemē/ Foraging in Central Kurzeme*. Rīga: SERDE. (In Latvian/English)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2010. *Ribeņu nūvoda stuosti I, II daļa*. Rīga: SERDE. (In Latvian)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2010. *Baškīrijas siguldiešu stāsti*. Rīga: SERDE. (In Latvian)
- Pucena, Signe, Vītola, Ieva, 2009. *Suitu stāsti*. Rīga: SERDE. (In Latvian)
- Pucena, Signe, Pucens, Uģis, Vītola, Ieva, 2009. *Alus gatavošana*. Rīga: SERDE. (In Latvian)
- Vītola, Ieva, Pucena, Signe, 2008. *Aizputnieku stāsti par ebrejiem*. Rīga: SERDE. (In Latvian)
- Vītola, Ieva, Pucena, Signe, Pucens, Uģis, 2007. *Brandava gatavošana Viduskurzemē*. Rīga: SERDE. (In Latvian)

www.serde.lv

Nevalstiskās organizācijas iespējas darbā ar nemateriālo kultūras mantojumu

Biedrības “Skaņumāja” pieredze

Ilmārs Pumpurs

Ievads

Darbības mērķis

Nevalstiskā organizācija (NVO), biedrība ar nosaukumu “Pārdaugavas tautas mūzikas biedrība” tika izveidota 2006. gadā (pārdēvēta par biedrību “Skaņumāja” 2015. gadā, sakarā ar atrašanās vietas maiņu, bet ne tikai...), sākotnēji ar visai pieticīgu mērķi – realizēt tautas mūzikas grupas “Hāgenskalna muzikanti” CD izdošanu. Pašvaldības kultūras centra, kurā darbojās minētais kolektīvs, iekšējās birokrātijas dēļ tā izrādījās teju neiespējamā misija. Jau uzsākot darbu kultūras jomā kā NVO, kļuva skaidrs, ka tā ir ļoti ērts un jaudīgs instruments dažādu mērķu realizācijai. Šobrīd biedrības “Skaņumāja” statūtos ir ierakstīti šādi darbības mērķi:

1. Tautas mūzikas procesu veicināšana.
2. Tautas mūzikas kolektīvu un individuālu muzikantu darbības atbalstīšana.
3. Pasākumu rīkošana un tehniskā nodrošināšana.
4. Izglītojoša darbība, kursu un nometņu organizēšana.
5. Starptautiskā sadarbība.

Nozīmīgākās aktivitātes

Biedrība “Skaņumāja” darbības nodrošināšanai aktīvi izmantojusi iespējas piesaistīt dažādu projektu fondu finansējumu. Neskaitot saimniecisko darbību (piemēram, ja biedrībai pieder kāds īpašums vai biedrība nodrošina kādu sabiedrisku pakalpojumu, kura ieņēmumus izmanto darbības nodrošināšanai), projektu konkursi ir nozīmīgākais neatkarīgas NVO finansējuma avots. 10 gadu darbības laikā “Skaņumāja” kultūras un kultūrizglītības aktivitātēm ir piesaistījusi dažādu fondu līdzfinansējuma vairāk nekā 280 000 EUR apmērā.

Piesaistītā finansējuma un īstenoto aktivitāšu apjoma ziņā lielākais līdz šim bijis no 2012. līdz 2014. gadam realizētais Igaunijas – Latvijas pārrobežu sadarbības programmas atbalstītais projekts “Dienvidigaunijas un Vidzemes tradicionālo instrumentu spēles tradīciju atjaunošana”, kas realizēts sadarbībā ar Pilvas (*Põlva*) pilsētas pašvaldību. Pro-

The Potential for NGOs in the Work of Intangible Cultural Heritage

The Experience of the Society ‘Skaņumāja’

Ilmārs Pumpurs

Introduction

Goals

The Pārdaugava Folk Music Society (*Pārdaugavas tautas mūzikas biedrība*) was established in 2006, with the fairly modest goal of facilitating the release of a CD by the folk group ‘Hāgenskalna muzikanti’ (‘Hāgenskalna musicians’). This had become an almost impossible mission because of bureaucratic challenges posed by the municipal culture centre where the group was located. The Society was renamed ‘Skaņumāja’ (‘The House of Sound’) when it relocated in 2015. Since its earliest days, it had become clear that NGO status is a convenient and powerful tool for achieving a variety of objectives. Currently, the bylaws of the society ‘Skaņumāja’ include the following objectives:

1. The promotion of folk music.
2. Support for the activities of folk music groups and individual musicians.
3. The organisation of events and provision of technical support.
4. The presentation of educational endeavours, courses and camps.
5. The development of international cooperation.

Major Activities

To reach the goals set out above, the Society ‘Skaņumāja’ actively sought funding from a variety of sources. The development of successful project proposals is the most important way of sourcing funding for an independent NGO, unless an organisation is able to self-finance activities through property ownership or services to the public. Over its ten year history, ‘Skaņumāja’ has attracted more than 280,000 EUR in funding from various funds for cultural and educational activities.

The largest project implemented to date has been ‘Revitalizing Traditional Instrumental Music of South Estonia and Vidzeme’ programme, which was supported by the Estonian-Latvian Crossborder Cooperation Programme. This took place over two years between 2012 and 2014 in collaboration with the municipality of the town Põlva. The project focused on traditional instruments native to this area, which are the

jekta ietvaros tika apmācīti reģiona radniecīgo tradicionālo instrumentu – ermoņiku un daudzstīgu kokļu – izgatavošanas meistari, sarīkots instrumentu spēles semināru cikls Latvijas un Igaunijas tautas mūzikas interesentiem, kā arī notikuši koncerti tautas mūzikas pasākumos Pilvā un Valmierā.

Biedrība organizē divus regulārus tradicionālās kultūras festivālus. Ik pārgadus tiek rīkots Folkloras mūzikas un deju festivāls “Pa Pēteriem”. Festivālā pašmāju un kaimiņzemju folkloras ansambļi demonstrē deju folkloras daudzveidību – rotaļas un rotaļdejas, pāru un daudzpāru dejas, kadriļas, kas līdzās dziedamajai folklorai sāk ieņemt arvien lielāku vietu dažādos tradicionālās kultūras pasākumos. Katru gadu norisinās tradicionālo instrumentu spēles pārmantošanas projekts, tautas mūzikas festivāls “Dzīvā mūzika”. Tā uzdevums – katrā norises ciklā izsmēloši parādīt kādu noteiktu instrumentu grupu. Daudzstīgu instrumenti (2006), plēšu instrumenti (2007), sitamie instrumenti (2009) bija dažas no festivāla tēmām, kas ļāvušas identificēt un aktualizēt instrumentu spēles tradīcijas Latvijā. Festivāla koncertos un meistarklasēs satiekas vecākās paaudzes spēlmaņi – vecmeistari, pieredzējuši folkloras muzikanti un jaunieši, kas tradīcijas tikai sāk iepazīt, kā arī kaimiņvalstu speciālisti un radniecīgo tradīciju kopēji.

Jau otro gadu ar Valsts Kultūrkapitāla fonda un Latvijas Nacionālā kultūras centra atbalstu turpinās “Skaņumājas” Tradicionālo instrumentu spēles tālmācības kursu programma Skrīveros. Tā ir iespēja pieaugušajiem ar un bez priekšzināšanām mūzikā pusgada garumā pēc īpašām apmācības programmām apgūt un papildināt instrumentu spēles pamatus. Intensīvam darbam nedēļas nogalēs mijoties ar patstāvīgiem treniņiem, kursu dalībnieki apgūst izvēlēta instrumenta spēli, gūst priekšstatu par muzicēšanas tradīcijām, mācās kapelu muzicēšanai raksturīgo repertuāru un kopmuzicēšanas prasmes.

Ar LEADER programmas atbalstu biedrība ir izveidojusi Tautas mūzikas un amatniecības centru Ogres novada Krapē, kur instrumentu izgatavošanas darbnīcā tiek veikts eksperimentāls darbs dažādu tradicionālo instrumentu izgatavošanas tehnoloģiju atjaunošanā, kā arī tiek restaurēti un izgatavoti instrumenti. Dažādu projektu ietvaros ir sagatavoti vairāki daudzstīgu instrumentu un ermoņiku izgatavošanas meistari. Perspektīvā centru paredzēts papildināt ar mācību un pasākumu telpām, kā arī interaktīvu tradicionālo instrumentu ekspozīciju.

Papildus tam ir realizēti vairāki citi tradicionālās kultūras izglītības projekti programmās “*Youth in Action*”, “*Grundtvig* mācību partnerības” un “*Grundtvig* darbnīcas”. Par pēdējo no tiem ir saņemta Eiropas Savienības Mūžizglītības programmas projektu kvalitātes balva “Spārni 2013”.

diatonic accordion and larger zither-type psalteries (*cītarkokle* (LV), *rahvakannel* (EE)). The project included a series of seminars for those interested in learning to both build and play these instruments, along with Latvian and Estonian folk music concerts in venues in Polva and Valmiera.

The Society regularly presents two traditional culture festivals. One is the biennial Folk Music and Dance Festival ‘*Pa Pēteriem*’ (‘On Peter’s Day’). The focus of this festival is for local and visiting groups to highlight diversity in folk dancing. This includes singing games, couple and set dances, quadrilles, which, alongside singing traditions, are gradually coming to occupy an increasing important place at traditional culture events. The Festival ‘*Dzīvā mūzika*’ (Living Music Festival) is held on an annual basis to facilitate the transfer of traditional instrumental skills. Each year a different group of instruments is showcased, for example, in 2006 the Festival focused on multi-string instruments, in 2007 on bellows-driven instruments, while percussion instruments were highlighted in 2009. This approach has enabled the Society to assess current skills levels and revitalize instrumental traditions in Latvia. These masterclasses and concerts bring together older masters, experienced folk musicians, and youth taking their first steps in traditional musicianship, as well as experts and tradition bearers from neighbouring countries.

Two years ago, the Society relocated to Skrīveri and implemented a distance learning programme for traditional instruments with the support of the State Culture Capital Foundation and the Latvian National Centre for Culture. This is a six month programme offering basic instrumental techniques for adults with or without prior experience. Intensive sessions on weekends in conjunction with home practice allow participants to master their chosen instruments, gain insight into Latvian musical traditions, learn folk band repertoire, and explore ensemble playing.

With the support of the LEADER programme, the Society has set up a Folk Music and Craft Centre in Krape (Ogre county) with an instrument making workshop where the experimental study of building techniques, restoration work, and the building of new instruments takes place. Several luthiers and diatonic accordion makers have graduated from the Society’s programme. In the future, the Society plans to expand the Centre to add instructional and event facilities, as well as an interactive exhibit of traditional instruments.

In addition to the above, a number of other traditional culture educational projects have taken place under the auspices of the ‘Youth in Action’, ‘Grundtvig Learning Partnerships’, and ‘Grundtvig Workshops’ programmes. The last of these received the European Union Lifelong Learning Programme Project Quality Award ‘Wings 2013’.

Praktiskā darba piemērs. Caurspēlējamās cītaras spēles atjaunošana

Nevalstiskās organizācijas, it īpaši nelielas NVO darba priekšrocības ir pilnīga neatkarība risināmo problēmu, uzdevumu izvēlē un iespēja nekavējoties pieņemt lēmumus, veidot darbības programmu. Caurspēlējamās cītaras (cītarkokles) spēles prasmju saglabāšanas aktivitātes nav vienīgais piemērs, bet tas uzskatāmi parāda visu veicamo darbību spektru un kopsakarības, kas ir veiksmīgi risināmas, darbojoties NVO statusā. Katrai no veicamajām darbībām – tradīcijas dokumentēšana, instrumentu izgatavošana, spēlmaņu apmācība, publicitātes pasākumi – ir atbilstošas institūcijas, kas šos darbus varētu veikt, un savu iespēju un sapratnes robežās to arī dara. Mūsu piemērs parādīja, cik svarīgi konkrētā mērķa sasniegšanai tomēr paturēt redzeslokā visas procesa daļas – gan, lai panāktu iespējami kvalitatīvu darba rezultātu, gan efektīvi izmantotu resursus (laika, naudas, cilvēku utt.).

Caurspēlējamās cītaras mācību grupas dalībnieki biedrības "Skaņumāja" rīkotajosursos Skrīveros 2014. gadā. S. Lipskas foto.

Members of the training group of caurspēlējamā cītara (melody zither – a traditional multi-string instrument) in the courses organised by the association 'Skaņumāja' in Skrīveri, 2014. Photo by S. Lipska.

Dokumentēšana

2006. gadā, veidojot daudzstīgu instrumentu spēles tradīcijām veltītu festivālu, plānotajā laikā neizdevās piesaistīt nevienu t.s. cītarkokles spēlmani. Tika identificēta problēma – praktiski izzudusi instrumenta spēles tradīcija, un izvirzīts uzdevums – izzināt to

A Case Study: Renewing the Melody Zither (Caurspēlējamā Cītara)¹

One of the advantages of NGO status is that it allows complete independence in identifying needs and setting priorities, along with unfettered decision making abilities in curriculum and event planning. The programming developed for bringing back the playing of the melody zither illustrates very well the broad range of potential activities, the connections that can be made, and the issues that can be successfully resolved through the NGO framework. Other institutions do carry out activities such as documenting traditions, instrument building, providing musical training, and promotional activities to the best of their ability. Our example, however, illustrates that in working toward a specific goal, it is very important to not lose sight of any part of the process in order to effectively use resources and ensure high quality results.

Documentation

In preparation for a festival of multi-string instruments in 2006, no players of the melody zither could be found and it became clear the tradition of playing this instrument had practically disappeared. Thus a problem was identified and the decision to remedy this situation was made – to explore this tradition and take the steps necessary for its preservation and revitalization. Research drawing on a number of sources from a variety of time periods was carried out (Latvian Ethnographic Open-Air Museum, Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music, Archives of Latvian Folklore and Latvian Television), which indicated the zither tradition was culturally and historically significant. However, none of these sources had data documenting tuning principles or playing techniques, information which is the vital for those wishing to learn to play and renewing the tradition.

Over several years, the Society conducted a series of expeditions during which passive bearers of the tradition were able to contribute enough information to reconstruct playing techniques and tuning conventions. Measurements of older instruments were also taken to facilitate the building of new ones.

Instrument Making

The first efforts at reconstructing instruments took place in conjunction with field work because informants often did not have instruments of their own with which to demonstrate playing techniques, although their comments were invaluable to the design process. An entirely new issue emerged when the few luthiers still active in Latvia proved to be overwhelmed with orders and reluctant to build instruments of uncertain design accompanied by very sparse guidelines. An additional issue was that the first models

¹ Melody zither – a traditional multi-string instrument.

un veikt nepieciešamās darbības tās saglabāšanai. Tika apzinātas un izpētītas dažādos laikos veiktās dokumentācijas (Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija, Latviešu folkloras krātuve, Latvijas Televīzija), kurās cītaras spēle atspoguļota kā etnogrāfisks, kultūrvēsturisks, māksliniecisks fenomēns. Bet nevienā no tām nebija fiksēts ne instrumenta skaņojuma princips, ne paši spēles paņēmieni – būtiskākā informācija, kas nepieciešama spēles prasmes saglabāšanai.

Vairāku gadu laikā biedrība veica virkni ekspedīciju, kurās no pasīviem tradīcijas nesējiem tika savākts nepieciešamais informācijas apjoms spēles tehnikas rekonstrukcijai, kā arī veikti instrumentu mērījumi praktiskai spēles apmācībai lietojamu instrumentu izgatavošanai.

Instrumentu izgatavošana

Pirmās instrumentu rekonstrukcijas tika veidotas vienlaicīgi ar lauka pētījumiem arī tādēļ, ka iespējamajiem informētājiem nereti trūka savu instrumentu, ar ko demonstrēt spēles paņēmienus, savukārt, spēlmaņu komentāri lieti noderēja konstrukcijas uzlabošanai. Šeit nācās saskarties ar jaunām grūtībām, jo nedaudzie Latvijā strādājošie instrumentu meistari izrādījās visai noslogoti ar pasūtījumiem un visai negribīgi piekrita izgatavot nezināmas konstrukcijas instrumentus pēc visai skopiem norādījumiem. Turklāt pirmie instrumentu modeļi dažādu nepilnību dēļ bija vairākkārt jāpārtaisa, bet meistarū darba apmaksai piešķirtais finansējums jau beidzies.

Šos jautājumus atrisināt izdevās tikai ar savas mūzikas instrumentu darbnīcas izveidošanu. Nekomerciāla darbnīca, neatkarīgi no pieejamā finansējuma, deva iespēju lēnām un pakāpeniski uzlabot un pilnveidot instrumenta konstrukciju, arī vairākkārt pār-būvēt sākotnējos paraugus. Sava darbnīca deva arī iespēju operatīvi nodrošināt topošos instrumentu spēlmaņus ar mācību instrumentiem, pirms viņiem ir radusies vēlme un iespēja pašiem tikt pie saviem. Jāpiekrīt, ir jābūt lielam entuziastam, lai ieguldītu savus līdzekļus nepazīstama instrumenta, kuru vēl neesi sācis apgūt, iegādei.

Spēles apmācība

Pāris pirmās jaunizgatavotās cītaras ir nonākušas Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas etnomuzikologu rīcībā. Tomēr vairāku gadu laikā tikai daži studenti ir mēģinājuši apgūt instrumenta spēles pamatus – trūkstot motivācijas. NVO priekšrocība ir iespēja mērķtiecīgi uzrunāt un piesaistīt interesentus arī vienas specifiskas tēmas (šajā gadījumā – instrumenta spēles) apguvei, plānot atbilstošas mācību aktivitātes iespējami izdevīgā laikā, formā un apjomā. Mācību atbalstam lieti noder iespēja savā darbnīcā izgatavot, pielabot un regulēt nepieciešamos mūzikas instrumentus, kā arī izmantot ekspedīciju materiālus. No “Skaņumājas” kursu pirmās caurspēljamās cītaras spēles grupas sešiem audzēkņiem šobrīd vismaz divi turpina aktīvi muzicēt un popularizēt šo mūzikas instrumentu.

built invariably had a number of problems and had to be subsequently rebuilt, but the allocated funding had already been exhausted.

The Society resolved these issues by establishing its own instrument building workshop. This non-profit workshop provided an opportunity to slowly and incrementally perfect the design of the instrument, as well as to repeatedly retool the prototypes regardless of available funding. The Society's own workshop also made it possible to provide prospective players with practice instruments, which is a great advantage since few are enthusiastic enough to invest their own funds in the purchase of an unfamiliar instrument, which they have not yet learned to play.

Meistars Valdis Pumpurs “Skaņumājas” darbnīcā demonstrē igauņu daudzstīgu kokles (rahvakannel) izgatavošanu. Pārrobežu sadarbības programmas “Estonia–Latvia” projekts 2013. Craftsman Valdis Pumpurs demonstrates the process of building the Estonian multi-string zither (rahvakannel) in ‘Skaņumāja’ workshop. Cross-border cooperation programme ‘Estonia–Latvia’ project 2013.

Learning to Play

Several newly built zithers have now been acquired by the Ethnomusicology Department of the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music. However, in recent years, relatively few students have been motivated to learn the basics. NGOs, on the other hand, have the advantage of being able to address interested individuals in a goal oriented way in reference to a specific topic (in this case, playing an instrument) and to present appropriate training at convenient times and in appropriate forms. Access to one's own workshop to build, repair, and adjust instruments, as well as the access to the fieldwork material greatly facilitates the learning process. Of the six individuals who participated

Rezultāta popularizēšana

Pēdējā, bet nebūt ne maznozīmīgākā instrumenta spēles tradīciju atjaunošanas daļa ir dažādi popularizēšanas pasākumi. Latvijā un kaimiņzemēs uzkrātā pieredze liecina, ka tieši veiksmīgs māksliniecisks priekšnesums veido stabilu, piesaistošu interesi par retāk sastopamām mūzikas tradīcijām. Arī šeit biedrības pašas iniciētie un organizētie pasākumi – atvērtās meistarklases, koncerti, festivāli – sagādā priekšrocības, gan mērķtiecīgi piesaistot nepieciešamos dalībniekus, gan nodrošinot popularizējamā instrumenta spēles priekšnesumam pievilcīgākās formas, gan akcentējot vēlamo saturu dažādās publicitātes aktivitātēs.

Kultūras NVO darbības mīnusi un plusi

Protams, arī biedrību darbā ir savi trūkumi jeb izaicinājumi, kas jāņem vērā, plānojot darbību.

1. It īpaši nelielas NVO organizatoriskā kapacitāte var izrādīties nepietiekama, ja īsā laikā vai vienlaicīgi ir realizējami vairāki projekti, bet darba specifika neļauj piesaistīt papildu darbiniekus no malas. Šādas situācijas var izraisīt, piemēram, sadarbības partneru iespējas vai finansējuma projektā noteiktie termiņi.

2. Kā jau minēts, galvenais NVO finansējuma avots ir dažādi projektu konkursi. Tieši kultūras projektiem pieejamais finansējums ir salīdzinoši neliels, un parasti jāiztur ļoti liela konkurence, lai to iegūtu. Īpaši Eiropas Savienības fondu projektos arī ļoti laba ideja var negūt atbalstu, ja projekta aprakstā pieļautas tehniskas nepilnības. Tātad līdzās tiešajam kultūras darbam biedrībai pastāvīgi jāmeklē un jācīnās par finansējuma piesaisti, kas prasa arī zināmu specifisku pieredzi un prasmes.

3. Atkarība no projektu konkursiem lielā mērā ietekmē ilgtermiņa projektus, piemēram, izglītības programmas vai ikgadējus festivālus. Nereti, pasākumu plānojot, jāpatur prātā iespēja, ka var nākties darboties ar samazinātiem vai pavisam bez naudas resursiem.

4. Eiropas Savienības fondu projektu gadījumā nopietna problēma var izrādīties līdzfinansējuma un apgrozāmo līdzekļu trūkums. Ja finansējuma līgumā ir paredzēta līdzekļu atmaksa pēc projekta vai tā posma realizācijas, biedrībai ir jāatrod līdz pat desmit un vairāk tūkstošiem EUR brīvu līdzekļu plānoto darbu veikšanai. Šādos gadījumos ļoti palīdzētu atbilstoša valsts atbalsta programma.

Tomēr ir atzīmējamas vairākas būtiskas priekšrocības, kas nodrošina kultūras NVO darba efektivitāti un padara to par ērtu instrumentu noteiktu mērķu realizēšanai.

1. Augsta motivācija visiem darbībā iesaistītajiem – biedrības darbā jau sākotnēji iesaistās personas ar kopīgām interesēm, kuras realizē pašu izraudzītu mērķi. Tātad biedrības ļaudis vienmēr būs vairāk vērsti uz rezultātu, nekā kāds, kurš strādā tikai peļņai vai pilda uzdotu darbu.

in the initial melody zither training programme at *Skaņumāja*, at least two continue to actively play and promote this instrument.

Promotion

Events which showcase lesser known musical instruments are the last, but not least important part of the revitalization process. The experience in Latvia and neighbouring countries shows that good artistic performances are best suited to attracting enduring interest in less familiar musical traditions. The events presented by the Society including masterclasses, concerts, and festivals have been oriented to attracting participants, presenting the instrumental tradition in an attractive light, and highlighting substantive elements in all promotional activities.

Advantages and Disadvantages of NGO Status for Cultural Groups

Any society or group will have challenges which need to be taken into account when planning future activities.

1. Small NGOs may lack sufficient organisational capacity when there are tight deadlines or several projects running simultaneously, but the nature of the project does not allow additional outside personnel to be hired. This can occur in partnership situations or be the result of difficulties with funding deadlines set by granting agencies.

2. As stated above, the main source of funding for NGOs comes through grant proposals. The funding available for culture projects is relatively small and highly competitive. Projects funded by the European Union even for very good ideas may be unsuccessful if the project description is incomplete or has any kind of errors. In addition to its work in the field of culture, organisations must be constantly involved in a struggle for funding, which requires its own specific expertise and skills.

3. Long-term projects such as educational programmes or annual festivals are particularly dependent on project tenders. In planning any event, the possibility that funding could be reduced or lost entirely must always be borne in mind.

4. In the case of European Union funded projects, a serious barrier can be the lack of co-financing and sufficient organisational assets. If the grant agreement provides for payment after the end of the project or after one particular stage of implementation, the Society may need to identify ten thousand or more Euros in interim funding to carry out their plans. In such cases, an appropriate state supported interim funding programme would be of great help.

There are, however, a number of notable advantages, which make cultural NGOs efficient and nimble vehicles for accomplishing certain goals.

2. Labvēlīga likumdošana – NVO nodrošina pilnvērtīgu juridisko statusu ar minimālu birokrātisko slogu. Biedrības dibināšanas procedūra ir iespējami vienkārša; grāmatvedība tiek kārtota pēc atvieglotiem noteikumiem. Arī atsevišķu finansējuma programmu nosacījumi nevalstiskajām organizācijām ir izdevīgāki nekā, piemēram, valsts iestādēm vai komersantiem.

3. Efektīva iekšējā organizācija, ko veido un nosaka paši biedri, ļauj jebkuru jautājumu risināt vienkārši un ātri. Šī ir būtiska nelielas NVO priekšrocība. Ja tiek identificēta risināma problēma, iespēja vai piedāvājums, biedrība nekavējoši var vienoties par rīcību, gatavot plānu un attiecīgas aktivitātes.

4. Neatkarība lēmumu pieņemšanā – biedrība pati izvēlas interesējošās darbības jomas, izvirza konkrētos uzdevumus, nosaka veicamo darbu apjomus un realizācijas termiņus, norīsu vietas un sadarbības partnerus, atkarībā no konkrētā brīža prioritātēm un iespējām.

Kultūras NVO ir resurss

Aktīva, uz izraudzīto mērķi orientēta nevalstiskā organizācija nav uzskatāma ne par hobiju, ne brīvā laika pavadīšanas veidu, kas attiecas tikai uz pašiem iesaistītajiem, ne arī par traucēkli valsts un pašvaldību iestādēm, konkurentu, kas tīko pēc jau tā skopā finansējuma daļas. Veiksmīgi sadarbojoties, NVO var kļūt lielisks resurss pašvaldībām, valsts institūcijām un sabiedrībai.

1. Pašvaldībās, kuru teritorijā tiek veidotas radošas iniciatīvas – koncerti, festivāli un citi kultūras pasākumi, projektiem piesaistīto līdzekļu apgūvē iesaistās vietējie uzņēmēji, pakalpojumu sniedzēji, uzlabojot ekonomisko vidi. Ne mazāk nozīmīga dzīves kvalitātes sastāvdaļa ir kultūras vide, kuras veidošanā un uzturēšanā nozīmīgu piensumu var dot biedrības.

2. Valsts institūcijas var izmantot NVO intelektuālos un citus resursus dažādu uzdevumu īstenošanai. It īpaši tas attiecas uz mūzizglītības, neformālās izglītības, nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas aktivitātēm un gadījumiem, kad ir jāidentificē un jāuzrunā nelielas mērķgrupas un indivīdi, kad ir veicami komplicēti, specifiskas zināšanas prasīti uzdevumi. Caur nevalstisko sektoru novirzītie līdzekļi pilnā apmērā tiek izmantoti paredzētajiem mērķiem, bez apjomīgām administratīvām izmaksām.

3. Sabiedrība, kas, darbojoties biedrībā vai iesaistoties tās rīkotajās aktivitātēs, realizē savas izglītības vajadzības, sabiedriskās un mākslinieciskās intereses. Gan tieši iesaistot, gan kā paraugs, NVO darbība veicina sociāli aktīvas, atbildīgas, pilsoniskas sabiedrības veidošanos.

Informācija par biedrības “Skaņumāja” aktivitātēm meklējama

www.muzikanti.lv

1. The individuals involved tend to be highly motivated. Such organisations attract people with common interests who are highly engaged with the vision of the society, set their own goals, and work to meet them. Members of a society will therefore tend to be more result-oriented, than those who work for wages or carry out tasks assigned by others.

2. Favourable legislation gives NGOs full legal status with minimal bureaucratic demands. The process of establishing a society is very simple, as are accounting and reporting requirements. Funding conditions for non-governmental organisations are also more favourable than those for governmental bodies or businesses.

3. The organisational structure is created by the members themselves, making it possible to addressing any issue quickly and simply, an important advantage for small NGOs. If an issue, opportunity, or offer is identified, the Society can take immediate steps to act, prepare a plan, and follow through with appropriate action.

4. The Society is independent in its decision-making. It chooses its own field of interest, determines its goals, identifies the scope of its activity, sets deadlines and chooses collaborators and venues, all the while taking into account its current priorities and opportunities.

Cultural NGOs are a Resource

An active, goal-oriented non-governmental organisation is neither a hobby, nor a leisure activity. It is also not a hindrance to government bodies or municipalities, or a rival for scant resources. Through successful cooperative ventures, NGOs can be tremendous resources for local governments, public institutions, and society.

1. Concerts, festivals, and other cultural activities stimulate local economies where ever they take place, benefiting local businesses and service providers. The cultural environment is no less important and NGOs can make significant contributions.

2. Government bodies can also make use of the intellectual and other resources of the NGOs, especially with respect to lifelong learning, informal educational endeavours, and activities for the safeguarding of intangible cultural heritage. Likewise, NGOs are skilled in identifying and addressing small scale target groups and carrying out complex tasks requiring specific skills sets and knowledge. All of the resources flowing through the non-governmental sector are used for the intended purpose without high overhead costs.

3. The community active in an NGO works to meet its own educational, social, and artistic needs. By direct involvement and serving as an example, NGOs contribute to the formation of a socially involved and responsible civil society.

Information about the activities of the Society ‘Skaņumāja’ can be found at:

www.muzikanti.lv

Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana, tālāk nodošana un pārmantošana

Tradicionālās kultūras biedrības "Aprika" pieredze

Māra Mellēna

Saglabāšana, tālāk nodošana, pārmantošana

Tradicionālās kultūras¹ pastāvēšanas nosacījums ir tās saglabāšana, tālāk nodošana un pārmantošana, kas iespējama tikai komunikācijā un nepārtrauktā pārradišanas procesā dialogā ar kultūrtelpu, kopienu un tās vēsturi. Tradīcija kā ietvars un tradicionālās kultūras mantojums – gan mutvārdos pastāvošais, gan folkloristu etnologu un novadpētnieku savāktais, dokumentētais, publicētais un tā aktualizācija, kā viena no tradīcijas noturības izpausmēm, ir viens no modeļiem, kas kultūras procesā var artikulēt gan individuālu, gan kopienas identitāti.

Līdzās materiālajam mantojumam nozīmīgs ir nemateriālais kultūras mantojums, kas UNESCO Konvencijā par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (2003) definēts šādi: "Nemateriālais kultūras mantojums" nozīmē paražas, spēles un mutvārdu izpausmes formas, zināšanas un prasmes, kā arī ar tiem saistītus instrumentus, priekšmetus, artefaktus un kultūrtelpas, ko kopienas, grupas un dažos gadījumos – atsevišķi indivīdi atzīst par sava kultūras mantojuma daļu. Šo nemateriālo kultūras mantojumu, kas tiek nodots no paaudzes paaudzē, kopienas un grupas nemitīgi rada no jauna² atkarībā no apkārtējās vides, mijiedarbībā ar dabu un savu vēsturi, un tas veido viņās identitātes un pēctecības izjūtu, tādējādi veicinot cieņu pret kultūras daudzveidību un cilvēka radošo darbību."

¹ "Tradicionālā kultūra – sarežģīta dinamiska sistēma, kura sastāv no tradīcijā sakņotās noteiktā laikā un telpā pastāvošas kultūras kopienas radīta mantojuma, ko pauž grupa vai indivīdi un kopiena atzīst par savas kultūras un sociālās identitātes izpausmi. Bieži kā sinonīmi tiek lietoti jēdzieni folklorā, tautas kultūra, tradicionālā kultūra. Šī raksta ietvaros neiesaistīsimies diskusijās par šo jēdzienu nošķirumu, jo visi ietver, cita starpā, tādas kultūras formas kā valoda, literatūra, mūzika, dejas, spēles, mitoloģija, rituāli, paražas, amatī, arhitektūra un citas mākslinieciskās izpausmes", sk. UNESCO *Ieteikums tradicionālās kultūras un folkloras saglabāšanai*, 1989, A daļa, kā arī sk. *Safeguarding Traditional Cultures: A Global Assessment*. Ed. by Peter Seitel. Washington, Centre for Folklife and Culture Heritage Smithsonian Institute, 2001.

² Vai "pārrada", sk. Vaivade, Anita. *Nemateriālā kultūras mantojuma konceptualizācija tiesībās*. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Kultūras akadēmija, 2011.

Safeguarding, Transmitting and Inheriting Intangible Cultural Heritage

The Experience of the Society for Traditional Culture 'Aprika'

Māra Mellēna

Safeguarding, Transmission, Inheritance

The long term viability of traditional culture¹ is determined by the extent to which it can be safeguarded, inherited, and transmitted to others, who see themselves as participating in the continuity of tradition. These preconditions are generated through thoughtful intergenerational communication and the continuing work of recrafting traditional culture in dialogue with cultural space, community, and history. The notion of tradition has an inherent duality in that it serves as both framework and the substance of traditional cultural heritage, encompassing both extant contemporary orality and the materials gathered by folklorists and local historians. Both strata are capable of articulating individual and group identities through the work of culture and reflecting cultural sustainability.

Intangible cultural heritage holds as much significance as material culture, which the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003) defines as 'the practices, representations, expressions, knowledge, skills – as well as the instruments, objects, artefacts and cultural spaces associated therewith – that communities, groups and, in some cases, individuals recognize as part of their cultural heritage. This intangible cultural heritage, transmitted from generation to generation, is constantly recreated² by communities and groups in response to their environment,

¹ 'Folklore (or traditional and popular culture) is the totality of tradition-based creations of a cultural community, expressed by a group or individuals and recognized as reflecting the expectations of a community in so far as they reflect its cultural and social identity; its standards and values are transmitted orally, by imitation or by other means. Its forms are, among others, language, literature, music, dance, games, mythology, rituals, customs, handicrafts, architecture and other arts'; see UNESCO *Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore*, 1989, part A, see also *Safeguarding Traditional Cultures: A Global Assessment*. Ed. by Peter Seitel. Washington, D.C., Centre for Folklife and Cultural Heritage, Smithsonian Institution, 2001.

² On the Latvian translation of this concept, see Vaivade, Anita. *Conceptualisation of Intangible Cultural Heritage in Law*. Doctoral dissertation (in Latvian, with summary in English). Rīga, Latvian Academy of Culture, 2011.

Pārmantošana, tālāknodešana paaudžu saziņā ir tradīcijas komunikatīvie aspekti, kas nodrošina tradīcijas ilgtspēju un attīstību. Pārmantošana un tālāknodešana var notikt ar formālas un neformālas izglītības starpniecību vai tiešā starppaaudžu komunikācijā starppersonāla dialoga kontekstā. Tālāknodešana ir mantojuma devēja rūpes un atbildība, bet pārmantošana raksturo mantojuma saņēmēja iesaisti nemateriālā mantojuma apgūšanas procesos. Pārmantošanas un tālāknodešanas procesi var notikt starp paaudzēm, kad mantojuma devējs tradicionāli ir vairāk pieredzējušais vecākās paaudzes pārstāvis, bet mūsdienu situācijā, piemēram, interneta lietošanas tradīcijas var tikt tālāk nodotas no jaunās paaudzes vecākajai, bet tikpat lielā mērā prasmju un iemaņu, kā arī repertuāra pārmantošana notiek vienas paaudzes ietvaros. 21. gadsimta sākumā Latvijas kultūrtelpā tradicionālās kultūras aktualizācija, tās saglabāšana, popularizēšana un pārmantošana notiek līdztekus dažādu citu kultūrpraksi procesiem, un tradīciju pārmantošanas aspektā līdzās ģimenes tradīcijām arvien lielāku lomu iegūst ar neformālas izglītības atbalstu iegūtā kultūrpieredze, tai skaitā nemateriālā mantojuma apgūšanas un pārmantošanas jomā. Tāpēc īpaša loma nemateriālā mantojuma apgūšanas, saglabāšanas, tālāknodešanas un popularizēšanas jomā ir biedrībām un nevalstiskām organizācijām. Viena no tādām ir arī tradicionālās kultūras biedrība “Aprika”.³

Tradicionālās kultūras biedrība “Aprika”: mērķi, funkcijas, programma

Tradicionālās kultūras biedrība “Aprika” ir nevalstiska bezpeļņas organizācija, kas apvieno folkloras skolotājus⁴, bērnu un jauniešu folkloras kopu⁵ vadītājus un citus tradicionālās kultūras (nemateriālā mantojuma) apgūšanā, pārmantošanā un popularizēšanā ieinteresētus profesionāļus un interesentus. Tā dibināta 2009. gadā, lai pārņemtu Latvijas Universitātes Etniskās kultūras centra funkcijas, kas tika likvidēts 2008. gadā Latvijas Universitātei krīzes apstākļos veicot reorganizāciju un konsekventi pievēršoties tikai akadēmiskām funkcijām.

Mūsdienu kultūras kopainā bērnu un jauniešu folkloras kustība “Pulkā eimu, pulkā teku” (PEPT) ir bērnu un jauniešu interešu izglītības programma tieši tradicionālās kul-

³ Aprika – apaļa maizes rīka, kas nogriezta no maizes kukuļa.

⁴ Latvijas kultūrtelpā folkloras skolotājs ir dažādu nemateriālā kultūras mantojuma prasmju – tradicionālās dziedāšanas, tradicionālo mūzikas instrumentu spēles, tradicionālās dejošanas un amatu prasmju pedagogs un ļoti bieži arī vidutājs starp tradīcijas nesējiem, tradicionālās kultūras dokumentēto materiālu un jauno paaudzi.

⁵ 2015. gadā, gatavojoties XI Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkiem, bērnu un jauniešu folkloras kopu novadu sarīkojumos/skatēs piedalījās 120 bērnu un jauniešu folkloras kopas. No tām Vidzemē darbojas 21 folkloras kopa, Kurzemē – 28 folkloras kopas, Zemgalē – 7 folkloras kopas, Rīgā – 18 folkloras kopas, Latgalē – 39, Sēlijā – 7. Pavisam folkloras kopu sarīkojumos piedalījās 2437 dalībnieki.

their interaction with nature and their history, and provides them with a sense of identity and continuity, thus promoting respect for cultural diversity and human creativity.’

Intergenerational communication and traditions of transmission ensure the sustainability and development of traditional culture. The inheritance and transmission of traditional culture takes place in both formal and informal educational settings, as well as through direct intergenerational and interpersonal dialogue. Transfer is the concern and responsibility of the holder of heritage but the inheritance of culture is characterized by individual commitment to the acquisition process. The transmission and inheritance of traditional culture may take place on an intergenerational basis, as it has been traditionally when the holder is an elder, a member of the older generation. However, today, the reverse is possible, for example, when internet usage traditions are passed from younger to older generations. Likewise, the transmission of skills and traditional repertoire takes place within generational cohorts. In early 21st century Latvia, the safeguarding, promotion, inheritance, and expression of tradition culture takes place in parallel with other cultural practices. While traditions are still passed on in family settings, the cultural experiences offered in informal educational settings acquire increasing greater importance. As a result, non-governmental organisations and other groups are acquiring a special role in the learning, safeguarding, and promoting of traditional culture. ‘Aprika’³ is one such body.

The Society for Traditional Culture ‘Aprika’: its Goals, Functions, Programming

The Society for Traditional Culture ‘Aprika’ is a non-governmental non-profit organisation comprising folklore teachers⁴, children’s and youth folk group⁵ leaders, related professionals, as well as others with an interest in the teaching, acquisition, and promotion of traditional culture. ‘Aprika’ was founded in 2009, taking over the work of the University of Latvia’s Ethnic Culture Centre which was closed when the University was reorganised during the 2008 fiscal crisis.

³ Aprika – a round hunk of bread cut off a big loaf of bread.

⁴ In the cultural space of Latvia a folklore teacher is a teacher of different intangible cultural heritage skills – traditional singing, playing traditional musical instruments, traditional dancing and a teacher of crafts skills and very often also the mediator between bearers of the tradition, the documented material of traditional culture and the younger generation.

⁵ In 2015, preparing for the XI Latvian School Youth Song and Dance Celebration, 120 children and youth folklore groups took part in children and youth folk group shows/events in their counties. Of these, 21 folklore groups are active in Vidzeme, 28 folklore groups – in Kurzeme, 7 folklore groups – in Zemgale, 18 folklore groups – in Rīga, 39 – in Latgale, 7 – in Sēlija. All in all 2437 participants took part in the folklore group events.

tūras (nemateriālā mantojuma) apguvei ar daudzām un dažādām norisēm, kuras strukturējas: a) laikā – skolas mācību gada ietvaros; b) telpā – Latvijas valstī ar tās valstiskajām un nevalstiskajām struktūrām, tās izglītības un kultūras iestādēs, katrā vietā veidojot savu īpašu lokālo variantu, kuru ietekmē vietējās varas realizēšanas tradīcijas, ekonomiskais un kultūras konteksts un, cita starpā, arī programmas dalībnieku – bērnu un pieaugušo – individuālās īpatnības.

Organizācija rīko bērnu un jauniešu folkloras festivālus, tradicionālās kultūras sarīkojumus dažādām auditorijām, gadskārtu svētkus, folkloras konkursus bērniem un jauniešiem, sniedz konsultācijas tradicionālās kultūras apgūšanas, pārmantošanas, tālāknoņemšanas jautājumos. Viena no tradicionālās kultūras biedrības “Aprika” funkcijām ir folkloras skolotāju mūžizglītības un profesionālo kompetenču pilnveides programmu izstrāde un realizācija, tajā skaitā starptautisku projektu ietvaros.

Tradicionālās kultūras biedrība “Aprika” sadarbībā ar citām iestādēm un organizācijām rīko kursus, seminārus un konferences, kas veltīti dažādām tradicionālās kultūras apgūšanas un pārmantošanas problēmām, tai skaitā stāstīšanas, dziedāšanas, dejošanas un muzicēšanas prasmju apgūšanai un pārmantošanai. 2012. gadā tika sarīkota konference “Tradicionālās kultūras apgūšanas un pārmantošanas aktuālās problēmas bērnu un jauniešu folkloras kopās: pieredze, izglītība, attīstība. NVO iespējas tradicionālās kultūras apgūšanas un pārmantošanas veicināšanā” sadarbībā ar Pārdaugavas Tautas mūzikas biedrību⁶, ar Eiropas Sociālā fonda un Latvijas Sabiedrības integrācijas fonda atbalstu, 2013. gadā – “Tradicionālās kultūras prasmju un iemaņu apgūšana: paaudžu sadarbība

Muzikantu saspēle XXV Vispārējo latviešu Dziesmu un XV Deju svētku folkloras koncertā «Zvaigžņu sega» 2013. gada 30. jūnijā.

Gunta Pakalna foto.

Traditional musicians jam at the folklore concert ‘Zvaigžņu sega’ during the XXV Nationwide Latvian Song and XV Dance Celebration, June 30, 2013.

Photo by Guntis Pakalns.

⁶ Red. piez. Patlaban biedrība ar nosaukumu “Skaņumāja”.

PEPT (‘*Pulkā eimu, pulkā teku*’) is a children’s and youth folklore movement which offers educational programming designed to facilitate the acquisition of traditional (intangible) knowledge and culture. A wide range of activities takes place annually within the framework of the school year facilitated by various government and non-governmental structures, educational and cultural institutions. The content of the programming is determined on the ground and differs according to a specific event’s economic and cultural context, local political traditions, and the personalities and preferences of the participants and teachers involved.

The Society is responsible for the organisation of children’s and youth folk festivals, traditional cultural events for a variety of audiences, seasonal celebrations, and folklore competitions for children and youth. Its staff also consults on issues relating to the acquisition, inheritance, and transmission of traditional culture. The Society is also responsible for the development and implementation of lifelong learning and in-service training programmes for folklore teachers, often in the framework of international projects.

‘*Aprika*’ also organises courses, seminars and conferences in cooperation with other institutions and organisations dedicated to issues related to the acquisition and inheritance of traditional culture including skills development and training in storytelling, singing, dancing and traditional musical instruments. Its first conference in 2012 ‘Traditional Cultural Learning and Succession. Topical Problems of Children’s and Youth Folklore Groups: Experience, Education, Development’, was held in cooperation

Rotaļu programma “Riti raiti rotaļā” XI Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkos pie Brīvības pieminekļa 2015. gada 10. jūlijā.

Ilmāra Znotiņa foto.

Programme of singing games ‘Riti raiti rotaļā’ during the XI Latvian School Youth Song and Dance Celebration at the Freedom Monument, July 10, 2015. Photo by Ilmārs Znotiņš.

⁶ Ed. note. At present a society named ‘Skaņumāja’ (‘The House of Sound’).

un mūsdienu izglītības konteksti”, 2014. gadā – “Tradicionālās kultūras prasmju un iemaņu pārmantošana laiku lokos: noturīgais un mainīgais”, 2015. gadā – “Folkloras (tradicionālā kultūra, nemateriālās kultūras mantojums) izglītībā Dziesmu svētku tradīcijas kontekstā 20. un 21. gadsimta mijā”. 2016. gadā ielānota konference “Nemateriālā kultūras mantojuma apgūšanas un popularizēšanas aktualitātes: prasme dot un prasme saņemt apmācības procesā”.

Jau konferenču nosaukumi vien pietiekami uzskatāmi parāda aktuālo, jomu raksturojošo jēdzienu “folkloras”, “tradicionālā kultūra” un “nemateriālais kultūras mantojums” lietojumu izglītības procesu kontekstā, to savstarpējo pārklāšanos un mijiedarbību. Interešu izglītības ietvarā folkloras jēdziens līdzās tautas dejai, kora dziedāšanai, mūsdienu dejai un pūtēju orķestru muzicēšanai apzīmē bērnu un jauniešu izglītošanās un kultūrprakses žanru, pievēršanos mantotai vai rekonstruētai tradīcijai. Tradicionālās kultūras jēdziens uzsver tradīcijas daudzdimensionālo raksturu un tās sinkrēto izpausmi gan mūzikā, dejā, valodā un zīmēs, tās saistību ar ieražu kontekstiem, domāšanas un pasaules izpratnes veidiem. Savukārt, nemateriālā kultūras mantojuma jēdziens vērš uzmanību uz tradīcijas ciešo saistību ar tās nesējiem, viņu prasmēm un iemaņām un to apgūšanu, tiešā kontaktā mācoties, atdarinot. Tradicionālās kultūras biedrību “Aprīka” raksturo arī izvirzītie mērķi.

Ilgtermiņa mērķis

Tradicionālās kultūras materiālā un nemateriālā mantojuma vērtību apzināšana, izpēte, saglabāšana, popularizēšana, tālāknodešana un pārmantošana.

Īstermiņa mērķi

1. Ikgadēju bērnu un jauniešu folkloras svētku rīkošana sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru un citiem sadarbības partneriem.
2. Folkloras skolotāju profesionālo kompetenču pilnveides programmu mācību saturā izstrāde konkrētam mācību gadam.
3. Folkloras skolotāju un bērnu un jauniešu folkloras kopu vadītāju ikgadēju Vasaras skolu sarīkošana Latvijas vēsturiskajos novados.
4. Dažādu tradicionālu prasmju un iemaņu apgūšanas praktisko apmācību rīkošana.
5. Folkloras skolotāju un bērnu un jauniešu folkloras kopu vadītāju ikgadējas konferences sarīkošana, lai izvērtētu konkrētajā mācību gadā paveikto un iezīmētu turpmākos projektus, to realizēšanas stratēģijas, ņemot vērā tradīciju dinamiku un mijiedarbi ar vēsturisko situāciju, kopienas un citiem kultūras kontekstiem.
6. Ikgadēja dažādu tradicionālās kultūras (nemateriālā kultūras mantojuma) jomu – tradicionālā stāstīšana, muzicēšana, dziedāšana, dejojšana – konkursu finālu sarīkošana Rīgā sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru, Rīgas Latviešu biedrību, Rīgas Tehnisko universitāti, Latviešu Folkloras krātuvi un citiem sadarbības partneriem.

with the Pārdaugava Folk Music Society (*Pārdaugavas Tautas mūzikas biedrība*⁶) and the support of the European Social Fund and the Latvian Society Integration Fund. A second conference took place in 2013, on the Acquisition of Traditional Culture Skills and Abilities: Intergenerational Cooperation and Contexts of Modern Education. A third conference in 2014 focused on The Inheritance of Traditional Culture Skills and Abilities Through the Ages: the Persistent and the Variable. In 2015, the conference centred on the role of folklore in education with reference to the Song Celebration tradition at the turn of the 21st century. The 2016 conference will focus on the ability to transfer and receive intangible cultural heritage in the skills training process.

The titles of these conferences self-evidently demonstrate current concerns in the field and demonstrate how the concepts of folklore, traditional culture, and intangible cultural heritage overlap and interact in educational processes. In the area of extra-curricular education, the concept of folklore, alongside folk dance, choral singing, contemporary dance, and brass band participation references a genre of cultural practice in the field of children's and youth education which takes into account both inherited and reconstructed tradition. The conceptual understanding of traditional culture stresses its multidimensional nature and its syncretic expression in music, dance, language, and traditional symbols, as well as its connections to traditional worldviews, modes of thought, and customs. The concept of intangible cultural heritage draws attention to the close relationship with those who bear this heritage, their skills and abilities, and the ways in which these can be learned through immediate and direct contact.

Long Term Goals

'Aprīka' is committed to the identification, research, safeguarding, promotion, transfer, and inheritance of tangible and intangible values of the traditional Latvian culture.

Short Term Goals

1. Organising annual children's and youth folklore festivals in collaboration with the National Centre for Education and other partners.
2. Developing training material for folklore teacher training programmes;
3. Organising annual summer schools for folklore teacher and folk group leaders in various historically significant districts.
4. Presenting practical training sessions for the acquisition of traditional skills.
5. Annual conferences for folklore teachers and folklore group leaders to assess progress and develop future projects, implement strategies, taking into account the dynamics of tradition and interactions with the historical situation, the community and other cultural contexts.
6. Holding several annual competitions, including story-telling, musical performance, singing, and dancing in cooperation with the National Centre for Education, the Rīga

7. Regulāra līdzdarbošanās Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku, kā arī Vispārējo latviešu Dziesmu un Deju svētku⁷ folkloras programmu izveidē, sagatavošanā un realizācijā.

8. Regulāra līdzdalība starptautiskā folkloras festivāla “Baltica”⁸ rīkošanā.

Tradicionālās kultūras biedrības “Aprīka” mērķi tiek sasniegti, izstrādājot lokālus, reģionālus, nacionālus un starptautiskus projektus un tos realizējot.

Tradicionālās kultūras un nemateriālā mantojuma apgūšanas un pārmantošanas programma “Pulkā eimu, pulkā teku”

No viena septiņu folkloras kopu koncerta Latvijas Universitātes Lielajā aulā 1984. gada pavasarī līdz daudzpusīgai un sazarotai izglītības programmai tradicionālās kultūras (nemateriālā kultūras mantojuma) jomā – tāds ir PEPT ceļš 30 gadu garumā. Šobrīd PEPT ietver sevī piecus folkloras konkursus bērniem un jauniešiem – stāstnieku konkursus “Teci, teci, valodiņa” un “Anekdošu virpulis”, dziedātāju konkursu “Dziesmu dziedu, kāda bija”, dejotāju konkursu “Vedam danci” un muzikantu konkursu “Klaberjakte”, kuriem ir gan ceturtdaļfināli, gan pusfināli novados un fināli Rīgā – 14 novadu sarīkojumus un Nacionālo sarīkojumu (katru gadu citā vietā), kas ir mācību gada noslēgums un vispilnīgākā programmas dalībnieku pašizpaušme un savstarpēja pieredzes apmaiņa.

Stāstnieku konkursi “Teci, teci, valodiņa” un “Anekdošu virpulis”

Lai pievērstu bērnu uzmanību stāstīšanai, izrunātā vārda spēkam, attīstītu runas iemaņas un spēju publiski runāt, piesaistot auditorijas uzmanību, kā arī lai iepazītu dažādus leksikas slāņus, izlokšņu īpatnības un valodas daudzveidību, tiek rīkots stāstnieku konkurss “Teci, teci, valodiņa”. Savukārt, Smieklu dienā, 1. aprīlī, stāstnieki sacenšas anekdošu stāstīšanā, kopjot jokošanas prasmes un attīstot humora izjūtu. Dažādi folkloras žanri, kuru izpildījums iekļauts stāstnieku konkursos, attīsta dažādas komunikācijas prasmes un dod iespēju iepazīt dažādu folkloras žanru iespējas savstarpējā saziņā. Kon-

⁷ *Red. piez.* Latviešu dziesmu un deju svētku tradīcija kā daļa no Baltijas valstīm raksturīgas tradīcijas 2003. gadā ir atzīta par Cilvēces mutvārdu un nemateriālā mantojuma meistardarbu un 2008. gadā iekļauta UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

⁸ Starptautiskais folkloras festivāls “Baltica” ir etnogrāfisko ansambļu, folkloras kopu, tautas mūzikas grupu, stāstnieku un citu individuālo izpildītāju festivāls, kam katru gadu ir noteikta tēma. 2015. gadā festivāla tēma bija “Mantojums”. Festivāla mērķis ir tieši pārmantot un zinātniskā izpētē pamatotu rekonstruētu lokālo tradīciju daudzveidības apzināšana, saglabāšana, pārradišana dialogā ar katras reģionālās kopienas vēsturi un šodienas situāciju, kā arī lokālo tradīciju popularizēšana Latvijā un pasaulē.

Latvian Society, Rīga Technical University, the Archives of Latvian Folklore and other partners.

7. Participating regularly in the development and implementation of folklore programmes for the Youth Song Celebrations and Nationwide Song and Dance Celebrations.⁷

8. Regularly contributing to the organisation of the International Folk Festival ‘Baltica’.⁸

The goals of the Society ‘Aprīka’ are achieved in response to local, regional, national, and international call for projects and their subsequent implementation.

Programme to Promote the Acquisition and Inheritance of Traditional Culture and Intangible Heritage ‘Pulkā eimu, pulkā teku’

PEPT has been at the centre of an extensive and diverse educational programme since its launch at a concert featuring seven folk groups in the spring of 1984. Since its inception over thirty years ago, PEPT has grown to encompass five folklore based competitions for children and youth. These include contests for storytelling ‘*Teci, teci, valodiņa*’ and ‘*Anekdošu virpulis*’, singing ‘*Dziesmu dziedu, kāda bija*’, folk dancing ‘*Vedam danci*’ and folk music ‘*Klaberjakte*’, which all proceed through quarterfinals and semifinals in their respective counties. Finals are held in Rīga along with fourteen regional events and one nationwide event to conclude the school year. These present fulsome opportunities for self-expression and the exchange of ideas and experiences among participants.

The Storytelling Competitions: ‘*Teci, teci, valodiņa*’ and ‘*Anekdošu virpulis*’

The storytelling competition ‘*Teci, teci, valodiņa*’ is held to focus the attention of the younger generation on storytelling and the power of the spoken word. It also serves to develop spoken fluency and excellence in public speaking, introduce less familiar

⁷ *Ed. note.* In 2003, the tradition of the Latvian Song and Dance Celebration as part of a tradition characteristic of the Baltic countries was proclaimed a Masterpiece of the Oral and Intangible Heritage of Humanity, and in 2008 it was inscribed on the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity.

⁸ International Folklore Festival Baltica is a festival of ethnographic ensembles, folk groups, folk music groups, storytellers and other individual performers, which has got a definite theme each year. In 2015, the theme of the festival was ‘Heritage’. The aim of the festival is identification, safeguarding, recreation of the diversity of local traditions, which have been directly inherited, or scientifically justified and reconstructed, in dialogue with the history of each regional community and the current situation, as well as promotion of local traditions in Latvia and in the world.

kursa "Teci, teci, valodiņa" programmā pasakas iekļautas, lai rosinātu bērnus iepazīt šo folkloras žanru ne tikai kā klausītājiem vai skatītājiem (multiplikācijas un pasaku filmas), bet iejustos stāstītāja lomā un uzlūkotu pasaku kā iespēju iepazīt situāciju un valodas daudzveidību, izzinātu cilvēku savstarpējo attiecību un darba procesa vēsturiskās reālijas un pielāgotu savu pasakas stāstījumu mūsdienu cilvēka izpratnei par lietām un to kārtību. Bieži vien gan pašas pasakas izvēle, gan stāstījuma intonācija, konteksts un norādes uz dažādām mūsdienu kultūras reālijām pašu stāstītāju pārvērš no metafiziķa par ironistu. Viņš jau ir gatavs neuzvert pasaku kā patiesību "pēdējā instancē" un tās piedāvāto morāli spēj salīdzināt ar savu pieredzi un interpretēt saskaņā ar mūsdienu kultūras kodiem.

Izrādās, ka mēs stāstām viens otram garākus un īsākus stāstus ik dienas – gan par savām veiksmēm, gan neveiksmēm. Stāstām tāpēc, lai kopā pasmietos, pašausminātos vai vienkārši tāpēc, ka atgadījies kas neparasts, aizraujošs. Citreiz stāstīšana ir vien plāpāšana un "tukšu salmu kulšana", lai aizdzītu garlaicību un kalpotu izklaidei. Mūsdienu cilvēkam ir iespēja klausīties dažādus stāstus, ko ik dienas piedāvā radio, televīzija, laikraksti un Internets. Te pieejamas gan ziņas, gan pasakas mūsdienu versija seriālos un filmās, gan populārzinātniski stāstiņi, gan ekspertu vērtējumi dažādām parādībām. Stāstījumi ir raiti un pārliecinoši, ticami un neticami, faktiem atbilstoši un neatbilstoši, bet to kopīgā īpašība ir tā, ka tos var tikai uz klausīt vai neuz klausīt, bet nav iespējas pašam kļūt par stāstītāju un atgriezeniski ietekmēt pašu stāstīšanas procesu. Bieži vien mūsdienu kultūrā ir grūti nošķirt, kad pasakas formā tiek izstāstīts kāds reāls vēstījums vai pilnīgi sagrozītiem faktiem piešķirts ziņas ticamības statuss. Citādi tas ir dzīvā saskarsmē, kad katram ir jāspēj stāstīt tā, lai viņu uz klausītu, lai doma būtu izteikta īsi, kodolīgi, saprotami un tajā pašā laikā arī pievilcīgi un trāpīgi. Daži ir labi stāstītāji, un tiem "pēc vārda kabatā nav jāmeklē", citiem savirknēt vārdus teikumā un noformulēt savu domu ir gana sarežģīti, un kur tad vēl to publiski izstāstīt. Citi, kā rubeņi riestā, nemaz nemana, ka ar savu garo, bezjēdzīgo runāšanu ir nogarļājuši līdz cilvēkus tik tālu, ka tie ir aizmiguši, vairs neklausās vai, sliktākajā gadījumā, kļūst agresīvi un noplaudē runātāju no tribīnes vai trokšņo tā, ka nav iespējams dzirdēt teikto.

Ņemot vērā to, ka ikdienas saskarsmē, gan apgūstot zināšanas, gan veicot dažādus darba pienākumus, cilvēkam ir ļoti svarīgi precīzi un trāpīgi formulēt savu domu, īstā brīdī un īstā intonācijā pateikt kādu joku vai izteicienu, vai vienkārši izstāstīt anekdoti, lai konfliktsituācijai ļautu atrisināties kopīgos smieklos, projekta "Pulkā eimu, pulkā teku" dalībnieki savu stāstītprasmi izkopt dialogā ar latviešu tautas pasakām un citiem stāstījumu žanriem. Folklorā uzkrāta tradīcijas gudrība, kas daudz kārt izstāstīta, slīpējusi gan savu formu, gan saturu, ir ne tikai saprotama, bet arī interesanta un aizraujoša arī mūsdienu cilvēkam. Pie tam tā nav tikai arhaiska, savu aktualitāti zaudējusi, bet ir klātesoša arī mūsdienu kultūrā. Tē ir izspēlētas daudz un dažādas situācijas, kā arī cilvēciskās attieksmes dažādība līdzīgās situācijās ir apgūstama un izmantojama, stāstot savu dzīvesstāstu gan no pagātnes, gan nākotnes viedokļa.

language structures, specific dialects and expand diversity in language use. On April Fool's Day, storytellers relate anecdotes, tell jokes, and develop their sense of humour. Learning to work with these genres of folklore develops communication skills and introduces youth to their potential in interpersonal communication. The stories are selected as part of the competition to encourage youth to be more than listeners or passive viewers. Through story-telling they come to understand themselves as more than retellers of tales, as they learn to use stories to understand life and explore the complexities of interpersonal relationships, and the historical realities of life and work of earlier times. Students are also encouraged to adapt stories to modern understandings of the world. It is not uncommon for the story chosen to transition from metaphysics to irony through the storyteller's skillful use of intonation, contextual comments, and references to contemporary culture. Storytellers learn to take stories beyond literal interpretations and understand them in a broader way in relation to their own life experiences and to take from them teachings that are compatible with modern cultural codes.

As it turns out, we tell each other stories of varying length each and every day, both about our successes and failures. We tell stories to laugh together, to share our fears or simply to discuss something unusual or exciting. Sometimes storytelling is idle chitchat to drive away boredom and entertain. People today have access to the stories offered every day by radio, television, newspapers and the internet. News broadcasts, television series, soap operas and films, science programming, and expert analyses are all readily available. The storytelling is smooth and compelling, some reliable and some not so reliable, some factual, some not so much, but what they have in common is that, one may choose to listen or not, but it is not possible for oneself to become the storyteller and alter the storytelling process itself. It is often difficult to differentiate between a true story and a relatively believable one where the facts have been altered. It is different in real human interaction, when each one of us has to speak well in order to be heard, to discuss ideas succinctly, coherently, precisely and attractively. Some individuals are good storytellers and have no trouble finding the right words to tell their stories, while others have trouble putting words into the right order, getting their ideas across, or speaking in public. Some fail to notice when their long confusing locutions put their fellow human beings to sleep, or in a worst case scenario, elicit violent reactions which drive them from the lectern or lead to noisemaking to drown out speakers.

In today's high pressure environment, it is crucial for people to learn how to formulate their ideas accurately and well, be able to speak confidently at the right time and place, and to know what to say to resolve interpersonal conflict. In the context of the PEPT project, participants learn to do so in dialogue with traditional stories and other narrative genres. The wisdom found in these stories continues to fascinate people today. These stories have not lost their currency and the themes they present continue to play out in modern life. A wide variety of life situations are played out in traditional stories, as are a wide range of recognizable stories of human relationships which are both instructive and

Tā ir visai interesanta pieredze – apgūt un laikabiedriem izstāstīt kādu latviešu tautas pasaku. Kurš gan nezina pasaku par zelta zirgu, eža kažociņu vai Laimas dotu trīs vēlēšanos piepildīšanos, bet tās izstāstīt tā, lai interesanti būtu gan klausītājiem, gan pašam stāstītājam, izrādās, ir diezgan pagrūti, jo te ne tikai labi jāzina sižets, jāvar savirknēt sakarīgi un labi skanoši teikumi, bet jāsaprot pašas pasakas piedāvātie nosacījumi, jānoorientējas stāstīšanas situācijā un jānovērtē auditorija. Vieglāk klausītāju uzmanību ir piesaistīt ar kādu mazāk dzirdētu pasaku vai pavisam nezināmu sižetu. Labs stāstītājs gan arī visiem zināmo var izstāstīt tā, ka viņā klausās ar neatslābstošu uzmanību. Tas notiek, pateicoties valodas izjūtai, runas ritmam un tempam, stāstījuma intonācijai, bals tembram, varbūt vēl kādām pavisam netveramām detaļām, kuras spēj pasakai pievienot paša stāstītāja pieredze.

Pavisam cits stāstījuma veids ir atgadījumi, notikumi, kur nav stingru sižeta attīstības likumsakarību kā tas ir pasakā. Tā ir paša stāstītāja izvēle – ko viņš uzskata par stāstīšanas vērtu. Te svarīgs ne tikai izvēlēta notikuma nozīmīgums paša stāstītāja dzīvē, bet tas, vai notikums rezonē ar klausītāju pieredzi un ar viņu vārdu krājumu iespējams notikumu uztvert un novērtēt. Notikumu izstāstīt mutvārdos un notikumu aprakstīt – tā ir visiem labi zināmā atšķirība starp runu un rakstu valodu. Bieži gadās novērot situāciju, ka bērns, gatavojoties konkursam, ir notikumu pierakstījis, un dzīva stāstījuma vietā ir jāklusās klišejski teikumi no skolēnu sacerējumu valodas krājuma. Katrā ziņā notikumu stāstīšana izkopj tieši runu, parāda gan stāstītājam, gan klausītājiem runas emocionalitātes un skaidrības nozīmību, ļauj praksē pārlicināties, cik svarīgs ir izteiktais vārds, daudznozīmīga klusēšana un arī intonācija, kādā vārds, teikums vai viss stāstījums izskanējis.

Labu stāstītāju raksturo ne tikai domu un izteiksmes skaidrība, bet arī spēja runāt, regulējot runas tempu un artikulāciju, nezaudējot neko no runas saprotamības un precizitātes. Vislabāk var sevi pārbaudīt un savu varēšanu runāt ātri un skaidri apliecināt, demonstrējot prasmi ātrrunās un mēles mežģos.

Apzinoties valodas apdraudētību vizuālās kultūras dominēšanas laikmetā, PEPT arvien lielāka vieta tiek atvēlēta stāstīšanai, un šī brīža uzdevums ir nodrošināt programmas dalībniekiem regulāru iespēju stāstīt biežāk nekā trīs reizes gadā (“Teci, teci, valodiņa” pusfinālos, finālā, “Anekdošu virpuli” un Nacionālā sarīkojuma stāstnieku norisēs), lai veidotos noturīgas iemaņas un prasmes izteikties, kā arī variēt stāstījumu atbilstoši situācijai un auditorijai, kas ir mutvārdu tradīcijas būtiska iezīme. Nākamais uzdevums ir attīstīt iemaņas stāstīt svešvalodās, lai varētu līdzdarboties *storytelling* kustībā Eiropas un Amerikas kontekstos, kur stāstīšanas kustība ir plaša, sazarota, daudzpusīga un ar savām tradīcijām.

Tradicionālās dziedāšanas konkurss “Dziesmu dziedu, kāda bija”

Lai veicinātu folkloras kopu dalībnieku individuālās dziedātprasmes pilnveidošanu, dotu iespēju dziedāt neapdarinātas tautas dziesmas tradicionālā manierē pa vienam vai

transferrable to one's own life, from both the perspective of the past and the future.

To learn and tell one's own age cohort a traditional Latvian tale is an altogether interesting experience. Who does not know the story of the golden steed, the hedgehog's coat or the three wishes granted by Laima, but to tell the story in a way which captures the attention of the audience and oneself, is actually not so easy. The storyteller must know the plot well, tell it coherently and fluently, emotionally connect with the story, correctly understand the storytelling context and judge the audience. It is sometimes easier to tell a lesser known or an entirely unknown story, but good storytellers are even capable of telling a story everyone knows and still capturing their attention. The delivery which is determined by a sense of the language, its rhythms and tempo, vocal timbre, and other more elusive details all add the storyteller's own life experience to the mix.

Telling stories about real life events which do not have the strong storylines of traditional stories is a different type of storytelling. The choice of subject is entirely left up to the storytellers and it reflects what they consider worth telling. This must be an event of great significance to the storytellers themselves, it must resonate with the audience and they must be able to capture the event with the vocabulary at their disposal. There is a world of difference between describing an event orally and putting it into written language. This reflects the well known difference between spoken and written language. There have been many cases where children have written out the events they are describing with great care but the spoken performance devolves to a series of clichéd sentences typical of student essays. In any case, event storytelling develops direct speech and demonstrates the importance of clarity, emotional expression, and allows storytellers to learn in practice about the power of the spoken word, ambiguous silence and the role of intonation and cadence in speech.

Good storytellers are characterized by clarity of thought and expression, and the ability to speak well, regulating the tempo of their speech and mode of articulation without losing coherence or accuracy. The best way to test and demonstrate one's own speaking ability to others is to practice rapid speech exercises and tongue twisters.

Given the dominance of visual culture in this day and age, spoken language is recognized as being vulnerable. To counteract this tendency, more attention is being devoted to storytelling at PEPT. It is one of the Society's goals to ensure that storytellers have the opportunity to meet more than three times annually on an ongoing basis in order to consolidate their skills and the ability to express themselves. They are also encouraged to create multiple variations of stories tailored to particular performance contexts and audiences, which is an essential requirement of oral tradition. The next step will be to develop storytelling skills in foreign languages to facilitate participation in European and North American storytelling movements, which are extensive and diverse with traditions of their own.

mazās grupās, kad katrs dziedātājs dzied savu balsi (ja vien tradīcija nepieprasa vairākus vienas balss izpildītājus, kā, piemēram, burdona vilkšanā) vai pavada savu dziedājumu ar kādu tautas mūzikas instrumentu(-iem), bērnu un jauniešu auditorijai no 1998. gada tiek rīkots tradicionālās dziedāšanas konkurss “Dziesmu dziedu, kāda bija”.

Tradicionālās dziedāšanas konkursa mērķis ir daudzveidīga, lokālās tradīcijās sakņota tautasdziesmu repertuāra apgūšana, pārmantošana un popularizēšana bērnu un jauniešu vidē, bet uzdevumi parāda konkrēto virzību – apgūt tautas dziesmu saturu un izpildījuma manieri atbilstoši konkrētai lokālai tradīcijai, kas panākams, iedziļinoties konkrētās tradīcijas teicēju, tradīcijas nesēju dziedāšanas pieredzē un repertuārā, tieši pārmantojot tradīciju, to mācoties kopā ar teicēju, vai kopā ar savu vokālo pedagogu apgūt dziesmu, izmantojot konkrētās tradīcijas dokumentēto materiālu skaņu ierakstos. Sagatavošanās konkursam ir nopietns darbs savas muzikalitātes un dziedāšanas prasmju attīstīšanā.

Dziedātāju konkursā var piedalīties katrs folkloras kopas dalībnieks, taču iespēja piedalīties šajā pasākumā savos novados ir arī bērniem, kas nav iesaistījušies folkloras kopās. Ja dziedājums tiek novērtēts kā atbilstošs fināla prasībām, tad ir iespēja piedalīties konkursa finālā, kas nu jau 14 gadus notiek Rīgā.

Ieskatu tradicionālās dziedāšanas konkursa problēmās piedāvā viena no konkursa vērtētājām, tradicionālās dziedāšanas eksperte Anda Beitāne: “Tradicionālās dziedāšanas pārmantošanai un apguvei Latvijas bērnu un jauniešu folkloras kustībā “Pulkā eimu, pulkā teku” allaž bijusi atvēlēta nozīmīga vieta. Pateicoties mērķtiecīgam un sistemātiskam darbam daudzu gadu garumā, šobrīd jau ir iespējams runāt par konkrētiem rezul-

*Zane Dukaļska un Pīters Daugulis XXV Vispārējo latviešu Dziesmu un XV Deju svētku folkloras koncertā “Zvaigžņu sega”
2013. gada 30. jūnijā. Gunta Pakalna foto.*

*Zane Dukaļska and Pīters Daugulis at the XXV Nationwide Latvian Song and XV Dance Celebration folklore concert ‘Zvaigžņu sega’,
June 30, 2013. Photo by Guntis Pakalns.*

The Traditional Singing Competition: ‘Dziesmu dziedu, kāda bija’

Traditional singing competitions have been held annually since 1998. Their purpose is to advance the development of traditional singing skills of individual members of folklore groups. Singers are given the opportunity to sing unarranged songs in traditional styles alone or in small groups. Singers may sing solo in their own natural voice (unless tradition requires multiple voices, as it does in drone singing) or accompany themselves on traditional instruments.

The goal of this competition is to facilitate among youth the acquisition, inheritance, and promotion of a diverse repertoire of folk songs strongly rooted in local traditions. The competition is designed to encourage the learning of both the songs themselves and the singing styles native to specific locales. This is accomplished through in-depth study with traditional singers where students are expected to learn that singer’s repertoire and benefit from their singing experience. Another option is to study with a voice coach using archival recordings to study documented singing styles. Preparation for the competition requires a great deal of work and commitment on the part of the participants to develop musicianship and singing skills.

The competition is open to all folklore group members, as well as children who are not involved in folklore groups. If their singing is assessed as meeting the necessary standards, they are invited to participate in the finals which are held in Rīga.

Ethnomusicologist and jury member Anda Beitāne has expressed the following opinion: ‘The inheritance and acquisition of traditional singing has always occupied an important place in the Latvian children’s and youth folklore movement ‘Pulkā eimu, pulkā teku’.

Thanks to goal oriented and systematic efforts over many years, it is entirely possible to speak of real results in the learning and performance of local singing styles. The annual competitions have fostered excellence and been fruitful in the maintenance and promotion of traditional singing. A number of factors have been crucial, these include extensive cooperation with teachers in the organisation of the semifinals, the inclusion of a wide range of specialists in the field invited to evaluate the results of each competition, and the consistent application of their analyses to subsequent competitions. Having observed the development process over the course of seven competitions, I conclude that it has achieved a sufficiently high level at both the artistic and conceptual level that the organisers are faced with a serious challenge in how to further advance this process.’⁹

Five years have elapsed since Anda Beitāne made these observations and the competitions are still taking place. There were 97 finalists at the 2012 competition: 42 in the youngest group, 43 in the middle group, and 12 in the older group. Clearer criteria for evaluating traditional singing have been developed and this has undeniably

⁹ The report of the traditional singing expert, jury member Anda Beitāne on the contest of 2007.

tātiem dažādu lokālu dziedāšanas tradīciju apguvē un reproducēšanā. Spilgta un rezultatīva tradicionālās dziedāšanas uzturēšanas un veicināšanas forma ir ikgadējie dziedātāju konkursi “Dziesmu dziedu, kāda bija”. Šeit atzīmējami vairāki būtiski momenti: sadarbība ar skolotājiem pusfinālu organizēšanā, plaša ekspertu loka piesaiste, kuru pienākums ir ikgadēja konkursa rezultātu analīze, kuras izvērtēšana tiek ņemta vērā turpmāko konkursu organizēšanā. Vērtējot procesa izaugsmi aptuveni septiņu konkursu garumā, jāsecina, ka tas jau pirms dažiem gadiem sasniedzis pietiekami augstu ne tikai māksliniecisko, bet arī konceptuālo līmeni, lai varētu sākt radīt nopietnas problēmas pašiem organizētājiem, domājot par to, kā šo procesu virzīt tālāk.”⁹

Piecus gadus pēc Andas Beitānes rakstītās analīzes konkurss joprojām notiek. Tradicionālās dziedāšanas konkursa “Dziesmu dziedu, kāda bija” finālā 2012. gadā piedalījās 97 dalībnieki: jaunākajā grupā – 42, vidējā grupā – 43, vecākajā grupā – 12. Konkurss ir ieguvis skaidrākas aprīses tradicionālās dziedāšanas vērtēšanas kritērijos un nenoliedzami ir pamats intereses par tradicionālo dziedāšanu aktualizācijai mūsdienīgu skolēnos, kā arī jaunu profesionālās pilnveides izglītības programmu tapšanā folkloras skolotājiem. Tradicionālās kultūras biedrība “Aprīka” sadarbībā ar tradicionālās dziedāšanas ekspertu Zani Šmiti ir izstrādājusi un realizējusi folkloras skolotāju profesionālās pilnveides programmu “Latviešu tradicionālās dziedāšanas pamati un dziedāšanas prasmju pilnveide bērnu un jauniešu folkloras kopās”. Programma ir akreditēta Latvijas Izglītības un zinātnes ministrijā, un ir iespēja to realizēt arī nākamajā mācību gadā. Tradicionālās dziedāšanas apgušanas procesu organizācijā atklājas nevalstisko organizāciju milzīgās iespējas gan meistarklašu un tradicionālās dziedāšanas nometņu rīkošanā, gan tradicionālās dziedāšanas apmācības programmu izstrādē un realizācijā interešu izglītības un mūzikas izglītības kontekstā, gan tradicionālās dziedāšanas dokumentēšanā un dokumentēto materiālu sagatavošanā darbam ar bērniem.

Tradicionālās dejas konkurss “Vedam danci”

Tas ir tradicionālās dejas speciālista Ernesta Spīča iedibināts un līdz 2008. gadam viņa vadībā realizēts tradicionālās latviešu dejas apgušanas, popularizēšanas un dejojāmu meistarības un tradicionālās dejas izpratnes izvērtēšanas pasākums, kas lielā mērā bija viņa personības un profesionālo zināšanu ietekmē. Var piekrist Ernesta Spīča izteiktajām atziņām par dejojāmu tradīcijas pārmantošanas apstākļiem Latvijā.

1. “Dejojāmu tradīciju tieša pārmantošana Latvijā ir apgrūtināta, jo cilvēku, kas var demonstrēt prasmes, ir ļoti maz, un tie ir ļoti veci.

2. Skatuves priekšnesumiem paredzēto deju aktualizēšana ir izveidojusi stereotipu priekšstatu – deja tikai kā priekšnesums, atstājot novārtā dejojāmu savstarpējo saskarsmi.

3. Tradicionālā deja vienmēr ir komunikācija (starp dejojāmiem, starp dejojāmiem un

⁹ Tradicionālās dziedāšanas ekspertes, konkursa žūrijas locekles Andas Beitānes atskaite par 2007. gada konkursu.

formed the basis for increasing interest in traditional singing among the younger generation and led to increased demand for new professional development programmes for folklore teachers. In collaboration with ethnomusicologist and traditional singing expert Zane Šmite, the Society has upgraded and implemented the professional development programme for folklore teachers Foundations of Traditional Latvian Singing and the Development of Singing Skills in Children’s and Youth Folklore Groups. This programme has been accredited by the Latvian Ministry of Education and Science and is ready for implementation in the coming academic year.

The process of learning to sing in traditional styles offers tremendous opportunities for the involvement of non-governmental organisations in the organisation of masterclasses and specialized summer camps both for the purpose of curriculum development, documentation, and training in the context of extracurricular programming and lifelong learning opportunities.

The Traditional Dance Competition ‘Vedam danci’

The traditional dance competition ‘Vedam danci’ was founded and directed until 2008, by traditional dance specialist Ernests Spīčs. Under his leadership the study of traditional Latvian dance forms was emphasized, along with a focus on the development of dance skills and conceptual understandings of the tradition. Ernests Spīčs has made the following observations about the challenges facing traditional Latvian dance:

1. The direct transmission of traditional Latvian dance is complicated by the small number of individuals possessing these dance skills and their advanced age.

“Dvieļu deju” izpilda folkloras kopas “Ceiruleits” meitenes XXV Vispārējo latviešu Dziesmu un XV Deju svētku folkloras koncertā “Zvaigžņu sega” 2013. gada 30. jūnijā. Gunta Pakalna foto.

‘Dvieļu deja’ (‘Dowry Towel Dance’) performed by the girls of the folklore group ‘Ceiruleits’ at the XXV Nationwide Latvian Song and XV Dance Celebration folklore concert ‘Zvaigžņu sega’, June 30, 2013. Photo by Guntis Pakalns.

muzikantiem, starp dejotājiem un skatītājiem). Skatītājs lielākoties ir vērotājs, kurš izjūt prieku par šo komunikāciju un pie zināmiem nosacījumiem tajā iesaistās.”¹⁰

Pašlaik tradicionālās dejas konkurss “Vedam danci” ir Daces Circenes pārziņā un ieguvis jaunu nolikumu, iespēju izpausties ne tikai pāru dejās, novada dejās, skalu (jostu) lēcienos vai polkās, bet arī deju un rotaļu programmās un kadriļās. 2015. gadā tradicionālās deju konkurss “Vedam danci” kvalitatīvs ieguvums bija konkursa dalībnieku fināla norises iepriekšējs mēģinājums un konkursa fināla jauninājums – septiņu minūšu garas deju programmas, kas izpelnījās gan dalībnieku, gan vērtētāju atzinību, un tika atzīts par izmantojamu materiālu bērnu un jauniešu folkloras festivāla “Pulkā eimu, pulkā teku” Nacionālā sarīkojuma programmu veidošanai. Kopumā konkursa finālā startēja 162 dejotāji. Pasākuma mērķis bija tradicionālās deju konkurss individuālo prasmju un iemaņu apgušana, pārmantošana un attīstība komunikācijā ar tradīciju, kas realizējās pilnībā. Katru priekšnesumu vērtēja tradicionālās kultūras nozarē pazīstami eksperti, kas pārstāvēja dažādas nozares attīstībā ieinteresētas institūcijas un kuru pašu devums tradīciju apzināšanā un pārmantošanā ir nozīmīgs Latvijas kultūras kopainā.

Muzikantu konkurss “Klāberjakte”

Kopš 1996. gada bērniem un jauniešiem ir iespēja piedalīties tradicionālās muzicēšanas konkursā “Klāberjakte”. Konkursā piedalās gan individuālie izpildītāji, gan kapelas. 2011./2012. gada sezonā tradicionālās mūzikas ekspertu žūrijai bija iespēja novērtēt 29 priekšnesumus. Muzikantu pedagogu profesionālajai pilnveidei šajā mācību gadā sadarbībā ar Ilmāru Pumpuru tika izveidotas divas apmācības programmas: “Latviešu tradicionālo mūzikas instrumentu spēles prasmju apguves un pilnveidošanas metodika” un “Latviešu tradicionālās instrumentālās muzicēšanas un deju prasmju pilnveide bērnu un jauniešu folkloras kopās: kopmuzicēšanas un aranžēšanas principi, deju mūzikas specifika un deju folkloras apgušanas metodika”. Programmas tika akreditētas un realizētas, saņemot pozitīvu ekspertu vērtējumu un priekšlikumus apmācību tālākai attīstībai.

Vēl konkursu klāstā ietilpst rotaļnieku konkurss un masku konkurss, kurus šoreiz detalizēti neaplūkosim, jo finansējuma trūkuma dēļ to rīkošana ir uz laiku pārtraukta.

PEPT Nacionālais sarīkojums

Tas ir ikgadējs notikums, kura struktūru un norises kopā izdomā folkloras skolotāji, svētku režisore un katras festivāla norises vadītāji. Sarīkojumu realizē tradicionālās kultūras biedrība “Aprīka” sadarbībā ar novadu koordinātoru padomi, Valsts izglītības satūra centru un pašvaldībām. Īpaša loma ir norises vietas pašvaldībai.

Nacionālais sarīkojums sevī ietver vietējo taku un ceļu izstāigāšanu ar īpašiem inter-

2. The high profile of folk dance as stage performance has created stereotypical notions of dance as solely performative, undervaluing genuine interpersonal communication on the part of dancers.

3. Traditional dance is always about communication, whether it be among dancers, between dancers and musicians, or dancers and onlookers. The onlooker is primarily an observer, who experiences joy as a result of this communication and under the right circumstances becomes involved with the proceedings.¹⁰

Since 2008, the Competition has been led by Dace Circene. New guidelines have been developed which find room not only for couple's dances, regional dances, and polkas, but also for singing games and quadrilles. The 2015 competition concluded with great acclaim on the part of the participants and jury. A programming innovation this year was a showcase event in the finals featuring seven minute long dance programmes which were recognized as potential material for future national PEPT events. A total of 162 dancers participated.

The goal of the event was to facilitate learning and skills acquisition for individual dancers and the inheritance of traditional dance in conjunction with an understanding of tradition. Both these goals were met. Each performance was evaluated by a number of prominent experts, each with significant achievements of their own, representing a variety of institutions interested in the development of the field.

The Folk Musicians Competition ‘Klāberjakte’

Since 1996, children and youth have had the opportunity to compete in a traditional music competition open to both individuals and groups. In 2011/2012, 29 performances were assessed by a jury of traditional music experts. Two new training programmes for the professional development of music teachers were developed in collaboration with ethnomusicologist Ilmārs Pumpurs: ‘Methods for the Acquisition and Development of Music Skills for Players of Traditional Latvian Instruments and Skills Development for Latvian Traditional Instrumental Music and Traditional Dance: the Principles of Arrangement and Ensemble Playing in Children’s and Youth Folklore Groups, the Specifics of Dance Music and Methods for Teaching Traditional Dance.’ The programme was accredited and its implementation was met with favourable reviews and proposals for further development.

There have also been competitions dedicated to singing games and mumming traditions, but these have been suspended temporarily for financial reasons, and thus will not be closer examined here.

¹⁰ Tradicionālās deju eksperta, konkursa “Vedam danci” rīkotāja Ernesta Spīča atskaite – “Deju konkurss tradicionālās deju konkurss un citas aktualitātes deju sacīkstē “Vedam danci 2007””.

¹⁰ Report of the traditional dance expert, organiser of the contest ‘Vedam danci’ Ernests Spīčs – ‘Inheritance of the traditions of dance and other topicalities in the dance contest ‘Vedam danci 2007’”.

aktīviem uzdevumiem un daudzveidīgām pašizpaušmes formām (pasaku takas, darbnīcas, amatu demonstrējumi un dažādu prasmju apgūšana). 2009. gadā Pasaku taka norisinājās Sarkanķalnā Rēzeknes novadā, kur bērniem bija iespēja darboties keramikas darbnīcā, iepazīt meža skaņas, smaržas un dažādus dabas materiālus, piedalīties kokļu darbnīcā un izmēģināt “āra balsus” kalna galā, pakāpjoties uz milzīga akmens. Otra darbnīcu grupa festivāla dalībniekiem deva iespēju izzināt un iepazīt Rēzeknes kultūrvēsturisko mantojumu. 2011. gadā Lēdurgā, kad festivāla tēma bija “Cepu, cepu kukuli, ko braukt ciemā” jeb ciemkukuļi un našķi – labākais, kas mums ir un ar ko gribam dalīties, ciemos ejot – bija iespēja baudīt Latvijas novadu labumus dziesmās, dejās, rotaļās un spēlēs, arī izjust latviešu valodas daudzveidības garšu un kopā būšanas prieku, pašam pamēģināt salikt piena mašīnu (separatoru) un “malt pienu”, “izgriezt” krējumu, kult sviestu, izcept kādu pīrāgu un uzciemt ar to draugu. 2014. gadā Viesītē un Jēkabpilī takas interaktīvas norises festivāla dalībniekus iepazīstināja ar tradīcijām, kuras radušās pilsētvīdē. Jēkabpilī, kur pilsētas veidošanās saistīta ar 19. gadsimta plostnieku apmešanās vietu, festivāla dalībnieki iepazīna plostnieka amatu un ar to saistītās dziesmas, ēšanas tradīcijas. Savukārt Viesītē kultūrvēstures apgūšana notika mazbāniša depo, kur izveidots Sēlijas kultūrvēstures muzejs.

Līdzās dažāda veida interaktīvām norisēm PEPT Nacionālajā sarīkojumā nozīmīgas ir koncertnorises un kopnorises.

1. Folkloras konkursu uzvarētāju koncerts, kurā piedalās gada labākie dziedātāji, muzikanti un dejotāji, reizēm arī kāds stāstnieks.
2. Novadu koncerts, kur katrs novads rāda savu veikumu gada tēmas apguvē.
3. Stāstu vakars, kur piedalās labākie stāstnieki ar saviem stāstiem un komunikācijas prasmēm, raisot arī klausītāju stāstītprīeku.
4. Sadancošana, kurā piedalās visi festivāla dalībnieki – gan nodrošinot muzikālo pavadijumu, saspēlējoties dažādu folkloras kopu pārstāvjiem, gan dancojot dažādu novadu dejas.
5. Kopmuzicēšana, kur vienojas kopīgā spēlēšanā dažādu novadu muzikanti.
6. Skolotāju tikšanās, kur neformālā atmosfērā tiek pārrunātas aktualitātes un dziedāts un smiets uz nebēdu.
7. Rotaļu un spēļu sarīkojums, kurā tiek izietas zināmas un apgūtas jaunas rotaļas.
8. Katru reizi vēl kādi citi lielāki vai mazāki sarīkojumi – reizēm tas ir gājiens, reizēm kāda īpaša akcija, saules pavadīšana ar dziesmām saulrietā vai tās sagaidīšana ar gavilēšanu saullēktā utt.

Piemēram, 2011./2012. mācību gadā PEPT gada tēma bija “Putni latviešu folklorā”. Nacionālajā sarīkojumā piedalījās 923 dalībnieki no 99 folkloras kopām. Festivāla tēma šajā gadā veiksmīgi aktualizēja darbošanos ar putnu valodu atdarinājumiem dažādu runas prasmju attīstībai, tika vienkopus savākti dažādu novadu folkloras materiāli, kas veltīti putnu tēmai, veidota kopīga rotaļu programma “Juku, juku, sīki putni”, kuras apgūšana bija viens no festivāla galvenajiem notikumiem. Dalībnieku kopīgā darbošanās

The PEPT National Event

This is an annual culminating event whose structure and events are determined in conjunction with folklore teachers, the festival director and the individual event directors. The Society is responsible for its presentation in cooperation with the council of regional coordinators, the National Education Centre and municipal governments. The municipality hosting an event has a special role.

The National Event comprises a wide range of activities with specially developed interactive assignments and many opportunities for self-expression, including storytelling trails, workshops, and demonstrations of traditional trade skills. In 2009, a storytelling trail was presented at Sarkanķalns in the Rēzekne area. One group of children had the opportunity to try their hand at pottery, explore and discover the sounds, smells and materials of the local forest, participate in a *kokle* workshop, and experiment with singing in the open air from the top of a hill. Another group explored local historical sites. In Lēdurga in 2011, the festival theme was ‘*Cepu, cepu, kukulīti, ko braukt ciemā*’, focusing on the bread traditionally baked in preparation for visiting. In a more extended way, this tradition was metaphorically interpreted as taking the best we have and sharing it with others. This was seen as a way of savouring what the regions of Latvia each have to offer in terms of song, dance, singing games, and to teach an appreciation of the diverse and different ‘flavours’ of Latvian language, all the while enjoying each other’s company. There were also activities relating to milk production which included assembling a milk machine (separator), turning cream, churning butter, baking a pie and learning how to treat your friends. In 2014, in Viesīte and Jēkabpils, children were introduced to urban traditions through hands-on activities. Since Jēkabpils was a settlement for raftsmen in the nineteenth century, the children were taught about this trade, and the songs and food traditions associated with them. In Viesīte, children visited the Sēlija County Cultural History Museum, which was originally the local narrow gauge railway depot.

These interactive, hands-on activities run concurrently with the major concert and common events. These include:

1. The concert featuring the finalists of the singing, dancing, and traditional music competitions.
2. The regional concert, where each region demonstrates its accomplishments in response to the theme of the year.
3. Storytelling sessions featuring the best storytellers.
4. Massed dancing open to all participants with live musical accompaniment.
5. Massed jam sessions for the musicians.
6. Meetings for the teachers to discuss issues and sing together in a more casual setting;
7. Singing game sessions.
8. Other events such as parades, sungazing with relevant sun songs, or sunrise singing sessions.

apliecināja bērnu gatavību mācīties vienam no otra un spēju sadarboties dažādās jomās, kopīgi muzicējot, dejojot un piedaloties “Prezidenta runas” konkursā. 2014./2015. mācību gads bija nozīmīgs ar gatavošanos XI Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkiem, kuriem tika sagatavota folkloras programma “Riti raiti”.

Folkloras konkursu loma tradīcijas komunikācijā

Rezumējot PEPT ietvaros rīkoto folkloras konkursu lomu tradicionālās kultūras komunikācijā, mēģināsim apkopot izklāstīto, lai izdarītu secinājumus, kāpēc konkursi kā mūsdienīga forma ir produktīvi tradīcijas komunikatīvā aspekta iedzīvināšanā. Bērni folkloru un tradicionālo kultūru, tai skaitā tradicionālo dziedāšanu, muzicēšanu un deju apgūst folkloras kopās, kas darbojas skolās, interešu izglītības iestādēs vai kultūras namos postfunkcionālā situācijā, bieži transformētas vai pārtrauktas etnogrāfiskās tradīcijas apstākļos. Kopu vadītājiem – folkloras skolotājiem ir atšķirīga muzikalitāte, muzikālā izglītība un zināšanas latviešu tradicionālajā kultūrā, tās lokālajās īpatnībās un tradicionālās dziedāšanas, muzicēšanas, stāstīšanas un deju mācīšanas metodikā, tomēr gatavošanās folkloras konkursiem, ceturtdaļfinālu, pusfinālu un finālu regulāra notikšana stimulē gan dažādu folkloras žanru attīstību, gan dalībnieku individuālo prasmju un iemaņu pilnveidošanos, bet nozares ekspertu iesaistīšanās folkloras konkursu vērtēšanā un skolotāju profesionālās pilnveides programmu izveidē un realizācijā paaugstina folkloras pedagogu izpratni tradicionālās kultūras jautājumos un viņu pedagoģisko meistarību.

Tradicionālās kultūras praktizētāju vidē regulāri aktualizējas jautājums – kāpēc konkurss, nevis dziedāšanas svētki, sadziedāšanās, sadancošana vai saspēlēšanās; vai tas nav pretrunā ar folkloras un tradicionālās kultūras būtību, vai konkursam kā formai nav traumējoša un nomācoša ietekme uz bērnu attīstību, vai tas veicina bērnu interesi par tradicionālās kultūras mantojuma apgūšanu, vai arī tieši otrādi – padara to formālu un apzīmīgu ar “brīvprātīgi obligātās piedalīšanās” auru. Ir vairāki apsvērumi, kas veicinājuši folkloras konkursu bērniem un jauniešiem rīkotāju izšķiršanos par labu konkursiem.

1. Gatavošanās folkloras konkursiem mācību procesā stimulē individuālo prasmju un iemaņu attīstību komunikācijā ar tradīciju un dod iespēju radoši izpausties programmas dalībnieku individualitātēm dažādos folkloras žanros.

2. Profesionāla vērtējuma pastāvēšana ekspertu žūrijas darbā garantē kvalitatīvu tradicionālās kultūras apgūšanas un pārmantošanas procesu bērnu un jauniešu vidē.

3. Iegūtā informācija ir labs pamats nozares aktuālo problēmu apzināšanai, diskusijām ekspertu lokā, to rezultātu iestrādāšanai turpmākās žanra attīstības stratēģijas un taktikas izstrādē.

4. Ekspertu veiktā un rakstiski iesniegtā tradicionālās kultūras apgūšanas un pārman-

The theme of the 2011/2012 academic year was ‘Birds in Latvian Folklore’. That year there were 923 participants from 99 folklore groups. Bird calls and imitations of bird language are a particular sub-genre of Latvian folklore which is helpful in developing speech skills. A collection of this material along with singing games from a number of regions was collated in a volume dedicated to the theme of birds, which formed the basis for instruction that year and the programming at the festival. The high degree of enthusiastic cooperation observed points to the willingness of the children to learn from each other and work together in various spheres, including dancing, making music and participating in the ‘President’s speech’ contest. The 2014/2015 season was marked by preparations for a folklore event for the XI Latvian Youth Song and Dance Celebration.

The Role of Folklore Competitions in Traditional Communication

In conclusion, it is apparent that the contemporary forms of competition adopted by PEPT have been successful in bringing to life traditional forms of communication and practice. Children learn traditional culture and folklore (traditional singing, dance, and music) in folklore groups at school, in extra-curricular settings or culture houses (a holdover from Soviet times). This learning often takes place in post-functional contexts where the transmission of traditional culture has been interrupted or altered. It is clear that preparing for regular folklore competitions galvanizes skills development and advances learning in each field of practice. The skills possessed by group leaders are uneven, since they arrive with varying levels of musical education and skill, knowledge of traditional singing, and uneven general understandings of tradition and its local variability. Teachers and group leaders also vary in their pedagogical training and understanding of teaching methodologies for traditional arts. However, the involvement of professionals and scholars in the jury and the teachers’ professional development process has contributed significantly to broadening their understanding of traditional culture and honing their teaching skills.

A question which often arises in reference to this process is about the necessity of it being competitive, as opposed to having gatherings in more non-competitive settings such as youth or song festivals, song, dance and music jam sessions. It has been noted that the notion of competition goes against the spirit of folklore and traditional culture. Some worry that the format may even have a traumatic or adverse effect on child development. Others question whether it truly stimulates interest in learning traditional culture or does the opposite, formalizing it and making it ‘voluntarily mandatory’.

These are the reasons the organisers decided in favour of a competition model:

1. Preparation for competition stimulates skills acquisition and the development of

tošanas procesu analīze ir būtiska folkloras skolotāju tālākizglītības daļa. Pateicoties konkursa norises video dokumentiem, rakstiskā formā pieejamajiem ekspertu vērtējumiem un analīzei, katrs pedagogs var salīdzināt savu viedokli ar izteiktajiem vērtējumiem, pārrunāt ar kolēģiem un lūgt individuālu ekspertu konsultāciju konkrētu problēmu risināšanai savā folkloras kopā vai novadā.

5. Konkursu mērķis nav noskaidrot uzvarētāju, bet dot iespēju dalībniekiem individuāli un nelielās grupās izpaust sevi folkloras kopas, novada un valsts mērogā un tā apzināties savus sasniegumus, veiksmes un neveiksmes plašākas pieredzes kontekstā.

6. Sacensības, priekšmetu olimpiādes, konkursi ir tradicionāli izglītības sistēmas mehānismi, kas nodrošina kvalitātes monitoringu, veselīgu konkurenci un tādējādi ilgtspējīgu attīstību dažādu zināšanu, iemaņu un prasmju apgūvē.

7. Gatavošanās konkursam mobilizē un aktualizē gan skolotāju, gan dalībnieku atbildību par sagatavoto priekšnesumu.

8. Konkursu rezultāti ir viens no skolotāja darba efektivitātes rādītājiem.

Ņemot vērā konkursa rīkošanas pieredzi, šķiet, ka individuālo iemaņu un prasmju izkopšanas jomā lielāka uzmanība jāpievērš dažādām kopdarbības formām komunikācijas procesa ietvaros – meistarklasēm, nometnēm, kursiem, kur sadarbojas nozares eksperti, vietējo tradīciju nesēji un zinātāji, skolotāji un audzēkņi, kas nodrošina ne tikai katra dalībnieka konkursa repertuāra apguvi, bet plašāku kontekstu izzināšanu, to svarīguma apzināšanos, priekšnesumu emocionālās un kultūrpieredzes bāzes veidošanu, kam ir svarīga loma bērnu un jauniešu personību tapšanā un tradicionālās kultūras vērtību saglabāšanā ilgtermiņā.

abilities in dialogue with tradition, and offers opportunities for creative expression and the development of individual styles in various folklore genres.

2. The participation of professionals and scholarly experts guarantees high quality assessments of the learning and inheritance process among the children and youth participating.

3. The assessments reveal existing issues, foster discussion and the development of future strategies and directions.

4. The written assessment provided by the juries are essential for the development of teacher training skills. Likewise, video recordings of the competitions provide rich opportunities for self-assessment in conjunction with the feedback provided by the juries. Individual consultations with specialists are available to all teachers and group leaders.

5. The goal of the competition is not to just produce winners, but to help all participants find expression either individually or in small groups through folklore groups regionally and nationally, and to develop an awareness of their achievements, successes and failures in terms of a wider experience.

6. Competitions, academic olympiads, and contests are well established educational tools, which monitor quality, facilitate healthy understandings of competition and skills development in an ongoing and sustainable fashion.

7. Preparation for competition is motivating for teachers and increases accountability on the part of both teachers and competitors for the subject matter.

8. Competition results are also an indicator of teaching efficacy.

At this point in the PEPT process, many years of cumulative experience indicate that with respect to the development of individual skills and abilities, an increased focus should be brought to collaborative forms of instruction in the form of masterclasses, camps, and courses, involving experts, local tradition and knowledge bearers, teachers, and students. The goal now is to go beyond simply learning competition material and to extend this process further to encompass the wider cultural context, and foster deeper awareness of its cultural relevancy and significance. The development of an emotional connection with the material and the creation of a foundation for cultural experience promote childhood development and personality formation, all of which support the sustainability of traditional culture in the long term.

Nemateriālais kultūras mantojums teorijā un praksē

Ziemeļlatgales pieredze

Ruta Cibule, Anda Beitāne

Ievads

Ziemeļlatgales jēdziens Latvijas tradicionālās kultūras pētniecībā ir samērā neskaidrs. Pēc Latvijas kultūrvēsturisko apgabalu un 20. gadsimta 20.–30. gadu administratīvi teritoriālā iedalījuma tai piederīga ir bijušā Abrenes apriņķa teritorija, proti, Liepnas, Viksnas, Balvu, Viļakas, Šķilbēnu, Baltinavas, Tilžas, Rugāju un Bērzpils pagasts, taču stingras Ziemeļlatgales robežas parasti netiek vilktas. Sava ģeogrāfiskā norobežojuma dēļ – to no visām pusēm ieskauj plašas neapdzīvotas teritorijas (meži vai purvi) – Ziemeļlatgale veido tradicionālās kultūras aspektā īpašu salu, kur samērā ilgi – līdz pat 20. gadsimta beigām un 21. gadsimta sākumam – saglabājušās vairākas nemateriālā kultūras mantojuma izpausmes formas (Beitāne 2009: 105).

20. gadsimta 90. gadu beigās šeit aizvien aktīvāk īstenojās iniciatīvas, proti, baidoties zaudēt sava novada tradicionālās kultūras mantojumu, tiek organizēti pasākumi, kas vērsti uz tradicionālās kultūras saglabāšanu un pārmantošanu. Šo iniciatīvu rezultātā tiek aizsākti kultūrpolitiski procesi, kas veicina tradīciju dinamiku, ne tikai tās aktualizējot, bet arī organizējot konkrētus pasākumus šo tradīciju saglabāšanai un tālāknodošanai (*skat. arī* Beitāne 2009: 211). Minēto procesu iniciatore ir viena no šī raksta autorēm – toreizējā Balvu rajona Kultūras nodaļas vadītāja Ruta Cibule. Otrai šī raksta autorei, precīzāk, līdzautorei – etnomuzikoloģei Andai Beitānei – dalība šajos procesos ir devusi iespēju ne tikai dokumentēt tradicionālās kultūras dzīvi vairāk nekā 20 gadu garumā *no iekšpusēs*, bet arī kļūt par tās draugu un sabiedroto.

Šī raksta pamatā ir teksts, kas tika prezentēts UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un Latvijas Nacionālā kultūras centra organizētajā seminārā “Sabiedrības līdzdalības un izglītības loma nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un attīstībā, īstenojot UNESCO 2003. gada konvenciju”, un tā pamata uzsvars ir likts uz autoru personīgajām refleksijām un pieredzes stāstiem. Kā saka kādreizējā Balvu rajona *kultūras ministre*, šobrīd – Balvu Centrālās bibliotēkas direktore Ruta Cibule: “Ziemeļlatgale, neapšaubāmi, ir manas darbības daudzu gadu veiksmes atslēgas vārds, un tā ir vienīgā vieta uz pasaules, kas mani ir visvairāk saistījusi. Domāju, ka manai atziņai piekritīs arī Anda Beitāne. Vai gan citādi mēs abas kopā stāvētu jūsu priekšā!?”

Intangible Cultural Heritage in Theory and Practice

The Experience of Northern Latgale

Ruta Cibule, Anda Beitāne

Introduction

In studies of traditional Latvian culture, conceptual understandings of Northern Latgale remain relatively unclear and strict boundaries have generally never been drawn. During the 1920s and 1930s, as well as historically and culturally, Northern Latgale comprised the lands which constituted the former county of Abrene. These include the parishes of Liepna, Viksna, Balvi, Viļaka, Šķilbēni, Baltinava, Tilža, Rugāji, and Bērzpils.

As a result of its geographical isolation, surrounded by uninhabitable terrain (forests and marshland) on all sides, Northern Latgale is an island of traditional culture where a variety of expressions of intangible culture heritage have persisted into the late twentieth and early twenty-first century (Beitāne 2009: 105).

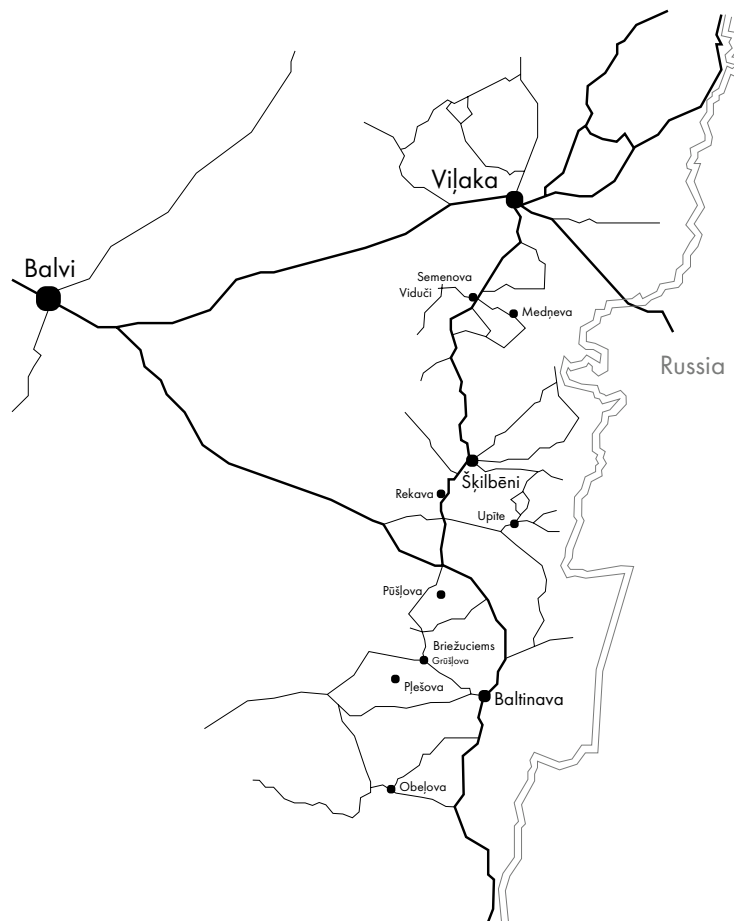
By the late 1990s, concerns about culture loss drove the development of policy initiatives directed at safeguarding the area's traditional culture. These policies resulted in programming to stimulate traditional cultural life and keep local traditions alive (Beitāne 2009: 211). Ruta Cibule, one of the co-authors of this report also headed the Balvi County Department of Culture at that time. The other co-author is ethnomusicologist Anda Beitāne, who has worked at documenting traditional life in this area from the inside over the last twenty years, becoming in the process both a friend and an ally.

This paper is based on a presentation given at a seminar organised by the Latvian National Commission for UNESCO and the Latvian National Centre for Culture to discuss ‘The Role of Public Participation and Education in the Preservation and Development of Intangible Cultural Heritage, Implementing the 2003 UNESCO Convention’. The main emphasis here is on the authors’ personal reflections and life experiences.

Ruta Cibule, past Head of the Balvi District Culture Department and the current director of the Balvi Central Library, observes: ‘Northern Latgale (‘Ziemeļlatgale’) is the key concept which has guided my work over these many years and it is the single most compelling place in the world for me. I think Anda Beitāne will agree with me, otherwise the two of us would not be standing here.’

Ziemeļlatgales “Zalta steiga”

Un tā mēs atgriezāties bijušajā Balvu rajonā jeb šodienas izpratnē Balvu, Baltinavas, Rugāju un Viļakas novados. Ziemeļlatgales teritorija nav viendabīga tradīciju prasmju nesēju un pārmantošanas aktivitāšu blīvuma ziņā. Pievienotā karte izceļ tos pagastus, kur nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas un pārmantošanas procesi ir izteikti aktīvāk (1. attēls).

1. attēls. Ziemeļlatgales “Zalta steiga”.

Figure 1. ‘Zalta steiga’ (‘The Golden strand’) of Northern Latgale.

Tieši šī teritorija, ņemot vērā visas vēsturiskās, ģeogrāfiskās un sociālas sakritības, līdz pat šodienai ir īpatnējs tradicionālās kultūras novads. Tā tradīciju spilgtums un lokalitāte, etnogrāfisko un folkloras kolektīvu blīvums, prasmju un zināšanu kopums, ko sevi glabā daudzie nemateriālā kultūras mantojuma kopēji, padara to par īpašu vietu Latvijas

‘Zalta Steiga’ (‘The Golden Strand’) of Northern Latgale

We turn now to the former district of Balvi or what today constitutes the Balvi, Baltinava, Rugāji and Viļaka counties. Not all areas of Northern Latgale are uniform in terms of their abundance of tradition bearers and heritage activities. The following map highlights parishes most involved with safeguarding activities and the inheritance of intangible cultural heritage (Figure 1).

Due to its particular historical, geographical, and social circumstances, Northern Latgale continues to be unique in the Latvian context. It has come to occupy a special place due to the richness of its traditions and local specificity, the large numbers of traditional singing groups and folklore groups, the high skill levels and knowledge preserved by many individuals involved in the work of maintaining intangible cultural heritage. Colloquially, it is at times referred to as the Golden Strand of Northern Latgale, but at other times it is called the Singing Borderland because it is adjacent to the eastern border with Russia. It is strong and sure of its culture, and that is vitally important.

We could go into further detail about the intangible cultural heritage of Northern Latgale, but that would be a different story, so we will keep this brief. At the present time, there are more than twenty folklore groups of significance, music groups, and others in what could be called ethnographic ensembles. Eleven bearers of traditional skills have been honoured by the State Culture Capital Foundation with life-long grants, four of them are still active in their fields. However, the most important aspects of traditional life here remain unquantifiable. Here it is possible to catch a glimpse of an idyllic bygone landscape where a simple rural woman’s compendium of skills and knowledge is worth of the attention of several scholars or to observe how a world that is gradually slipping away and the wideranging efforts undertaken to keep this tradition alive and integrate it with the worldview of the youth and the rapid pace of life today.

We will now continue with a discussion about the efforts made by cultural experts in the district from 1999 to 2009, to safeguard intangible cultural heritage, leaving aside this time the momentous events which began in the 1970s and the developments since 2009. A great deal of hard work has been done, even though the right way to increasing awareness and pride among the youth and middle generation in their own infinitely rich heritage, esp. the singing tradition, was not always found.

The Folklore Camp ‘Balkani 99’

First, a short synopsis of the situation prior to the first folklore camp. At that time, there were ten strong folk ensembles in the district. While the first youth folklore group in Rekava had taken shape and a children’s group was developing in Upīte, overall folklore groups were aging and there was little sign that local youth were interested in

kontekstā. Ikdienas sarunvalodā mēs to saucam par Ziemeļlatgales “Zelta stīgu”. Vēl citkārt to gribas saukt par “Dziedošo Robežu”. Tā visa ir Latvijas Austrumu robeža pie pašas Krievijas. Tā ir Kultūrstipra un Kultūrpārlicināta, un tas ir svarīgi.

Mēs varētu veikt daudz izvērstāku Ziemeļlatgales nemateriālā kultūras mantojuma raksturojumu, tomēr tas būtu citas tēmas stāsts. Tāpēc īsi, tikai dažus faktus. Šobrīd Ziemeļlatgalē darbojas vairāk nekā 20 vēnā nemamas folkloras kopas, kapelas un arī kolektīvi, ko vēl nosacīti varam saukt par etnogrāfiskajiem ansambļiem. 11 prasmju nesēji ir kļuvuši par godpilnajiem Valsts Kultūrkapitāla fonda mūža stipendiātiem, četri no tiem vēl turpina savas aktīvās gaitas. Vēl varētu turpināt skatīt dažādus raksturojošus parametrus, tomēr svarīgāks ir nesaskaitāmais. Te koncentrētā veidā var ieraudzīt gan to idillisko ainavu, ka vienkāršas lauku sievas prasmju pūrs ir vairāku zinātnieku darba izpētes vērts, gan to, kā tas viss pamazām aiziet no mūsu ikdienas aprites, gan arī to, kā šeit tiek meklēti visdažādākie ceļi, kā to saglabāt un integrēt jaunākās paaudzes dzīves ziņā un mūsdienu straujajos ikdienas ritmos.

Turpinājumā runāsim par mērķtiecīgiem rajona kultūras speciālistu meklējumiem nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā no 1999. gada līdz 2009. gadam. Ārpus raksta ietvara šoreiz paliks ļoti nozīmīga notikumu dinamika, sākot ar 20. gadsimta 70. gadiem, kā arī norises pēc reģionālās reformas Latvijā 2009. gadā. Mēs daudz strādājām, un dažkārt neatradām pareizos ceļus, lai vietējos jauniešos un, nosacīti, vidējā paaudzē atmodinātu lepnumu par savu lokālo un bezgala bagāto tradicionālās kultūras, it īpaši, tradicionālās dziedāšanas mantojumu.

Folkloras nometne “Balkani 99”

Īss situācijas raksturojums, kāpēc radās doma par pirmo folkloras nometni. Rajonā tajā laikā darbojās desmit spēcīgi etnogrāfiskie ansambļi. Bija radusies pirmā jauniešu folkloras kopa Rekaavā, attīstījās Upītes Bērnu folkloras kopas. Kopumā situācijas dinamika bija izteikti vēsta uz ansambļu sastāvu novecošanos. Nebija redzamas pazīmes, ka vietējiem jauniešiem interesētu pārņemt savu lokālo kultūras mantojumu un ka pagastu kultūras darbinieki, redzot šo situāciju, prātīs katrs individuāli atrast ceļus situācijas maiņai.

1999. gadā tika noorganizēta pirmā jauniešu folkloras nometne “Balkani 99” Šķilbēnu pagastā. Šo norišu organizatoriskais centrs, finanšu līdzekļu piesaistītājs un uzdevumu formulētājs jau sākotnēji bija Balvu rajona padomes Kultūras nodaļa. Vēlme un mērķis – pievērst jauniešu uzmanību nemateriālām kultūras vērtībām. Organizatoriski viss tika darīts tā, lai tas atšķirtos no rajonā dominējošās situācijas, ka šādās norisēs piedalās un tās interesē tikai vecāka gada gājuma ļaudis. Par organizatorisko kodolu tika izraudzīta tobrīd rajonā vienīgā jauniešu (nosacīti) folkloras kopa “Rekavas dzintars”. Par nometnes vadītāju kļuva kopas vadītājs Dzintars Čerbakovs, kura ikdienas amats tobrīd – rajona kriminālpolicijas priekšnieka vietnieks. Šī disharmonija (vai harmonija) starp šīs personas ikdienā veicamo pienākumu specifiku un darbošanos folkloras kopā,

taking on this tradition and that parish officials would be able to find ways to change this situation.

In 1999, the first youth folklore camp (‘Balkani 99’) was held in Šķilbēni parish. The Cultural Department of Balvi District Council was responsible for the organisational work, the fundraising, and programming. The purpose of the event was to draw youth closer to intangible cultural values and everything was done differently to change the dynamic through which older generations dominate events. The area’s only youth folklore group ‘*Rekavas dzintars*’ was placed at the centre of the event and its leader, Dzintars Čerbakovs, who otherwise served as deputy chief of the district criminal police, was invited to lead the camp. The juxtaposition of the nature of this individual’s employment and involvement with folk tradition seemed very appropriate. Only younger lecturers were invited to speak. Days were intense and tightly scheduled with all types of programming which included traditional singing, dancing, fieldwork with folk singers and other tradition bearers in their homes.

At the end of the camp there was a singalong including all of the local ethnographic ensembles and folklore groups, which made the participants realize what remains to be done in the future but the older generation aware of these efforts.

In reviewing the experiences of the camp, the following conclusions were made: the camp was successful and this was a good start, the work was well begun and had to be continued; that people from other counties were actually more interested in the camp and its offerings than local youth; that setting up a longer term programme would require thinking not only by experienced practitioners, but also researchers and scholars with a wider view to join in this work. Many ideas and approaches were considered as to how the rich local culture could be made attractive to local youth. In 1999, this question remained unanswered. The ethnomusicologist Anda Beitāne was invited to become a partner for further work. For several years, the Deputy Chief of the Criminal Police Force, an ethnomusicologist and the Head of the Cultural Department became generators and implementers of interesting ideas promoting the safeguarding and inheriting of the intangible cultural heritage in Northern Latgale.

With respect to this early period, an interesting fact should be mentioned. It was decided that this type of camp should be held only every two years, because it demands a great deal of energy from the organisers, participants, as well as others involved. We wanted to mention this fact because that stands in contrast to the much expanded scope and depth of the capacity achieved by 2009 to create, develop, expand, and deepen the model for safeguarding the intangible cultural heritage.

Ongoing Youth Involvement

Since 2000, actions to identify and safeguard expressions of intangible cultural heritage have run in parallel with research and studies of the political and cultural context. In the autumn of that year, research and advance work began for a youth camp

vēl vairāk, to vadot, likās ļoti piemērota. Vadīt nometnes nodarbības tika uzaicināti tikai gados jauni lektori. Sadzīves jautājumi tika organizēti izteikti vienkārši, nometnes dienas līdz pat vēlām nakts stundām tika piepildītas ar visai daudzveidīgu programmu: tradicionālā dziedāšana, tradicionālie latgāliešu danči, piedalīšanās praktiskos darbos teicēju mājās, tādējādi iepazīstot šos seno prasmju nesējus. Nometnes noslēgumā notika sadziedāšanās ar visiem rajona etnogrāfiskajiem ansambļiem un folkloras kopām, lai apjaustu, cik daudz darāmā vēl priekšā un lai vēstītu vecākajai paaudzei par saviem centieniem.

Analizējot nometnes norisi, tika izdarīti šādi secinājumi: tā ir izdevusies, un labi iesāktais darbs ir jāturpina; nometne un tās piedāvātās norises vairāk interesēja pārnovadniekus, nekā vietējos jauniešus; tikai ar pieredzējušu praktiķu skatījumu vien nebūs iespējams izveidot darbības programmu ilgākam laika posmam, darbam jāpiesaista pētnieks ar plašāku skatījumu. Tika analizēti un meklēti pavedieni, kā sava novada bagāto nemateriālās kultūras mantojumu padarīt interesantu un pievilcīgu vietējiem jauniešiem. 1999. gada norisē šis jautājums palika neatbildēts. Par sadarbības partneri turpmākajam darbam tika uzrunāta etnomuzikoloģe Anda Beitāne. Uz vairākiem gadiem kriminālpolicijas priekšnieka vietnieks, etnomuzikoloģe un Kultūras nodaļas vadītāja kļuva par interesantu ideju ģeneratoriem un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas un pārmantošanas realizētājiem Ziemeļlatgalē.

Jāatzīmē kāds kopēja darba sākumam interesants fakts. Tika nolemts, ka šādas vai līdzīgas nometnes rīkosim reizi divos gados, jo tas prasa daudz enerģijas no pašiem, no dalībniekiem utt. Šis fakts pie iestrādēm tiek pieminēts tādēļ, ka tas izteikti disharmonēs ar to norišu apjomu un dziļumu, kas tiks veikts pēc vairākiem gadiem, veidojot, attīstot, vērsot plašumā un dziļumā nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas modeli līdz tai kapacitātei, kāda tā ir 2009. gadā.

Jauniešu iesaistes turpinājums / *pusbolss*

Organizējot nemateriālā kultūras mantojuma apzināšanas un saglabāšanas aktivitātes, sākot ar 2000. gadu paralēli tiek veikti gan kultūrpolitiski, gan pētnieciski uzdevumi. Kopš 2000. gada rudens tika veikti pētījumi un sagatavošanas darbi jauniešu folkloras nometnei "Tradicionālās kultūras saglabāšana un pārmantošana Ziemeļlatgalē". Par mērķi un uzdevumu kļuva apzināt un uzrunāt tos jauniešus, kuri bērnībā kopā ar vecākās paaudzes dziedātājiem darbojušies etnogrāfiskajos ansambļos, bet pēc tam to aktīvā saskare ar tradicionālo kultūru pārtrūkusī. Tādējādi tiku radīta iespēja darīt radoši aplicinošu to, kas jau kādreiz daļēji pārmantots; lauzt Latgales lauku vidē iesakņojušos uzskatu, ka folkloras un tradīcijas ir tikai vecu ļaužu interešu loks; celt to jauniešu pašapziņu, kuri ir aktīvi tradicionālās kultūras kopēji; ļaut citu novadu jauniešiem iepazīt Ziemeļlatgales nemateriālo kultūras mantojumu.

Šajā un arī citās nometnēs kā galvenais vadmotīvs dažādās izpausmēs paliek tikšanās ar izcilajām teicējām, tradīcijas apguve ne tikai lekciju un nodarbību veidā, bet tiešā saskarsmē ar tradīcijas nesēju. Šī gada nometne pārspēja visas organizatoru cerības. Tajā

focusing on safeguarding and inheriting traditional culture in Northern Latgale. The goal was to target individuals who had participated in ethnographic groups together with elders, but had since lost touch with traditional culture. The idea was to build on previous successes and work on developing skills and knowledge which had already been partially inherited.

Another goal was to break down the commonly held view in the countryside that folk traditions are only of interest to old people and to increase confidence levels of youth who are involved with nurturing traditional culture, as well as to introduce youth from other areas to the heritage of Northern Latgale.

For this and other camps to follow, the main guiding principle was to create a meeting place for learners and elders with high levels of traditional skills. In addition to lectures and workshops, there was to be direct contact with tradition bearers. That year, the camp exceeded all expectations with 120 participants from Liepāja, Tukums, Rīga, Madona, Jēkabpils, along with a sizeable contingent of local youth.

This camp led to the conclusion that the participant numbers should not be so high, in order to maintain as much of a family atmosphere as possible, which is more readily achievable with smaller numbers. The notion of 'youth' should also be more strictly defined and that, above all, access to elder singers should be maintained, along with more in-depth instruction in traditional singing. It was thought that future camps could also focus more closely on working with one particular form of traditional expression.

Throughout the planning process, Anda Beitāne also worked on research to expand understanding of *pusbolss* – a specific kind of multipart singing. The elders take these terms for granted and do not consider explanation to be needed. Since that time, it could be said that this partially forgotten singing style has made a comeback and entered the younger singing world. Beitāne later wrote, 'as the fieldwork of 2000 combined research with consideration of cultural policy issues, one could begin to speak of the coming together of two major factors to galvanize the tradition. The result is a powerful tool which can be utilized to implement cultural policy founded on evidence based research' (Beitāne 2006: 25).

Collective Manure Spreading on the Field in Northern Latgale *Tolku bolss* (the Song of Collective Work on the Field)

The 2001 project on collective manure spreading on the field in Northern Latgale marked a turning point in the development of cultural policy and approaches to safeguarding traditional culture. The goal of this project was to introduce an intact tradition in its traditional context. The collective manure spreading on the field tradition was chosen to be the first because a number of scholars (Mārtiņš Boiko, Beatrise Reidzāne, Jānis Rozenbergs, Anda Beitāne) had already pointed out that the collective manure spreading on the field is the most significant social event of the year from both an agricultural and traditional perspective and that it functions as the cornerstone of

piedalījās 120 jauniešu no Liepājas, Tukuma, Rīgas, Madonas, Jēkabpils. Plaši pārstāvēts bija arī Balvu rajons.

Pārdomas un secinājumi šī darba posma noslēgumā: šāda veida nometnēs nedrīkst būt tik liels dalībnieku skaits; jāspēj nosargāt zināma ģimeniskuma atmosfēra nometnes dalībnieku starpā, kas ir iespējams, strādājot ar skaitliski mazāku auditoriju; nometnes organizatoriem konkrētāk jādefinē jēdziens “jaunieši”, precīzāk nosakot dalībnieku vecuma robežas; turpmākajā darbā kā nemainīgu nometnes sastāvdaļu saglabāt iespēju tikt ar teicējām, detalizētāk izstrādāt sadaļu par kopēju dziedāt mācīšanos; nākotnes darba vadmotīvs varētu būt konkrētāka kādas vienas Ziemeļlatgales tradicionālās kultūras izpausmes izpēte un apguve.

Gatavojot nometnes norises, Anda Beitāne pētnieciskajā aspektā aktualizē un padziļina dziedāšanu ar *pusbolsu* jeb augšējo pavadbalsi kā īpašu daudz balsības veidu. Vecās dziedātājas šos terminus pieņem kā pašus par sevi saprotamus un neuzskata par nepieciešamu tos paskaidrot jaunākajiem dziedātājiem. Var teikt, ka ar šo laiku atkal atsākās piemirstā *pusbolsa* atgriešanās un ienākšana arī jaunāku dziedātāju izpratnē. Kā vēlāk raksta Beitāne: “Līdz ar 2000. gada lauka pētījumiem, kuros tiek apvienotas gan pētnieciskas, gan kultūrpolitiskas intereses, var runāt par divu nozīmīgu tradīcijas dinamizācijas faktoru saplūsmi, kā rezultātā tiek iegūti ļoti spēcīgi instruments, ar kura palīdzību var tikt realizēta tāda kultūrpolitika, kas balstās uz zinātniskās izpētes pamatiem” (Beitāne 2006: 25).

Mēslu talka Ziemeļlatgalē / *tolku bols*

Jauns posms tradīcijas apguves un pārmantošanas lokālās kultūrpolitikas veidošanā bija 2001. gada projekts “Mēslu talka Ziemeļlatgalē”. Tā uzdevums bija iepazīstināt potenciālos interesentus ar tradīciju veselumā. Mēslu talka kā pirmā tradīcija bija izvēlēta tāpēc, ka vairāki pētnieki (Mārtiņš Boiko, Beatrise Reidzāne, Jānis Rozenbergs, Anda Beitāne u.c.) bija pārliecināti pierādījuši, ka mēslu talka ir nozīmīgākais notikums Ziemeļlatgales zemnieku sadzīvē gan no lauksaimnieciskā, gan no tradicionālā aspekta. Var teikt, ka tā veido Ziemeļlatgales tradicionālās kultūras pamatu. Tieši ar mēslu talkām saistās plašs tradicionālās mūzikas repertuārs, kura apguve saistībā ar tradicionālo kontekstu organizatoriem šķita īpaši nozīmīga.

Tā pirmajā posmā interesentiem bija iespēja uzzināt par šo tradīciju teorētiskā aspektā – lekcijās un atklātās intervijās ar teicējām. *Tolku bolsu* apguvei tika izveidots metodisko līdzekļu komplekts, kas sastāvēja no nošu materiāliem ar teorētiskiem komentāriem un audio kasetes ar teicēju ierakstiem (Beitāne 2000).

Otrais posms bija uz zinātniskiem pētījumiem balstīta mēslu talkas tradīcijas rekonstrukcija Balvu rajona Baltinavas un Medņevas pagastos, kas ļāva nometnes dalībniekiem reāli iepazīt tradīciju tās praktiskajā izpausmē. Sajūtot reālo darba smagumu, jaunajiem cilvēkiem kļuva labāk saprotams, kāpēc ir veidojies tieši tāds dziedāšanas veids.

Šis projekts organizatoriem atnesa milzīgu popularitāti, tai skaitā pirmo Lielo Folklo-

traditional life in the area. There is a large corpus of musical material associated with collective manure spreading on the field and instruction presented in its traditional context was assessed as particularly important.

The first stage of the project offered a theoretical presentation of the tradition, as well as open interviews with elder singers. A collection of training materials, which included musical notation, commentary, and audio tapes, was also developed to help in acquiring the skills needed to sing field songs (Beitāne 2000).

The second stage involved a scientifically researched reconstruction event illustrating the collective manure spreading on the field tradition in the parishes of Baltinava and Medņeva, which allowed the participants to experience this tradition in real time and space. As they witnessed the hard physical labour involved, the younger individuals came to appreciate why such a singing style had evolved.

The organisers received a great deal of acclaim for this project, including the inaugural Grand Prize of Folklore in 2002. The nomination was surprising since it came for the promotion of education. At the same time, it made us reflect on the diverse opportunities presented by non-formal education, its attractions, and its possibilities in the realm of intangible cultural heritage.

The project also led to the conclusion that contextual reconstructions are viable alternatives to traditional education initiatives, but on their own, they do not guarantee high levels of learning in singing styles and specific types of multipart singing. Still, the project concluded with more widespread familiarity with this traditional musical repertoire and its unique specific singing style (Beitāne 2006, 14: 25).

Marian Devotional Singing at Roadside Crucifixes

No youth camps were held in 2003 or 2004, but fieldwork was undertaken in the month of May to document Marian devotions at roadside crucifixes. Care was taken to explore areas away from ethnographic ensembles (Augstari and Beļauski in Bērzpils parish, Mastarīga and Slavīti in Lazdukalns parish) and almost twenty groups of singers were found. Since even practitioners of traditional culture can become accustomed to publicity, researchers find if they repeatedly return to the same locations, responses and explanations tend to become formulaic.

A conference on May Marian devotions in Northern Latgale was held over several days in May 2004, to discuss the material gathered during the previous year's expedition. This included a fieldtrip to a number of crucifix sites (Susāji, Medņeva, Upīte, Baltinava and Bērzpils) to observe them in situ providing opportunities to participate in singing sessions, along with scholarly lectures by Mārtiņš Boiko, Anda Beitāne, Skaidrīte Kalvāne, Antons Rancāns, and Antons Slišāns.

More than 100 crucifixes were inventoried and documented in fourteen parishes in May of 2008 and 2009. During this period, evening singing sessions took place at about 35 crucifix sites. This number is approximate, given that the situation can change

ras gada balvu. Toreiz pārsteidzoša šķita nominācija, kurā konkrētā projekta realizētājiem tā tika piešķirta, proti, nominācijā par izglītības veicināšanu. Pārsteidza un reizē lika aizdomāties par neformālās izglītības iespēju daudzveidību, tās pievilcību un iespējām nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas un pārmantošanas kontekstā.

Pētnieciskais projekta secinājums ir sekojošs: “Funkcionālā konteksta rekonstrukcija ir veiksmīga tradicionālās kultūras izglītības alternatīva, taču ar to vien nepietiek, lai kvalitatīvi apgūtu tradicionālo dziedāšanas veidu un specifiskas daudz balsības formas. Tomēr pēc minētajām talkām ievērojami palielinās to personu loks, kas ir informētas par Ziemeļlatgales tradicionālās mūzikas repertuāru un tā specifisko *dzīdošonu ar pusbolsu*” (Beitāne 2006: 25).

Maija dziedājumi pie krucifiksiem

2003. un 2004. gads aizritēja citā gaisotnē. Netika veidota neviena konkrēta jauniešu tradicionālās kultūras studiju nometne. 2003. gadā tika rūpīgi dokumentētas norises pie krucifiksiem maija mēnesī, respektīvi, dziedājumi pie krucifiksiem jaunavas Marijas godam. Tika uzrunātas un uzklausītas gandrīz 20 dziedātāju grupas, pie tam, apzināti cenšoties būt tādās vietās, kas mazāk saistītas ar konkrētu etnogrāfisko ansambļu vai folkloras kopu darbošanos šajā kontekstā (Bērzpils pagasta Augstari, Beļauski, Lazdukalna pagasta Mastarīga, Slavīti). Arī tradīciju un prasmju nesēji ātri pierod pie publicitātes, un bieži, atgriežoties vienā vietā, sāk veidoties šabloniska pieceja, gan atbildot uz jautājumiem, gan skaidrojot to vai citu norisi. Viena gada maija pētījumi tika apspriesti nākamā gada vairāku dienu seminārā “Maija dziedājumi Ziemeļlatgalē”. Tā norise sevī ietvēra gan izbraukumus uz atsevišķu pagastu krucifiksiem (Susāji, Medņeva, Upīte, Baltinava un Bērzpils), iepazīstot tos kā kultūrvides sastāvdaļu, gan piedalīšanos dziedājumos pie tiem, gan rūpīgi meklētu lektoru (Mārtiņš Boiko, Anda Beitāne, Skaidrīte Kalvāne, Antons Rancāns, Antons Slišāns u.c.) lekcijas.

Kopumā Ziemeļlatgalē ir vairāk nekā 100 krucifiksu. 2008. gada maijā 14 pagastos tika veikta to pilnīga inventarizācija un fotodokumentācija, 2009. gada maijā šis darbs tika turpināts un pabeigts. Tajā laikā pie aptuveni 35 krucifiksiem maijā notika dziedājumi ar zināmu regularitāti. Jēdziens “aptuveni” tiek lietots apzināti, jo pat viena maija mēneša laikā situācija var mainīties, jauni krucifiksi tiek uzstādīti ik gadu. 2018.–2019. gadā iecerēts veikt krucifiksu atkārtotu fotofiksāciju.

Tradicionālās dziedāšanas meistardarbnīca

2005. gads atnesa jaunu pavērsienu tradīciju apguves organizēšanā. Notika “Tradicionālās dziedāšanas meistardarbnīca Ziemeļlatgalē”. Tās mērķis – attīstīt Latvijā līdz šim reti izmantotas tradīcijas pārmantošanas formas un paņēmienus, kā arī atklāt jaunas, jo latviešu tradicionālās dziedāšanas metodika ilgstoši bijusi novārtā atstātā joma. Mērķauditorija – vidējās un jaunākās paaudzes ļaudis, kuri vēlas apgūt sava novada tradicionālo dziedāšanu, žanrus, tekstus, dziedāšanas manieri, Latvijas Kultūras akadēmijas tra-

rapidly within the space of one month, with new crucifixes erected annually. Further fieldwork is planned for 2018–2019.

Traditional Singing Workshops

The year 2005 brought forth new directions in the teaching of intangible cultural heritage with the presentation of a Traditional Singing Workshop in Northern Latgale. The goal was to make use of hitherto underutilized teaching techniques and develop new approaches because teaching methodologies for local traditional singing had been neglected for some time. Individuals of the younger and middle generations interested in learning their own regional singing styles and textual traditions were the target audience, along with members of the traditional singing group ‘*Saucējas*’ from the Latvian Academy of Culture. The parish of Šķilbēni hosted the event.

In her assessment of this workshop, the musicologist Ieva Tihovska (2005: 24) noted that the county of Balvi has grown to become a summer residence, school, and ideas laboratory. She further observed that with this workshop a new type of camp had come into being, which concentrated only on learning to sing, leaving aside the custom associated with the tradition. This workshop was an experiment, but at the same time fodder for the heated debates in the field of traditional music and education. It seems that a practice open to the general public involving all stakeholders had materialized for the first time (Tihovska 2005:25)

Balvu novada Briežuciema etnogrāfiskā ansambļa sievas un māceklī 2005. gada jūlijā, projekts “Tradicionālās dziedāšanas meistardarbnīca Ziemeļlatgalē”. Didža Grodza foto.

Members of Balvi county Briežuciems parish ethnographic ensemble and their young followers in July 2005. Project ‘Workshop of Traditional Singing in Northern Latgale’.
Photo by Didzis Grodzs.

dicionālās dziedāšanas grupas “Saucējas” dalībnieces un citi interesenti. Norises vieta – Balvu rajona Šķilbēnu pagasts.

Analizējot šīs meistardarbnīcas norisi, muzikoloģe Ieva Tihovska atzīst, ka “Balvu rajons kļuvis arī par tādu kā nozares speciālistu un interesentu vasaras rezidenci, skolu, ideju laboratoriju” (Tihovska 2005: 24) un turpina: “Šovasar ar tradicionālās dziedāšanas meistardarbnīcu Ziemeļlatgalē ir aizsākta jauna nometnes forma – koncentrēties tikai uz dziedāšanas apguvi, atrauti no ierastām, kas ar to tradicionāli bijušas saistītas. Šī meistardarbnīca bija eksperiments, bet reizē arī rezultāts – tām diskusijām, kas pēdējā laikā virmojušas ap tradicionālās mūzikas un izglītības metodikas jautājumiem. Šķiet, pirmo reizi tās materializējušas praktiskā, uz publiku vērstā pasākumā, iesaistot visas iespējamās interešu grupas” (Tihovska 2005: 25).

Rīkotājiem ir patīkamas šīs atziņas, taču lielāka nozīme tiek veltīta rūpīgai norises analīzei organizatoriskajā, pētnieciskajā un lokālās kultūrpolitikas kontekstā. Organizatoriskais secinājums – šāda forma ir smagnēja: nodrošināt piecu dienu intensīvu darbu (kopā ar dažādu novadu cilvēkiem) un jēgpilnas aktivitātes 10–14 stundu garumā ir ļoti sarežģīti. Pētnieciskais secinājums – strādājot dažādās dziedātāju grupās ar viena un tā paša *bolsa* versijām, parādās risks nivelēt lokālo tradīciju. Secinājums ir šāds: “Lai saglabātu lokālo tradīciju daudzveidību, nepieciešamas sistemātiskākas un daudz dziļākas studijas” (Beitāne 2006: 26). Kultūrpolitiskais secinājums – Medņevas pagasta vidējās paaudzes dziedātājas, kuras no mazotnes nav augušas kopā ar lokālās dziedāšanas tradīcijas apguvi, ir sapratušas šīs tradīcijas vērtību un ir gatavas savai patstāvīgai darbībai; Upītes jauniešu folkloras kopas sievišķā daļa, meistardarbnīcas iedvesmota, sāk praktizēt vasaras vakaru brīvdabas dziedāšanu, atsevišķas folkloras kopas “Rekavas dzintars” dalībnieces uzdrīkstas mēģināt dziedāt *lelejā bolsā*. Jūtama vietējo jauniešu distancēta un nogaidoša attieksme, ja nodarbībās piedalās citu novadu ļaudis; vietējais cilvēks, salīdzinoši ar ciemiņu, tiek atstāts mazākai uzmanības devai.

Organizatori sajuta gan šīs meistardarbnīcas unikālās pazīmes, gan pamanīja iespējamās krīzes situācijas, ja līdzīgā veidā turpinās darbību nākotnē. 2005. gada rudenī tika veikts atsevišķs pētījums (Beitāne – saturiski, Cibule – kultūrpolitiski), lai noskaidrotu teicēju un vietējo jauniešu, tradīcijas pārmantotāju, viedokli, izjūtas un domas par iespējamo notikumu dinamiku nākotnē.

Minēto notikumu analīze norāda uz īpašu uzmanību vienai lokālajai tradīcijai, proti, tradicionālajai dziedāšanai. Tas nav nejauši. Tieši šo kultūras īpatnību daudzi pētnieki ir atzinuši par spilgtāko Ziemeļlatgales identitātes pamatu: “Daudz noteiktākas muzikālās identitātes aprīses piemīt Latgales ziemeļiem, nekā pārējai Latgalei. Šeit gan *saļmes*, gan Marijas dziesmas, pateicoties apzinošiem pasākumiem, ir pienākušas tuvāk identifikācijas faktora lomai. Un *tolku bols* – Ziemeļlatgales vokālais burdons – jau ilgāku laiku gan pašā Latgalē, gan visā Latvijā tiek atpazīts kā Latgales ziemeļdaļas identitātes muzikālā emblēma” (Boiko 2006: 54). Šī Mārtiņa Boiko atziņa tika pausta ikgadējā Krišjāņa Barona konferencē 2005. gada rudenī. Tās tēma bija “Latvijas novadi: tradīcijas, teksti,

This was positive feedback for the organisers, although a more thorough evaluation of the event in terms of organisation, research, and local cultural policy also had to be undertaken. From an organisational perspective this structure was found to be arduous, requiring the programming of 10–14 hours of meaningful activity daily for five intensive days with a variety of local people. From a research perspective, it was noted that working simultaneously with groups from different parishes is not advisable because there is a significant risk of confusing or conflating distinct traditions. To preserve local diversity more systematic and deeper study was deemed necessary (Beitāne 2006:26). In terms of cultural policy, it had become apparent that the middle aged women of Medņeva who had not grown up with local singing traditions had come to appreciate the value of their tradition and were prepared to continue working independently to maintain it. The young women at Upīte found the workshop inspiring enough to attempt the summer evening practice of open air singing, while several members of the Rekava group felt confident enough to try lead singing. The local youth, on the other hand, tended to keep their distance and maintained a wait-and-see attitude if outsiders were present at events, it seemed as if locals are accorded less attention than guests.

While the organisers recognized there were unique and positive aspects to the workshop, they also noted issues which could prove critical if this same structure were to be carried forward. In 2015, a separate study on future possibilities (Beitāne – content, Cibule – cultural policy) was done to assess the opinion, thoughts, and feelings of the local youth who are the tradition bearers of the future.

The survey pointed to the need to focus on one particular local tradition, that of traditional singing. This is not by accident and many scholars have opined that this constitutes the area's most salient feature and source of cultural identity. Ethnomusicologist Mārtiņš Boiko asserted at the annual Krišjānis Barons Conference (focusing on Latvian Regions: Traditions, Texts, Identities) that ‘Northern Latgale possesses a more distinctive musical identity than the rest of Latgale. Here both the singing of psalms and Marian devotions, thanks to the conscious research efforts in this direction, are approaching the status of identifying [cultural] signs. Drone singing as part of the field song tradition has become emblematic of Northern Latgalian musical identity’ (Boiko 2006:54). Similar views were expressed by other researchers, such as Iveta Tāle and Anda Beitāne.

Involving Borderland Parishes

The year 2006 was a year of reflection and a search for new directions. There was ongoing involvement in research, while new solutions were sought for the safeguarding of intangible cultural heritage. The following three years brought a different dynamic and an expanded calendar of activities based on the workshops format. The Programme for the Promotion of Intangible Cultural Heritage Activities began in 2007. The phrasing ‘programme for the promotion of activities’ was not inadvertent, but rather the product of long-term reflection and exploration. While the 2005 workshop

identitātes”. Līdzīgu atzinumu šajā konferencē pauž arī citi pētnieki, piemēram, Iveta Tāle un Anda Beitāne.

Pierobežas pagastu iesaiste

2006. gads bija pārdomu un meklējumu gads. Tika turpināti pētījumi, meklēti risinājumi nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas aktivizēšanai. Nākamie trīs gadi jau atnesa citu notikumu dinamiku. Izvērstās darbības galvenais pamats bija meistardarbnīcas. To norises sākās ar 2007. gada “Nemateriālas kultūras mantojuma aktivitāšu veicināšanas programmu Ziemeļlatgalei”. Vārdu salikums *aktivitāšu veicināšanas programma* nav nejaušs. Tas ir mūsu ilgstošu meklējumu un pārdomu rezultāts. Pēc veiksmīgās, bet organizatoru skatījumā samērā daudz pretrunu uzrādījušās 2005. gada tradicionālās dziedāšanas meistardarbnīcas, radās atziņa, ka nav pareizi, ka viss organizatoriskais un idejiskais centrs ir Kultūras nodaļa. UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu un ar to saistīto aktivitāšu ietekmē bija paplašinājies redzējums ne tikai organizatoriem, bet arī daudziem kultūras darba speciālistiem pašvaldībās. Tas nemateriālā kultūras mantojuma kopums, kas satopams kā dzīvs un funkcionējošs Ziemeļlatgalē, tika ieraudzīts daudz plašākā kontekstā, nekā jau vairākus gadus centīgi aprūpētā tradicionālā dziedāšana. Paturot redzeslokā vispārējo uzdevumu formulēšanu un procesu pārraudzību gan no lokālās kultūrpolitikas, gan no pētnieciskā viedokļa, tika paplašināta un decentralizēta meistardarbnīcu sagatavošanas norise; meistardarbnīcu saturiskais un ģeogrāfiskais izvērsums tika paplašināts uz vairākām pierobežas pagastu pašvaldībām; katras meistardarbnīcas konkrēto norišu plānojums tika uzticēts vietējiem speciālistiem, interesentiem un tradīciju nesējiem; katras meistardarbnīcas norisei un sagatavošanai katrā atsevišķā vietā tās organizatori veidoja savu komandu. Rezultāti bija pārsteidzoši. Tieši uzdevumu deleģēšana ļāva saprast un atklāt to meistardarbnīcu organizēšanas formu, kāda ir vislabāk pieņemama un realizējama vietējiem cilvēkiem.

Meistardarbnīcas pamats ir vietējais prasmju nesējs, organizators un sava pagasta vai, atsevišķos gadījumos, arī citu tuvējo pagastu dalībnieki; nodarbības tiek plānotas zināmam laika posmam ar izvirzītu galamērķi laikā un saturiski; nodarbības notiek tikai pēcpusdienās un vakaros, kas ļauj netraucēti veikt lauku ikdienas darbus; meistardarbnīca nekļūst par izņēmuma notikumu vai apgrūtinājumu, bet organiski iekļaujas lauku jauniešu dzīves ritmā. Šāda minimodeļa izveides iespēja vairākās pašvaldībās (sākotnēji – Medņeva, Šķilbēni, Susāji) bija iespējama tikai, kā visu iepriekšējo gadu darbības rezultāts. Sākotnēji bija jāveicina izpratnes veidošana un pašapziņas modināšana vietējo kultūras speciālistu un jauniešu lokā. Darbības pirmajos gados, pārnovadnieku aicināšana uz noietnēm savā rajonā bija apzināts process, lai modinātu vietējās sabiedrības lepnumu un apziņu par tām kultūras vērtībām, kuras ir Ziemeļlatgales cilvēka ikdienas sastāvdaļa. Šāds izvērsums nebūtu iespējams 1999. gadā.

Konkrēti, 2007. gada aktivitāšu veicināšanas programma aptvēra stabuļu, svilpiņu un salmu cepuru taisīšanas semināru–meistardarbnīcu Šķilbēnu pagastā; ermoņiku spēles

had been successful, the organisers reflected on its problematic aspects and concluded that cultural departments should not be the sole locus of planning and idea generation. The UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and its associated activities had expanded the perspectives of both the organisational team and municipal cultural officials.

The full scope of intangible cultural heritage as a living and breathing tradition in Northern Latgale was now seen in a much wider context, more than just the traditional singing which had been so carefully nurtured for so many years. Keeping in mind overall goals and oversight by researchers and local cultural officials, the workshops planning process was expanded and decentralized. The subject material and geographic reach were widened to include other borderland municipalities. Workshops planning was delegated to local officials, stakeholders, and tradition bearers and an organisational team was formed in each location. The results were surprising, as it became apparent that this organisational style resulting in the most acceptable and feasible programming for local groups.

Local tradition bearers, organisers, and participants from each parish and elsewhere form the backbone of these workshops. Activities are planned with specific goals and material in mind, and they are scheduled for afternoons and evenings, so as not to interfere with daily work on the farm. In this way, they do not become exceptional happenings or a burden, but rather an organic part of life on the farm for rural youth. The evolution of this ‘mini-model’ in a number of municipalities (initially at Medņeva, Šķilbēni, Susāji) was possible only as an outgrowth of the activities of previous years. At the inception of this programme, much effort had been required to build understanding and confidence on the part of local cultural officials and youth. In the early stages, outsiders were deliberately invited to camps in an effort to grow local pride and awareness of the cultural riches which are part of every Northern Latgalian. This type of expansion would not have been possible in 1999.

The 2007 programme promoting cultural heritage activities included flute, whistle and straw hat making workshops in the parish of Šķilbēni, a diatonic accordion workshop in Medņeva, a bread baking workshop in Susāji, and two traditional singing workshops in Šķilbēni. Workshops with two eminent elder singers, Anna Ščemeļinska and Valentīna Keiša were also held in Plešova and Pakašova respectively, focusing on the repertoire of these two women. A seminar was held in conclusion to collate and evaluate the results of this programme.

There was a remarkable amount of enthusiasm for involvement on the part of both local organisers and participants. This was also a good opportunity for us to observe and evaluate each organiser’s ability to carry out assigned tasks and to note areas where knowledge or understanding were lacking. This expanded programming also did away with some assumptions about masters of intangible heritage and tradition bearers. The bread baking workshop provided one such example. Prior to this workshop, the

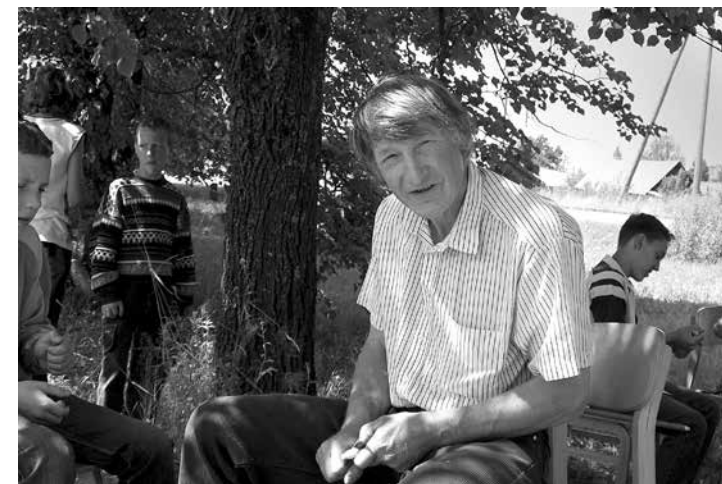
meistardarbnīcu Medņevas pagastā; maizes cepšanas meistardarbnīcu Susāju pagastā; divas tradicionālas dziedāšanas meistardarbnīcas Šķilbēnu pagastā, konkrēti, Valentīnas dziesmas un Annas dziesmas (uzsvaru liekot uz izcilo Ziemeļlatgales teicēju Annas Šče-meļinskas un Valentīnas Keišas dziesmu pūra apguvi Plešovas un Pakašovas ciemos); teorētiski praktisku semināru, kurā tika apkopoti un analizēti darbnīcu rezultāti.

Bija vērojama apbrīnojama aktivitāte un vēlme darboties gan no vietējo organizatoru, gan dalībnieku puses. Mums tā bija pietiekama iespēja novērot un novērtēt katra iesaistītā organizatora gatavību veikt uzticēto darbību un apjaust tos virzienus, kuros trūkst nepieciešamo zināšanu vai izpratnes. Šī izvērstā programma nojauca arī atsevišķus līdz tam ar nemateriālā kultūras mantojuma iespējamo meistarību un nesēju loku saistītos pieņēmumus. Kā spilgtāko piemēru var minēt maizes cepšanas meistardarbnīcu. Līdz meistardarbnīcai rīkotāju uzskatos valdīja stingrs pieņēmums, ka Balvu rajonā šo arodu pieprot un praktizē tikai gados ļoti veci cilvēki; daži vairs tikai to atceras, bet vairs nespēj veikt šo fiziski smago darbu. 2007. gada programmā izdevās apzināt 16 un darbībā iepazīt 10 maizes meistares. 2008. gada meistardarbnīcā interesi piedalīties izrādīja 28 amata pratējas. Pēc pirmās meistardarbnīcas atklājās vēl kāds interesants aspekts: vairākas meistares vecumā starp 35–40 gadiem bija kautrējušās atzīties savā mākā, jo uzskatīja sevi par pārāk jaunām. Šī notikumu un atziņu dinamika bija rosinoša.

Tradīciju pārmantošanas pārsteigumi un secinājumi

2008. gada projekts “Nemateriālā kultūras mantojuma izglītības veicināšana Ziemeļlatgalē” atnesa vēl plašāku meistardarbnīcu izvērsumu un vietējo pašvaldību speciālistu un prasmju pārmantotāju loku: tradicionālās dziedāšanas meistardarbnīca bērniem Tilžā, tradicionālās dziedāšanas meistardarbnīca jauniešiem Briežuciēmā, tradicionālās dziedāšanas meistardarbnīca vidēja gadu gājuma dziedātājiem Medņevā, maizes cepšanas meistardarbnīca Rugāju pagasta Baldoņu ciemā, aušanas meistardarbnīca Baltinavas pagastā, tradicionālās muzicēšanas meistardarbnīca Vectilžas pagastā. Plānojot iespējamās meistardarbnīcu norises vietas, tika ņemts vērā apsvērumi, lai ģeogrāfiski tās izietu ārpus rajonā tradicionāli pierastajiem, ar nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas aktivitātēm bagātajiem pagastiem. Vectilžas un Rugāju pagasti šajā gadījumā ir jaunais pieņemums.

Īpašs izvērsums izveidojās tradicionālās dziedāšanas prasmju izkopšanā. Par darbības virziena pareizību liecināja tas, ka sāka parādīties pirmās iniciatīvas, kas vairs nebija programmas organizatoru iecerētas, bet vēlmi izteica paši potenciālie meistardarbnīcu dalībnieki. Tas attiecināms uz tradicionālās dziedāšanas meistardarbnīcu Medņevas pagastā. Šī situācija ir īpaša: Medņevas etnogrāfiskais ansamblis kā viena no spožākajām pērlēm Latvijā ļoti strauji noveco. Atšķirībā no citiem daudzskaitlīgajiem Balvu rajona kolektīviem, jaunie te kautrējas ienākt, argumentējot ar to, ka neprot dziedāt tā, kā sievas. Priekšlikums par šādu meistardarbnīcu nāca tieši no Medņevas ļaudīm, kuru vecums ir 40–50 gadi, ar apzinātu vēlmi apgūt tradicionālās dziedāšanas prasmes.

Antons Slišāns – Ziemeļlatgales iedvesmotājs, dzejnieks un lokālās folkloras kopējs – stabuļu un salmu cepuru meistardarbnīcā 2007. gada jūlijā, projekts “Nemateriālā kultūras mantojuma pārmantošanas un aktivitāšu veicināšanas programma Ziemeļlatgalē 2007”.

Antons Slišāns – Northern Latgalian activist, poet and dedicated local historian and folklorist at the July 2007 flute and straw hat making workshop during the ‘Programme for the Promotion of Intangible Cultural Heritage Activities in Northern Latgale 2007’.

organisers had been under the impression the craft of that bread making was only known and practised by very old people, some of whom were able to recollect how it was done, but could no longer do it themselves. In 2007, sixteen master bakers were found and ten were introduced to the craft, while in 2008, twenty eight bakers applied for the programme. An interesting fact emerged after the first workshop, several master bakers in their late thirties had been too shy to acknowledge their skills because they thought themselves too young. This was a fascinating turn of events.

The Surprises and Conclusions of Inheritance of Traditions

The 2008 project Promoting Education on Intangible Cultural Heritage Issues in Northern Latgale brought further expansion of the workshops process and a sizeable increase in the number of involved local officials and participants. There was a singing workshop for children in Tilža, a traditional singing workshop for youth in Briežuciems, a traditional singing workshop for the middle generation in Medņeva, a bread baking workshop in Rugāji, a weaving workshop in Baltinava, and a traditional music workshop in Vectilža. Care was taken to hold these workshops in areas outside parishes known for having rich heritage safeguarding activities. The parishes of Vectilža and Rugāji were new additions to the programme.

Līdzīga doma parādījās arī Šķilbēnu etnogrāfiskā ansambļa jaunākajā paaudzē. Tā nav nejaušība. Runājot par 2001. gada jauniešu folkloras nometnes sagatavošanu, jau tika minēts, ka vecās dziedātājas daudz ko uzskata pašu par sevi saprotamu un nedalās domās ar jaunākajām pienācējām. Attīstoties sava novada vērtību apziņai, šī jaunākas paaudzes dziedātāju atziņa, ka tradicionālās dziedāšanas prasme šodien ir jānācās īpaši, ir atzīstams un cerīgs solis vajadzīgajā virzienā. Ideja un atziņa par darbības nepieciešamību, kas nenāk no oficiālas administratīvas personas, bet pašiem potenciālajiem prasmju pārmantotājiem, bija laba zīme ilgtspējīgas attīstības sākumam.

2008. gada meistardarbnīca tradicionālajā dziedāšanā Briežuciema pagasta jauniešiem apgāza vēl vienu stingru pieņēmumu. Gadu desmitiem Briežuciemā tika kultivēta doma, ka jauniešiem neinteresē ne folklorā vispār, ne tas, ko dara etnogrāfiskā ansambļa sievas. Impulss citam domu virzienam un rīcībai izradījās viena jauna cilvēka ienākšana pagastā. Šis jaunais cilvēks ir bijusi Upītes jauniešu folkloras kopas vadītāja. 2008. gada vasarā vairāk nekā 20 jaunās audzes briežucieši mirdzošām acīm centās saprast ko nozīmē "Oi, egle, egle". Nevarīgi un samulsuši, bet ar milzīgu misijas apziņu.

Līdzīgi varētu analizēt arī 2009. gada meistardarbnīcu atziņas. Neliels rezumējums par galveno meistardarbnīcu izvērsumu "dziļumā". Tradicionālā dziedāšana: sākotnēji – jebkura repertuāra apguve; konkrēta repertuāra apguve (teicēja, etnogrāfiskā ansambļa); darbs ar balsveidi; meistardarbnīcu sazarojums bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem; tradicionālās dziedāšanas procesa izvērtējums no akadēmiski izglītota speciālista skatpunkta (pagaidām novērotāja statusā). Maizes cepšana: sākotnēji – meistarū apzināšana; turpinājumā – konkrēta meistara un konkrēta mācekļa darbs. Tradicionālo mūzikas instrumentu spēle: sākotnēji – meistarū apzināšana; dokumentēšana; pastiprināta piesaiste kultūras pasākumos. Aušana: meistarū apzināšana; interesentu apzināšana; patstāvīgas aušanas meistardarbnīcas atvēršana Briežuciema pagastā.

Partnerības un reģionālā reforma

Pievienotā shēma (2. attēls) rāda ne tikai rakstā minēto darbību izvērsumu Balvu rajonā laika posmā no 1999. līdz 2009. gadam, bet atklāj, ka aktivitāšu ietekmēto personu un institūciju loks ir krietni plašāks. Ziemeļlatgales spēks šajā laikā meklējams divos aspektos. Pirmkārt, jau rakstā analizētajā darbībā, otrkārt, darbībā, ko pamazām sāka veikt vai turpināja darīt atsevišķi projektu vadītāji vai institūcijas. Te jāpiemin zemnieku saimniecība "Jākupāni" ar Antonu un Irēnu Slišāniem, Viduču pamatskola un tās direktore Ināra Sokirka, Briežuciema pagasta padome un tās kultūras darba organizatore Zita Mežale, Šķilbēnu pagasta padome un skolotāja Daina Mihailova, Balvu Centrālā bibliotēka un kultūrvēstures datu bāzes veidotāja Ināra Bobrova, Balvu Mākslas skola un tās direktore Elita Teilāne, Balvu novada muzejs un tā direktore Iveta Supe.

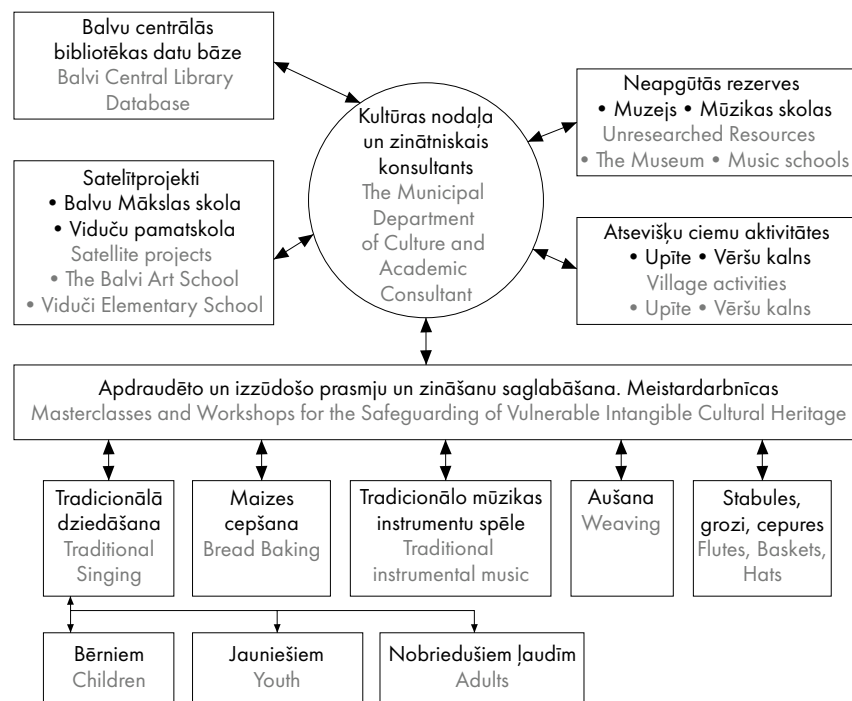
There was particularly strong growth in interest in developing traditional singing skills. A good indicator that programming had been going in the right direction was the appearance of outside initiatives based on participants' own interests, as was the case in Medņeva. The situation here is unusual, the Medņeva group is one of the best in Latvia, but it is aging rapidly. In contrast to many of the other ensembles in Balvi, younger singers were reluctant to join because they feared not being able to measure up. The request for this workshop came directly from individuals of the middle generation themselves who had consciously decided they should embrace and learn their local singing traditions.

The youth of the Šķilbēni ethnographic ensemble had a similar experience which is not a coincidence. As previously noted in the discussion of the 2001 youth camp, older singers consider much to be self-evident and do not engage in discussion with the youth. As pride in the local tradition grows, the younger generation is realizing that they must make the effort to learn singing skills today. This is a development which inspires hope and deserves recognition. The fact that interest was driven by the participants who are themselves potential tradition bearers and not officials is a positive sign of the future sustainability of the tradition.

The 2008 workshop on traditional singing for youth in Briežuciems broke another long held stereotype. For decades, the prevailing belief had been that youth were generally not interested in folklore or the activities of the ethnographic women's ensembles. The arrival of one person changed this dynamic. This individual was the former leader of the Upīte youth folklore group. That summer more than 20 youth enthusiastically sought to interpret the song 'Oi, egle, egle'. Their eyes were bright and while were confused and out of their depth, they had also developed a tremendous sense of purpose.

Similar outcomes were observed in 2009. There seems to be a pattern in the way more in-depth approaches come into being. First, traditional singing is seen as the learning of any kind of repertoire. This is generally followed by interest in the repertoire of a particular singer or traditional singing group and personal voice work. Subsequently, there is a diversification of workshops for children, youth, and adults, as well as academic assessments of traditional singing from the perspective of an observer. With bread baking, the process begins with the search for master bakers and continues with the actual work done by master and apprentice. In traditional music, it starts with the search for expert musicians who are masters of their instruments, documentation, followed by bonding through culture events. Weaving likewise required a search for master weavers and the identification of interested learners, which led to the opening of weaving studio in Briežuciems.

2009. gada reģionālā reforma formāli sadalīja Balvu rajonu četrās daļās. Turpmākajos gados mēs vairs nevaram runāt par sadarbību tieši tādā veidā kā iepriekš, tomēr šajos gados veiktās iestrādes turpina sekmīgi darboties, katram no četriem novadiem atrodot savas izpausmes nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un pārmantošanā.

2. attēls. Ziemeļlatgales nemateriālā kultūras mantojuma aktivitāšu veicināšanas shēma.

Figure 2. Flowchart Illustrating Activities Promoting the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in Northern Latgale.

Partnerships and the Regional Reform

Figure 2 illustrates the expansion of activities discussed in this paper in the Balvi district between 1999 and 2009. It also shows that the number of individuals and institutions influenced by this activity is greater still. Northern Latgale's strength is rooted in two factors. The first is the activity discussed here, while the second is the work that is being carried forward by project leaders and institutions. This includes Antons and Irēna Slišāns from Jākupāni, the Viduču elementary school and its principal Ināra Sokirka, the municipal council of Briežuciems and its cultural officer Zita Mežale, the Šķilbēni parish council and teacher Daina Mihailova, the Balvi Central Library and Ināra Bobrova, the developer of the cultural history database, the Balvi Art School and its principal Elita Teilāne, the Balvi local history museum and its director Iveta Supe.

The 2009 regional reforms divided Balvi county into four parts. In the future, we will not be able to speak about cooperation exactly as before, but still the patterns established over the course of these last years continue to work well, as each of these four districts finds its own way to safeguard and pass on its intangible cultural heritage.

Literature

- Beitāne, Anda, 2000. *Mēslu talka Ziemeļlatgalē. Balsi: Krājums un komentāri*. Balvi.
- Beitāne, Anda, 2006. Tradicionālā dziedāšana Ziemeļlatgalē. *Letonica*, Nr. 14, 10.–30.lpp.
- Beitāne, Anda, 2009. *Vēlīnās izcelsmes vokālā daudz balsība latviešu tradicionālajā mūzikā*. Rīga: LU LFMI.
- Boiko, Mārtiņš, 2006. Latgales tradicionālā mūzika un identitāte. *Letonica*, Nr. 14, 50.–57.lpp.
- Tihovska, Ieva, 2005. Ziemeļlatgales *Leluo bolsa* skola. *Mūzikas saule*, Nr. 4, 24.–25.lpp.

Literatūra

- Beitāne, Anda, 2000. *Mēslu talka Ziemeļlatgalē. Balsi: Krājums un komentāri*. Balvi.
- Beitāne, Anda, 2006. Tradicionālā dziedāšana Ziemeļlatgalē. *Letonica*, Nr. 14, 10.–30.lpp.
- Beitāne, Anda, 2009. *Vēlīnās izcelsmes vokālā daudz balsība latviešu tradicionālajā mūzikā*. Rīga: LU LFMI.
- Boiko, Mārtiņš, 2006. Latgales tradicionālā mūzika un identitāte. *Letonica*, Nr. 14, 50.–57.lpp.
- Tihovska, Ieva, 2005. Ziemeļlatgales *Leluo bolsa* skola. *Mūzikas saule*. Nr. 4, 24.–25.lpp.

Suitu kultūrtelpa UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam nepieciešama neatliekama saglabāšana, sarakstā

Etniskās kultūras centra "Suiti" pieredze

Dace Martinova

Ievads

Biedrība "Etniskās kultūras centrs "Suiti"" (turpmāk – "EKC "Suiti"") nodibināta 2002. gadā, apvienojot suitu kopienas pārstāvjus un pieaicinot suitus pārstāvošās pašvaldības, ar misiju saglabāt suitu etniskās kultūras mantojumu. Tās pastāvēšanas laikā kopējais biedru skaits ir palicis nemainīgs – ap piecdesmit, tai skaitā arī suitu kopienu pārstāvošās – Alsungas, Kuldīgas (Gudenieku pagasts) un Ventspils (Jūrkalnes pagasts) novada – pašvaldības.

No 2002. līdz 2005. gadam biedrību vadīja Lidija Jansone, no 2005. līdz 2008. gada sākumam – Ilga Leimane, no 2008. līdz 2009. gadam – Grigorijs Rozentāls. Kopš 2009. gada nogales biedrību vada Dace Martinova. Biedrība "EKC "Suiti"") ir vienīgā biedrība, kas apvieno suitu kopienu – *dižos, maģos un krētainos* suitus¹, kuri katrs dzīvo savā administratīvajā novadā. To var uzskatīt par aktīvāko un biedru skaita ziņā lielāko nevalstisko organizāciju vēsturiskā suitu novada teritorijā.

Kopš biedrības darbības pirmsākumiem, veicot dažādas aktivitātes, tā pievērsusi lielu uzmanību un vērtību tieši tradīciju pārmantošanas procesam, aktīvi tajā iesaistot suitu kopienas vecākās paaudzes pārstāvjus – suitu tradīciju mantiniekus. Suiti ir katoļu sala luterticīgajā Kurzemē, tāpēc vēsturiski suitu novadā ir izveidojušās īpatnas, no apkārtnējiem novadiem atšķirīgas kultūras tradīcijas, kas lielā mērā saglabājušās līdz mūsdienām. Jau Latvijas pirmās brīvvalsts laikā suitu novads ticis atzīts par vienu no tradīcijām pašiem bagātākajiem novadiem. Par to lielā mērā varam pateikties no paaudzes paaudzē pārmantotajām vērtībām.

.....
1 *Dižie suiti* – deviņi Alsungas pagasta ļaudis (lielākā baznīca un draudze); *Maģie suiti*, saukti arī par Lejas ļaudīm – Jūrkalnes pagasta iedzīvotāji; *Krētainie suiti* – Gudenieku pagasta ļaudis (kuram pievienots arī Basu pagasts), šī pagasta saimniekiem bija krietni zirgi ar dižām krētēm (krēpēm).

Suiti Cultural Space on the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding

The Experience of the Ethnic Culture Centre 'Suiti'

Dace Martinova

Introduction

The Society known as the 'Ethnic Cultural Centre 'Suiti'' (*Etniskās kultūras centrs 'Suiti'*) (hereinafter 'EKC 'Suiti'') was established in 2002, with the mission of safeguarding the Suiti Ethnic Cultural Heritage. It unites the members of the Suiti community and the local municipalities representing the Suiti. During its existence, the total number of members has remained stable at about fifty, including also the local municipalities representing the Suiti community, namely the Alsunga, Kuldīga (Gudenieki parish), and Ventspils (Jūrkalne parish) counties.

From 2002 until 2005, the Society was led by Lidija Jansone, from 2005 until early 2008 by Ilga Leimane, and from 2008 to 2009 it was headed by Grigorijs Rozentāls. Since late 2009, the society has been headed by Dace Martinova. The Society 'EKC 'Suiti'' is the only society that represents all three Suiti communities, the *dižie, maģie* and *krētainie*¹ Suiti, each living in their own administrative county. It should be considered the most active and largest NGO, in terms of membership, in the lands of the historic Suiti county.

Since its inception, the Society has directed a great deal of attention to the process by which traditions are passed down through generations and has actively sought to involve the older generation of the Suiti community, who are the bearers of Suiti traditions. The Suiti area is a Catholic island in generally Lutheran *Kurzeme* (Courland) which has as a result of this historical anomaly developed cultural traditions distinct from those of surrounding areas. These traditions have survived in large part until today. The Suiti country had already been recognized as one of the richest in terms of its cultural

.....
¹ *Dižie suiti* – people of Alsunga parish (the largest church and parish in Suiti community); *Maģie suiti*, called also people of lower lands – inhabitants of Jūrkalne parish; *Krētainie suiti* – people of Gudenieki parish (to which is added also Basi parish), the lords of this parish had remarkable horses with beautiful (*krētes* or *krēpes*) mane.

Biedrības darbības mērķis

“EKC “Suiti”” darbības mērķis ir sekmēt suitu kā etniskās kopienas apzināšanu un suitu novada kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, aizsargāšanu un līdzsvarotu attīstību. Tās statūtos noteikti darbības virzieni:

- a) veikt suitu etnogrāfiskā materiāla izpēti un apkopošanu, izveidot folkloras materiālu krātuvi un Suitu muzeju;
- b) organizēt izglītošanas un apmācību programmas, kas saistītas ar suitu kultūrvēsturiskā mantojuma apguvi un tradicionālās kultūras izpratnes veidošanu;
- c) realizēt projektus, ierosināt dažādas aktivitātes suitu kultūras mantojuma saglabāšanai un popularizēšanai: organizēt seminārus, konferences, starptautiska un vietēja mēroga folkloras un citus kultūras pasākumus;
- d) iesaistīties kultūrtūrisma attīstības procesos;
- e) sadarboties ar pašvaldībām un citām nevalstiskām organizācijām;
- f) finanšu piesaistes nolūkos nodarboties ar uzņēmējdarbību un citu saimniecisko darbību.

Pateicoties biedrības “EKC “Suiti”” mērķtiecīgajai un aktīvajai darbībai, Suitu kopiena šobrīd piedzīvo renesansi – ievērojami cēlusies suitu identitātes un piederības kopienai apziņa, kas sekmē aizvien plašākas sabiedrības daļas iesaisti suitu kultūras mantojuma saglabāšanā un tālāknodošanā.

Suitu kultūrtelpa UNESCO sarakstā

Biedrība kopš tās dibināšanas ir īstenojusi virkni aktivitāšu un pasākumu tās mērķu sasniegšanai. Nozīmīgākais biedrības sasniegums ir, sadarībā ar citām institūcijām un organizācijām, sagatavotais pieteikums Suitu kultūrtelpas iekļaušanai UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam nepieciešama neatliekama saglabāšana, sarakstā. Kopš Suitu kultūrtelpa 2009. gadā tika iekļauta šajā sarakstā, biedrības darbība tika vērsta uz pieteikumā pievienotā Suitu kultūrtelpas saglabāšanas pasākuma plāna 2009.–2014. gadam aktivitāšu īstenošanu. Tas tika izstrādāts, plaši iesaistoties suitu kopienas, pašvaldību un valsts institūciju pārstāvjiem. 2014. gada nogalē tika izvērtēts paveiktais un izstrādāts Suitu kultūrtelpas saglabāšanas pasākumu plāns nākamajam periodam – 2014.–2020. gadam. Šāda plāna esamība biedrībai, pašvaldībām un citiem iesaistītajiem sadarbības partneriem ir nozīmīgs ceļa rādītājs gan kopīgo mērķu sasniegšanā, gan ikdienā veicamo aktivitāšu īstenošanā, gan arī plašāka mēroga pasākumu plānošanā, suitu kultūrtelpas attīstības virziena un dokumentu izstrādē.

Suitu kultūrtelpas saglabāšanas pasākumu plānā iekļautie mērķi sadalīti dažādās jomās, un katrs no tiem sastāv no konkrētām aktivitātēm un iecerēm, norādot atbildīgās institūcijas. Kā pamata jomas biedrības “EKC “Suiti”” īstenojamajām aktivitātēm ir:

- a) suitu iesaiste savu kultūras tradīciju saglabāšanā;
- b) izglītība, pētniecība un publikācijas;
- c) suitu kultūrvides veidošana un attīstība ilgtermiņā.

traditions during the first period of Latvian independence (1918–1940) and we are grateful for the values inherited from previous generations.

The Goals of the Society

The goals of the Society ‘*EKC ‘Suiti’*’ include facilitating understanding of the Suiti as an ethnic community and promoting the safeguarding and protection of the area’s cultural heritage along with balanced regional development. Its bylaws set out the following agenda:

- a) the research and collection of Suiti ethnographic materials, the creation of a repository for these materials and a Suiti museum;
- b) the presentation of educational and training programmes related to Suiti cultural heritage and initiatives to increase understandings of traditional culture;
- c) to carry out projects, initiate activities to safeguard and promote Suiti cultural heritage; organise seminars, conferences, international and local level folklore events, and other cultural activities;
- d) engage in the development of cultural tourism;
- e) cooperate with municipalities and other non-governmental organisations;
- f) work with businesses and other economic ventures for fundraising purposes.

Thanks to the goal oriented and diligent work of the Society ‘*EKC ‘Suiti’*’, the Suiti community is currently experiencing a rebirth. Pride in Suiti identity and belonging to the community has grown significantly which contributes to rising levels of public participation in the safeguarding and transmission of Suiti cultural heritage.

Suiti Cultural Space on the UNESCO List

Since its foundation, the Society has implemented a wide series of activities and events to reach its goals. The most significant achievement of the Society to date, is the application submitted for the inclusion of the Suiti cultural space in the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding, in cooperation with other institutions and organisations. Since the Suiti cultural space was included on this list in 2009, the work of the Society has focused on implementing the action plan for 2009–2014, which was developed with broad participation from the Suiti community, local municipalities and public officials. In late 2014, progress was assessed and an action plan for safeguarding the Suiti cultural space was developed for the next period from 2014 to 2020. The existence of this plan is an enormously important beacon for the Society, local authorities and other involved partners, as it facilitates the achievement of common objectives, sets out routine daily activities, and assists with the planning of larger events, all in the service of further development of the Suiti cultural space and its documentation.

The goals stated in the action plan for safeguarding the Suiti cultural space are divided

Suitu iesaiste savu kultūras tradīciju saglabāšanā

Amatiermākslas kolektīvi un muzicēšana

Alsungā, Jūrkalnē, Gudeniekos un Basos ar pašvaldību un valsts atbalstu kultūras namos un skolās aktīvi darbojas vairāki amatiermākslas kolektīvi – etnogrāfiskie ansambļi “Suitu sievas”, “Gudenieku suiti” un “Maģie suiti”, folkloras kopas “Suitu vīri”, “Suitiņi”, “Krētainie suiti” un “Suitu dūdenieki”, četru vecuma grupu skolēnu un jauniešu tautisko deju kolektīvi Alsungā un Alsungas kultūras nama vidējās paaudzes deju kolektīvs “Suiti”. Suiti vienmēr bijuši aktīvi pašdarbnieki, daudzos kolektīvos vienkopus darbojas vairākas paaudzes. Kolektīviem ir liela koncertēšanas pieredze, piedaloties vietējos gadskārtu un reliģiskos svētkos, kā arī valsts mēroga un starptautiskos folkloras festivālos. Suitu etnogrāfiskie ansambļi veicinājuši burdona dziedājuma saglabāšanu un pielietojumu reliģiskos dziedājumos. Liturģisko dziedājumu izpildījums suitu burdonā kļuvis par neatņemamu Svētās Mises daļu suitu baznīcās. Kopš 2012. gada “Suitu sievas” un “Suitu vīri” ik gadus piedalās Svētās Mises dziedājumos Vissvētākās Jaunavas Marijas debesīs uzņemšanas svētkos Aglonā.

Ar biedrības “EKC “Suiti”” gādību atjaunota tradicionālā muzicēšana – dūdu, kokles un stabules spēlēšanas tradīcijas. Līdzās ilggadējiem etnogrāfiskiem ansambļiem savu vietu uz skatuves ieņēmusi folkloras kopa “Suitu dūdenieki” piecu dūdenieku sastāvā, bērnu un jauniešu folkloras kopas “Suitiņi” un “Krētainie suiti”, kas savos priekšnesumos plaši izmanto tradicionālos mūzikas instrumentus. Ar vietējo pašvaldību atbalstu izveidota jauna lauku kapela “Suitu muzikanti” un tradīciju ansamblis Basos “Basu suiti”, kas kuplina gan vietējos, gan valstiska mēroga svētkus.

Tautas tērpu darināšana

Šo gadu laikā daudz pūļu ieguldīts dažādu amatniecības un rokdarbu prasmju atjaunošanā, galvenokārt tautas tērpu izpētē, darināšanā un popularizēšanā. Piesaistot Valsts Kultūrkapitāla fonda projektu finansējumu, daudz zināšanu gūts no Latvijā pazīstamiem tautas tērpu ekspertiem – Lias Monas Ģībietes, Anetes Karlsones, Aijas Jansonas, un, protams, ne mazāk nozīmīgs ir bijis vietējo meistarū padoms. Noritējuši semināri, tautas tērpu darināšanas darbnīcas un izstādes. Augusi tautas tērpu valkāšanas un darināšanas popularitāte, un tautas tērps kļuvis par vienu no suitu identitātes zīmēm. Suiti jūtas lepni un uzskata par pašsaprotamu tautas tērpā apmeklēt svētku dievkalpojumus, tradicionālos suitu svētkus, kultūras pasākumus vai ģimenes godus.

Pateicoties Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstam, kopš 2008. gada Alsungā izveidota radošā darbnīca “Austuves” ar astoņām stellēm. Šobrīd darbnīcā aktīvi darbojas piecas pastāvīgās audējas, bet ik pa laikam tiek apmācīti jauni interesenti. Daudzas vietējās sievas austuvē iesaistās uz laiku, lai pašu rokām taptu brunči, villaines vai jostas. Lielu darbu “Austuves” attīstībā ieguldījis bijušais suitu draudžu prāvests Andris Vasiļevskis, kam viena no izglītībām ir saistīta ar tautas lietišķo mākslu.

into different areas of responsibility, each comprising specific activities and plans, along with the responsible institutions. The main areas of responsibility for the Society ‘EKC ‘Suiti’ include:

- a) efforts to include the Suits in the safeguarding of their own cultural traditions;
- b) education, research, and publishing;
- c) the shaping of the Suits cultural milieu and its development in the long term.

Suiti Involvement in Safeguarding Activities

Amateur Art Groups and Music

There are a number of amateur groups active in local cultural centres and the schools of Alsunga, Jūrkalne, Gudenieki and Basi. These include the ethnographic ensembles ‘Suitu sievas’, ‘Gudenieku suiti’ and ‘Maģie Suiti’, the folklore groups ‘Suitu vīri’, ‘Suitiņi’, ‘Krētainie suiti’ and ‘Suitu dūdenieki’, four folk dance groups in Alsunga, and the Alsunga Culture Centre adult level dance group ‘Suiti’. Suits have always enthusiastically pursued the amateur arts, with several generations working together in many groups. These groups possess extensive performance experience having taken part in local seasonal events and religious festivals, as well as in national and international folklore festivals. The Suits ethnographic ensembles have endeavoured to preserve their characteristic drone singing and its use in religious chants. The performance of liturgical chants in the Suits drone style has become an integral part of the Holy Mass in Suits churches. Since 2012, the ‘Suitu sievas’ (‘The Women of Suits’) and ‘Suitu vīri’ (‘The Men of Suits’) have participated in the singing of Holy Mass during the August pilgrimage celebrations in honour of the Holy Virgin Mary in Aglona.

With the assistance of the society ‘EKC ‘Suiti’ music traditions have been revitalized, including the use of bagpipes, *kokle*² and wooden flutes. New musical groups have recently joined the long-established ethnographic ensembles. These include the folklore group ‘Suitu dūdenieki’ consisting of five bagpipe players, and the children’s and the youth folklore groups ‘Suitiņi’ and ‘Krētainie suiti’, who make wide use of traditional musical instruments. Local municipalities have also supported the creation of ‘Suitu muzikanti’, new rural music group, and ‘Basu suiti’, a traditional ensemble based in Basi, which enriches local and nationwide festivals.

Traditional Clothing Crafts

Over the course of these years, much effort has been invested in the renewal of various handicraft and trade skills, particularly in the research, making, and promotion

² Ed. note. A type of Baltic psaltery, similar to an auto harp, held in the lap and played with a block and strum technique.

No 2012. līdz 2014. gadam biedrība “EKC “Suiti”” īstenoja Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstītu projektu “Jostu stellju izgatavošana un jostu aušanas apmācība suitu skolās un radošās darbnīcās”. Projektā izgatavotas piecas jostu stellītes, kas ik pa skolas mācību gada pusgamam tika nodotas Alsungas vidusskolai, Basu un Jūrkalnes pamatskolām, lai aušanas prasmju apguvē iesaistītu suitu jaunāko paaudzi. Aušanas apmācība guva interesi gan meiteņu, gan zēnu vidū. Vasaras brīvlaikā biedrība rīkoja radošās jostu aušanas darbnīcas Alsungā un Jūrkalnē pieaugušajiem. Kopumā aušanas iemaņas apguva ap 10 interesentu.

Kopš 2013. gada Jūrkalnes bibliotēkas telpās izveidots Brīvā laika un atpūtas centrs, kura vienā daļā iekārtota aušanas darbnīca, līdz ar to interese par aušanu un arī meistarība ir ievērojami augusi. Šobrīd biedrība “EKC “Suiti”” īsteno projektu “Balto rakstaino villaiņu un mēleņu aušanas un izšūšanas apmācība Alsungā un Jūrkalnē”. Kopumā suitu greznāko un sarežģītāko villaiņu darināšanā iesaistījušies 15 dalībnieki.

Svētki un festivāli

Kopš 2009. gada, kad Suitu kultūrtelpa iekļauta UNESCO sarakstā, aktīvāk tiek svinēti svētki, kas balstās uz suitu tradicionālo kultūru – Lebedīks suitos norisinās Alsungā maija beigās un bieži vien sakrīt ar katoļu Vasarsvētkiem; Annas dienas Basos, kurās uzsvars tiek likts uz saimnieču godināšanu, svin jūlija beigās; Ābolu balle ir septembrī un mākslinieku plenērs, kas tiek rīkots ar biedrības “Vēju sēta” iniciatīvu, – vasarā Jūrkalnē. Tāpat šī biedrība ar vietējo pašvaldību atbalstu izveidojusi trīs vides objektus – “Suitu tikšanās vietas” Gudeniekos, Alsungā un Jūrkalnē, kā arī aktīvi iesaistās citu vietējo kultūras un tūrisma pasākumu organizēšanā.

Pēdējo gadu laikā aktīvi tiek svinēti tieši katoļu baznīcas tradīcijās balstīti svētki par godu katras apdzīvotās vietas baznīcas patronam: Sv. Miķelim – Alsungā, Sv. Jānim – Gudeniekos un Sv. Jāzepam – Jūrkalnē. Svētku svētajās misēs bieži vien piedalās Kurzemes diacēzes bīskapi vai citi augsti katoļu baznīcas pārstāvji. Svētā Miķeļa svētki tiek svinēti vairāku dienu garumā, piedāvājot plašu pasākumu programmu – baznīcas, kultūras, sporta u.c. Šo svētku rīkošanā iesaistīta gan vietējā pašvaldība, gan arī nevalstiskās organizācijas, tāpat uzņēmēji un citi vietējie iedzīvotāji. Par īpašu un populāru tradīciju svētkos kļuvis Suitu ēdienu vakars, ko, sadarībā ar suitu saimniecēm, organizē “Spēlmaņu krogs”.

Sagatavotas vairākas dokumentālās filmas par Svētā Miķeļa svētkiem Alsungā 2010. gadā un 2012. gadā, ko daļēji finansējis arī Valsts Kultūrkapitāla fonds. Viens no svarīgākajiem notikumiem Gudeniekos Jāņu dienā ir Svētā Mises, kam seko pasākumi baznīcas dārzā. Savukārt Jūrkalnē Zāļu diena pēdējos gadus tiek svinēta vairākas dienas, ar plašu pasākumu programmu, iesaistot vietējos amatiermākslas kolektīvus un pieaicinātus māksliniekus. Tradicionāli svētki noslēdzas svētdienā ar Svēto Misi Jūrkalnes baznīcā.

Par īpašu, pilnībā atdzimušu tradīciju kļuvuši katoļu Maija dziedājumi pie krustiņiem suitos Sv. Jaunavas Marijas godam. Tā ir tradīcija, kas raksturīga katoļiem visā pasaulē,

of folk costumes. With funding from the State Culture Capital Foundation, knowledge has been gained from prominent experts, including Lia Mona Ģībiete, Anete Karlsonē, Aija Jansone along with wisdom and advice from local artisans. Seminars, traditional folk costume workshops, and exhibitions have taken place. The making and wearing of folk costumes has grown in popularity and the folk costume has become one of the markers of Suiti identity. The Suiti feel proud of their traditional apparel and it is a given that they wear it to church on special occasions, traditional Suiti festivals, cultural events or family celebrations.

With the support of the State Culture Capital Foundation, a weaving studio, ‘Austuves’ [Weaving Mills], containing eight looms was opened in Alsunga in 2008. At the present time, there are five active weavers who also provide occasional training for others. Many local women come to the studio from time to time to weave Suiti skirts, shawls, or belts with their own hands. The former dean of the Suiti church Andris Vasiļevskis, a graduate of an applied arts school, also contributed a great deal to the development of the studio.

Between 2012 and 2014, with the support of the State Culture Capital Foundation, the Society implemented a project for Building of Belt Weaving Looms and Teaching Belt Loom Weaving in Suiti Schools and Creative Workshops. Five belt weaving looms were built which move from school to school each semester. These have included the Alsunga Secondary School, the Basi and Jūrkalne Elementary Schools, with the goal of involving younger generations in weaving activities. Both girls and boys have taken an

Biedrības “EKC “Suiti”” radošā darbnīca “Austuves” Alsungā 2015. gada vasarā. Daces Martinovas foto.

Creative workshop of the society ‘EKC ‘Suiti’ ‘Austuves’ in Alsunga in summer of 2015. Photo by Dace Martinova.

arī citviet Latvijā, bet suitos bija pilnībā izzudusi. Kopš 2007.–2008. gada, kad ar prāvesta Andra Vasiļevska svētību šī tradīcija tika atjaunota, suitos restaurēti un no jauna uzstādīti arī vairāki krusti.

Tieši ar biedrības “EKC “Suiti”” iniciatīvu uzsākta Burdona festivālu rīkošanas tradīcija. Kopš biedrības pirmsākumiem notikuši četri Starptautiski burdona festivāli – trešais notika 2010. gadā, bet ceturtais – 2014. gadā. Burdons ir viens no senākajiem tradicionālās mūzikas (gan vokālās, gan instrumentālās) daudz balsības veidiem pasaulē, un suitu vēsturiskais novads ir kultūrtelpa, kurā, no paaudzes paaudzē mantota, saglabājusies burdona dziedāšanas tradīcija. Festivāls kalpo arī kā suitu reģionālās identitātes stiprinātājs, jo palīdz akcentēt suitiem raksturīgās tradīcijas, kā arī uzturēt kultūras daudzveidību šajā reģionā, aicinot festivālā piedalīties sev radniecīgo tradīciju mantiniekus. Burdona festivāla rīkošana balstās uz projektu konkursos piesaistīto finansējumu un novadu līdzfinansējumu.

*Starptautiskais burdona festivāls Alsungā 2014. gadā.
International Drone Singing Festival in Alsunga in 2014.*

Līdzās daudzajām suitu nemateriālā kultūras mantojuma izpausmēm ir izceļams arī suitu horeogrāfiskais mantojums – dejas un rotaļas. Suiti var lepoties ar bagātu un Latvijā nozīmīgu horeogrāfisko mantojumu, kas tiek uzturēts, kopts un nodots nākamajām paaudzēm caur Vispārējo latviešu Dziesmu un Deju svētku tradīcijām Latvijā un pašas suitu kopienas ietvaros. Biedrības “EKC “Suiti”” 2015. gadā īstenotā projekta “Suitu horeogrāfiskais mantojums. Suitu deju svētki Alsungā” mērķis bija veikt suitu horeogrāfiskā mantojuma dziļāku izpēti un apkopšanas darbu, izveidot metodisko materiālu un mūzikas ierakstus dejām, lai nodrošinātu to apguvi un dzīvotspēju uz skatuves, lai koncertā “Suitu deju svētki Alsungā” publikai vienkopus tiktu parādīta tautā dejotā versija

interest in this activity. During summer holidays, the Society has also held belt weaving workshops in Alsunga and Jūrkalne for adults. Overall about ten participants acquired weaving skills.

In 2013, a recreation centre with a weaving studio was opened in the Jūrkalne library. Since then interest has grown along with weaving skills. Currently, the Society is working on the project Training in the Weaving and Embroidery of White Patterned Woollen Shawls (*villaines*) and Indigo Blue Shawls (*mēlenes*) in Alsunga and Jūrkalne. Fifteen individuals participated in the crafting of the richest and most complex of Suiti shawls.

Celebrations and Festivals

Since 2009, when the Suiti cultural space was inscribed in the UNESCO list, celebrations based on the traditional Suiti calendar have become more widespread. The Lebediks festival held in late May, often coincides with the Catholic Pentecost, while on Anna's Day at the end of July in Basi the focus is on honouring mistresses of the homestead. The Apple Ball is held in September and a plein-air for artists organised by the Society ‘*Vēja sēta*’ takes place over the summer months. With government support, this Society has also erected three open-air installations conceived as Suiti Meeting Places in Gudenieki, Alsunga, and Jūrkalne, but it is also involved with other local cultural and tourism events.

In recent years, celebrations based on the traditions of the Catholic Church to honour the church patron of each locality have intensified. These are the festivities dedicated to St. Michael in Alsunga, St. John in Gudenieki, and St. Joseph in Jūrkalne. The bishops of the Kurzeme diocese along with higher church officials often participate in mass. St. Michael's feast day is celebrated for several days with an extensive programme of church services, cultural events, and athletics. Both the municipalities and non-governmental organisations are involved in its organisation, along with businesses and local individuals. A special evening of Suiti food held at the ‘*Spēlmaņu krogs*’ in collaboration with local cooks has become very popular.

In 2010 and 2012, several documentaries were made supported in part by the State Culture Capital Foundation about the feast of St. Michael in Alsunga. One of most important events in Gudenieki on St. John's Day is the Holy Mass, which is followed by gatherings in the church yard. In Jūrkalne, the day before St. John's is important, when the harvesting of herbs, plants, and grasses is celebrated with a programme over several days involving local amateur groups and invited artists. Traditionally the event concludes with a Holy Mass in the Jūrkalne Church.

Marian devotional singing at crucifixes has been recently reborn in the Suiti region. While this is a practice known by Catholics around the world and elsewhere in Latvia, it had completely disappeared in this area. The tradition was renewed in 2007 and 2008, with the blessing of Dean Andris Vasiļevskis. A number of crucifixes have been restored and reinstalled in several locations on Suiti lands.

un dažādu horeogrāfu veidotās dejas. Trīs stundu garā koncerta laikā tika izdejas vairāk nekā trīsdesmit etnogrāfiskās un horeogrāfu veidotās dejas. Projekta ietvaros ir tapusi izstāde “Suiti. Deja. Vēstures mirkļi”. Izstādē koncentrētā veidā plašākai sabiedrībai parādīta suitu horeogrāfiskā mantojuma vērtība, pamatīgums, sasaiste ar citām suitu nemateriālā kultūras mantojuma izpausmēm, dejas nozīme suitu tradicionālajos rituālos un, protams, apkopota informācija par Deju svētku vēsturi un attīstību Latvijā kontekstā ar suitu dejām, dejotājiem, dejotāju paaudzēm, ar cilvēkiem – suitu tradīciju mantiņniekiem un kopējiem – Alsungā, Gudeniekos, Basos un Jūrkalnē.

Izglītība, pētniecība un publikācijas

“EKC “Suiti”” aktīvi darbojas izglītības jomā, aptverot visu paaudžu iesaisti aktivitātēs. Biedrības aktivitātes galvenokārt balstās uz dažādos projektu konkursos piesaistīto finansējumu.

Vispārējā izglītība

Alsungas novada dome sadarbībā ar Alsungas vidusskolu un Alsungas pirmsskolas izglītības iestādi “Miķelītis” ieguldījusi lielu darbu, lai suitu tradicionālās kultūras vērtības tiktu iekļautas ikdienas mācību procesā. Ar biedrības “Spārni Alšvangā” iniciatīvu izstrādāta un izdota ābecīte pirmsskolas vecuma bērniem “Mazā Miķeliša ābece”, kurā ilustrētā veidā parādītas latviešu literārās valodas un suitu izloksnes atšķirības. Alsungas pirmsskolas izglītības iestādē bērni tiek iepazīstināti ar tradicionālo dziedāšanas manieri – burdonu, ar tradicionālajiem mūzikas instrumentiem – kokli, stabuli, dūdām, ar suitu tautas tērpu. Kokles un stabules spēles apmācība tiek nodrošināta kā Alsungas novadā, tā arī Gudenieku pagasta Basu pamatskolā.

Alsungas vidusskolā ieviesta Novada mācība, piedāvājot skolēniem fakultatīvajās nodarbībās iepazīt suitu kultūras mantojumu. Novada mācību ik gadu apgūst vidēji 40 skolēnu, mācību procesā tiek iesaistīti suitu tradīciju lietpratēji no Alsungas. Suitu kultūras elementi tiek integrēti vairākos mācību priekšmetos – latviešu valodā un literatūrā, vēsturē, ģeogrāfijā, kultūras vēsturē, mājturībā, vizuālajā mākslā, mūzikā, sociālajās zinībās, kā arī audzināšanas stundās. Tas gan balstās uz konkrēto pedagogu iniciatīvu un vēlmēm mācību vielu papildināt ar suitu kultūras elementiem. 2013.–2014. gadā īstēnotā Igaunijas-Latvijas pārrobežu sadarbības projekta ietvaros izstrādāta suitu novada mācības grāmata un elektroniskas darba burtnīcas suitu novada mācībai vidusskolā, arī darba burtnīcas pirmsskolas izglītības iestādei. Skolēni arī aktīvi piedalās suitu kultūrtelpas izpētes darbā, gūstot pirmās iemaņas mutvārdu mantojuma apzināšanā un dokumentēšanā.

Alsungas vidusskola iesaistījās (2009–2011) UNESCO Asociēto skolu tīklā, pievēršoties nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai: skolotāji piedalījās semināros, sko-

The Drone Singing Festival was launched at the initiative of the Society ‘EKC ‘Suiti’’. Since then four international festivals have taken place with the most recent held in 2014. Drone singing is one of the oldest forms of polyphony (both vocal and instrumental) known in the world and the historical region of the Suiti is a place where drone singing traditions have survived, passed down from generation to generation. The Festival also serves to reinforce Suiti cultural identity and highlight its uniqueness. It also contributes to the maintenance of regional diversity, since bearers of related traditions are also invited to take part. The Drone Singing Festival is dependent on funding available from granting agencies and local co-funding.

Suiti dance culture should also be recognized alongside the other varied expressions of Suiti intangible cultural heritage. The Suiti can take pride in a rich dance tradition that has been maintained, nurtured, and passed down through generations locally within the community itself and through the Latvian Nationwide Song and Dance Celebration. The goal of the Society’s 2015 project on ‘Suiti Choreographic Heritage. The Suiti Dance Festival in Alsunga’ was more thorough research and the collection of heritage dances, teaching materials, and the recording of accompaniment for dances to ensure their viability on the festival stage. The Suiti Dance Festival in Alsunga included traditional versions of dances together with those worked out by a variety of choreographers. Over thirty ethnographic dances and choreographies were performed during this three hour spectacle. One of the outcomes of this project was the exhibition ‘Suiti. Dance. Moments in History’ (‘Suiti. Deja. Vēstures mirkļi’) which presented to a wider public the depth of the dance heritage, its connections with other forms of Suiti intangible cultural heritage, the role of dance in traditional Suiti rituals, and history gathered about the Latvian Dance Celebration in relation to dances, generations of dancers, and tradition bearers in Alsunga, Gudenieki, Basi, and Jūrkalne.

Education, Research and Publications

The Society EKC Suiti is active in the field of education for all generations. The activities of the Society are mainly based on funding available from a number of granting bodies.

General Education

The Municipality of Alsunga in conjunction with the Alsunga Secondary School and the Alsunga Pre-School ‘Miķelītis’ have invested a great deal of effort in including traditional Suiti cultural values in school curricula. The Society ‘Spārni Alsungā’ (‘Wings in Alsunga’) spearheaded an illustrated primer for preschoolers to demonstrate the differences between standard Latvian and the Suiti dialect. The preschoolers are also familiarized with traditional drone singing styles, traditional musical instruments,

lēni un skolotāji kopā ar profesionāliem pētniekiem ekspedīcijās sagatavoja pētnieciskos darbus par suitu kultūras mantojumu.

Vasaras nometnes

Par tradīciju kļuvusi vasaras nometne “Suitu tradīciju skoliņa” Alsungas, Jūrkalnes un Gudenieku bērniem un jauniešiem, kas piecu dienu garumā piedāvā padziļinātu suitu tradicionālās kultūras mantojuma apguvi, viesojoties muzejos, baznīcās, pie suitu tradīciju mantiniekiem, kā arī rīkojot praktiskas nodarbības. Nometnes norisi ik gadus nodrošinājis suitu kopienu pārstāvošo pašvaldību, “EKC “Suiti”” un ģimeņu līdzfinansējums.

Ar biedrības gādību pašdarbības kolektīvi saņēmuši mūzikas instrumentus – kokles, stabules, dūdas, bungas u.c. Ik vasaru, piesaistot profesionālus mācībspēkus no Rīgas, notiek tradicionālo mūzikas instrumentu spēles nometnes “Tradicionālā kokles un stabules spēles apmācība Alsungā”. Bet ar Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstu trešo reizi Alsungā notika dūdu spēles meistarklašu cikls tautas mūzikas instrumentu darinātāja un muzikanta Eduarda Klints vadībā.

Vasaras nometne suitu bērniem “Suitu tradīciju skoliņa 2012”.

Daces Martinovas foto.

Summer camp for the Suii children ‘Little school of the Suii traditions 2012’. Photo by Dace Martinova.

Suitu kopienas iesaiste pētniecībā

Pētniecība ir joma, kurā suiti, smeļoties pieredzi pie sadarbības partneriem Igaunijā un ekspertiem, spējuši sniegt nozīmīgu ieguldījumu – daudzkārt pētīts suitu tautas tērps Latvijas muzejos un pat Somijas Nacionālajā muzejā Helsinkos, bet kopienas iekšienē

including the *kokle*, flute, and bagpipes, and introduced to the traditional Suii folk costume. Instruction in *kokle* and flute playing is provided in Alsunga, as well as at the Basi Elementary School in Gudenieki parish.

Alsunga Secondary School has also introduced an elective course (*Novada mācība*) on Suii cultural heritage. About forty students annually participate in this course. Masters of the Suii tradition from Alsunga are involved in the learning process and elements of Suii culture are integrated into a number of subjects, including Latvian language and literature, history, geography, cultural history, home economics, visual arts, music social studies, and in home room classes. These initiatives are based on teachers’ willingness to include this supplementary material in their teaching. In the 2013–2014 academic year, a textbook on the Suii region with digital workbooks for secondary schools, along with workbooks for preschoolers were developed through the Estonian-Latvian Cross-border Cooperation Project. Some students also had the opportunity to participate in fieldwork and research activities in the Suii area which gave them an introduction to oral history work.

Between 2009 and 2011, Alsunga Secondary School joined the UNESCO Associated Schools Network focusing on the safeguarding of intangible cultural heritage. Teachers participated in workshop, while students and teachers assisted academic researchers in fieldwork and prepared research papers on Suii cultural heritage.

Summer Camps

The five day summer camp ‘The Suii School of Tradition’ offering in-depth learning of cultural heritage has become a tradition for the children and youth of Alsunga, Jūrkalne, and Gudenieki. The participants visit museums, churches, local tradition bearers, and take part in practical activities. The camp is funded annually by local municipalities, the Society ‘EKC ‘Suii’’, and the families themselves.

The Society has provided amateur groups with musical instruments, including *kokles*, flutes, and bagpipe. A traditional music camp (Teaching the Traditional *Kokle* and Bagpipe Playing in Alsunga) is also held every summer with teaching experts from Rīga. With the support of the State Culture Capital Foundation, the third session of bagpipe playing workshops in Alsunga took place under the leadership of instrument maker and musician Edgars Klints.

Involving the Community in Research

Research is an area where the Suii, drawing on the experience of partners in Estonia and experts, have been able to make a significant contribution. The Suii folk costumes found in the museums of Latvia and the National Museum of Finland have been studied repeatedly but in 2011/12, the Society with the support of the State Culture Capital Foundation and a large group of participants conducted an extensive field work project on the ‘Identification, Documentation and Digitalisation of Folk Costumes Preserved in the Historic Suii Region (Alsunga, Jurkalne, Gudenieki)’. In the course of

2011.–2012. gadā biedrība ar Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstu un lielu projekta īstenošanu pašieguldījumu veica apjomīgu lauka pētījumu “Vēsturiskā suitu novadā saglabāto tautas tērpu apzināšana, dokumentēšana un digitalizācija (Alsunga, Jūrkalne, Gudnieki)”. Pētījuma laikā apzināts saglabātais mantojums, iegūts apjomīgs digitālais materiāls, kā arī dāvinājumu veidā saņemts ievērojams skaits suitu pūra bagātību. Tādējādi Alsungā tapusi Suitu mantojuma krātuve, kurā ir ap 300 dāvināto lietu. Tās apkopotas 2014. gadā ar Valsts Kultūrkapitāla fonda, biedrības, Alsungas novada domes un Ventspils novada pašvaldības atbalstu izdotajā katalogā “Suitu novada mantojums. Suit’ drāns”.

2013.–2014. gadā Igaunijas-Latvijas pārrobežu sadarbības projekta ietvaros arhitekts Guntis Kalniņš pabeidzis apjomīgu pētījumu par suitu vecsaimniecībām “Suitu kopienas kultūrtelpas bijušo vecsaimniecību apzināšana un apsekošana”, kā ietvaros tika apzinātas vairāk nekā 180 un detalizēti apsekota 121 vecsaimniecība visā suitu kopienas teritorijā. Pētījuma pirmā daļa ar Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstu tika īstenota jau agrāk. Pētījumā tika izanalizēta informācija par suitu kultūrtelpas vecsaimniecību situāciju 19. gadsimā, 20. gadsimta sākumā, 20. gadsimta 30. gados un mūsdienās. Pētīta suitu tradicionālā apbūve, tās raksturīgās iezīmes suitu tradīciju kontekstā. Pētījums (272 lpp. biezs) ir pieejams digitālā formātā mājas lapās: www.alsunga.lv un www.suitunovads.lv.

Biedrības “Suitu novads” izveidotajā informācijas vietnē www.suitunovads.lv iesākta informācijas ievietošana par kopienas vēstures un kultūras liecībām – dzimšanas, miršanas, laulību reģistra grāmatu atrašanās vietām, tautas dziesmām, vietvārdiem u.c. 2015. gadā mājas lapas apsaimniekošanu pārņēmusi biedrība “EKC “Suiti”” ar mērķi aktualizēt un papildināt informāciju gan latviešu, gan angļu valodā.

Šo gadu laikā iznākušas vairākas vietējo autoru grāmatas. Grāmatu “Suitijā”, kas veltīta suitu izloksnei un gramatikai, veidojis autoru kolektīvs – Vilma Kalme, Lidija Jansone un Ilga Leimane. 2015. gadā iznākusi Daces Nastevičas grāmata “Adīti mauči”, kurā var smelties zināšanas par mauču jeb dūrgalu adīšanu ar pērlēm.

Pētnieku un studentu interese par suitiem

Suitu kultūrvēsturiskais mantojums nenoliedzami saista dažādu jomu pētniekus, publicistus un studentus. Visbiežāk suitos viesojas Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas, Latvijas Kultūras akadēmijas un Latvijas Universitātes studenti, lai savos pētījumos iekļautu suitu kultūras mantojumu. Šo gadu laikā suitu kultūras mantojums atspoguļots vairākos profesores Janīnas Kursītes-Pakules gatavotajos pētnieciskajos izdevumos: “Suitu identitāte”, “Virtuves vārdene”, “Latvieša māja” u.c. Popularitāti guvis žurnālistes Dzidras Sondores lauka pētījums “Suitu dzīvesstāsti un ēdieni”, kurā apkopoti suitu saimnieču dzīvesstāsti un suitu ēdienu receptes.

Interese par suitu kultūru piesaista arī ārzemju studentus. Stāsts par japāņu antropoloģijas studentes Norie Tsuruta viesošanās suitos, par kultūru un paaudžu īpašo tikšanos

the fieldwork, extant material was identified and a large archive of the digital material was created. Many heirloom items were also donated which lead to the foundation of a repository for Suiti cultural heritage, currently holding around 300 donated items. In 2014, a catalogue ‘*Suitu novada mantojums. Suit’drāns*’ (‘The Suiti County Legacy. Suiti Clothing’) documenting these items was published with the support of the State Culture Capital Foundation, the Society, the Alsunga County Council, and the Ventspils County Municipality.

In 2013–2014, the architect Guntis Kalniņš completed a major survey of old Suiti farmsteads ‘The Identification and Inspection of the Older Farms in the Suiti Cultural Space’ in the framework of the Estonian-Latvian Cross-border Cooperation Project. The survey identified more than 180 older farms with 121 farms throughout the Suiti area surveyed in more detail. The first part of the study had been carried out earlier with the support of the State Culture Capital Foundation. The study analysed information on the situation of old farms in Suiti cultural space in the nineteenth and the early twentieth century, as well as the 1930s and currently. The study investigated the Suiti traditional building styles and their characteristic features in the context of the Suiti traditions. This study (272 pages) is available in digital form on the websites: www.alsunga.lv and www.suitunovads.lv

The Society ‘*Suitu novads*’ (‘Suiti county’) built the website www.suitunovads.lv and began presenting local historical material and cultural documentation, including the locations of registry books, as well as pages for folk songs, place names, and other related data. In 2015, the Society ‘*EKC “Suiti”*’ took over the management of this website with the goal of updating and supplementing the information in both Latvian and in English.

In recent years, several books by local authors have also been published. The book ‘*Suitijā*’ (‘In the Suiti land’) on the Suiti dialect and grammar, was created by a group of tradition bearers: Vilma Kalme, Lidija Jansone and Ilga Leimane. In 2015, Dace Nasteviča’s book ‘*Adīti mauči*’ (‘Knitted Wristwarmers’) was published, a source for those interested in knitting beaded wristwarmers.

Academic Interest in the Suiti

Suiti cultural heritage undeniably attracts a great deal of attention from academics, journalists, and students in a variety of fields. The most frequent visitors are students from the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music, the Latvian Academy of Culture and the University of Latvia who include Suiti cultural heritage in their research work. For many years, the Suiti cultural space has been reflected in the publications of Professor Janīna Kursīte-Pakule whose works include ‘*Suitu identitāte*’ (‘Suiti identity’), ‘*Virtuves vārdene*’ (‘The Kitchen Dictionary’), ‘*Latvieša māja*’ (‘The Latvian house’).

The well received fieldwork of journalist Dzidra Sondore published as ‘*Suitu dzīvesstāsti un ēdieni*’ (‘Suiti Life Stories and Foods’) presents the life histories of Suiti women together with their recipes. Suiti culture has also attracted attention from foreign

atklāts dokumentālajā pilnmetrāžas filmā “Ručs un Norie”, tās režisore ir Ināra Kolmane. 2015. gadā Latvijas filmu festivālā “Lielais Kristaps” filma tika atzīta par labāko Latvijas dokumentālo filmu. “Ručs un Norie” veidotāji plūca laurus arī kategorijās “Labākais scenārija autors”, “Labākais dokumentālās filmas operators” un “Labākais dokumentālās filmas režisors”.

Kultūras un vēstures pieminekļu atjaunošana

Suitu kultūrtelpas saglabāšanas ietvaros noritējusi kopienai nozīmīgu kultūras un vēstures pieminekļu atgūšana un atjaunošana. Pateicoties Alsungas novada domes iniciatīvai, daudz pūļu ielikts, lai 2010. gadā Alsungas Livonijas ordeņa pils tiktu atvērta apskatei. Nepārtraukti pilī notiek izpētes darbi, sakopšana un pils elementu (logu, durvju, kamīna) konservācija un restaurācija. Tūristiem un interesentiem pils apskate tiek nodrošināta no maija līdz oktobrim. Ierobežoto finanšu līdzekļu dēļ pils glābšanas darbi norit lēni, un daļa telpu drošības apsvērumu dēļ apmeklētājiem slēgtas.

Atjaunoti Basu un Jūrkalnes tautas nami un veikta Alsungas kultūras nama labiekārtošana, tādējādi sakopjot nozīmīgus kultūras dzīves centrus suitu nemateriālā kultūras mantojuma izpausmju apguvei, praksei un popularizēšanai. Šo gadu laikā daudz paveikts, lai atjaunotu suitu dievnamus – Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīcu Alsungā, Sv. Jāņa Romas katoļu baznīcu Gudeniekos un Sv. Jāzepa Romas katoļu baznīcu Jūrkalnē. Aktīvi piedaloties kopienas locekļiem, veikta dievnamu teritoriju labiekārtošana, kapelu atjaunošana pie Alsungas un Jūrkalnes baznīcām, piesaistīti ziedojumi vēsturisko ēku elementu atjaunošanai. Pakāpeniski restaurētas dievnamos esošās kultūras vērtības – altārglezņas, kapelas, ērģeles, kokgriezumu figūras, kroņlukturi. Vairākas no suitu dievnamu kustamām kultūras vērtībām atzītas par kultūras pieminekļiem. 2014.–2015. gadā ar prāvesta Andra Vasiļevska iniciatīvu apzināti, daļēji arī restaurēti liturģiskie tērpi, kas saglabājušies baznīcās vairāku gadsimtu garumā. Kopš 2015. gada pavasara Alsungas muzejā skatāma neliela suitu liturģisko tērpu izstāde. Tādējādi līdzās nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai nozīmīga ir arī materiālā mantojuma atjaunošana, kā arī infrastruktūras sakārtošana ar mērķi nodrošināt suitu kultūrtelpas saglabāšanu ilgtermiņā. Šo gadu laikā tas norisinājies ierobežotu finanšu apstākļos, galvenokārt izdevies piesaistīt finansējumu tradīciju atjaunošanai un uzturēšanai, kultūrvides sakārtošanai un sakrālā mantojuma aizsardzībai. Šajā laikā nav izdevies īstenot ilgtermiņa attīstībai ieceļoto valsts atbalsta programmas ieviešanu suitu kultūrtelpas saglabāšanai, un autoceļu sakārtošana valsts ekonomiskās situācijas dēļ atlikta uz nenoteiktu laiku. Liela daļa īstenoto aktivitāšu notikušas, pateicoties kopienas pārstāvju pašieguldījumam un personisko finanšu līdzekļu ziedojumiem.

students. The story of Norie Tsuruta, a Japanese anthropology student, and her research project with the Suiti, led to a full-length documentary film about her experiences here. The film, directed by Ināra Kolmane, reflected an emotional meeting of cultures and generation, and received the *Lielais Kristaps* Award for the best Latvian documentary of 2015. The film ‘Ručs and Norie’ also won in the categories for best screenwriting, best documentary film camera work, and the best documentary film director.

Restoration of the Cultural and Historical Monuments

In the context of safeguarding activities, the renewal and restoration of significant cultural and historical monuments has taken place. At the initiative of the Alsunga County Council, much effort was put into opening the fourteenth century Castle of the Livonian Order in Alsunga to the general public in 2010. This involved research activities as well as conservation and restoration work in different areas of the castle. The castle is open from May to October. Due to limited financial resources restoration of the castle is progressing slowly and some areas are closed to visitors for safety reasons.

The Basi and Jūrkalne meeting houses have been renewed and Alsunga Cultural Centre has been renovated. These are important places for the learning, practice, and promotion of Suiti intangible cultural heritage. Much has also been to restore the churches in the Suiti area: St. Michael's in Alsunga, St. John's in Gudenieki, and St. Joseph's in Jūrkalne.

With community participation and fundraising, church properties have been upgraded, and church chapels at Alsunga and Jūrkalne restored. Heritage items in the churches (altarpieces, chapels, organs, wooden statuary, and chandeliers) have gradually been restored. Several culturally significant movables in Suiti churches have been recognized as cultural monuments. In 2014–2015, at the initiative of Dean Andris Vasiļevskis these were inventoried and centuries old vestments were also restored in part. There has been a small exhibition of the Suiti liturgical vestments at the Alsunga museum since spring of 2015. It has been important to restore material heritage in parallel with efforts to safeguard intangible cultural heritage. The long term vision is to develop the necessary infrastructure to sustain Suiti cultural heritage in the long term.

Over the years, these activities have been restricted by the availability of limited financial resources. The Society has been successful at raising funds for restoration and the support of traditions, nurturing the cultural environment and safeguarding church heritage. However, we have not been able to attract funding from state aid programmes for the long-term development of activities to safeguard Suiti cultural space. Likewise, road improvement work has been postponed indefinitely because of the critical economic situation. Many activities have place with the support of volunteers from the community and their personal donations.

Suitu kultūrtelpas ekonomiskā dzīvotspēja un attīstība

Kopš 2009. gada vietējie iedzīvotāji arvien vairāk ir iesaistījušies dažādās uzņēmējdarbības aktivitātēs, kas balstītas uz suitu kultūras mantojumu, kā arī sākuši to izmantot savu produktu reklamēšanai. Aktīvi darbojas mājražotāji, piedāvājot suitu tradicionālos ēdienus, kā arī dažādus citus izstrādājumus. Produkcija tiek tirgotā Alsungas, Kuldīgas, Ventpils, Liepājas tirgos, kā arī brīvdabas tirdzniecības vietās. Mājražotāji un amatnieki regulāri piedalās Kalnciema ielas amatnieku tirgū “Suitu dienas” Jāņos, kā arī starptautiskā tūrisma izstādē Rīgā, lai prezentētu un piedāvātu savus ražojumus.

Aktīvi darbojusies amatnieku biedrība “Suitu amatnieki”, kurā kopumā iesaistījušies ap 50 dažādu nozaru amatnieku, biedrības paspārnē izveidots suvenīru veikals un radošā darbnīca “Rija” Alsungā. Savukārt individuālajam komersantam “Petūnija” pieder šais “Spēlmaņu krogs” Alsungā kopš 2010. gada apmeklētājiem piedāvā suitu tradicionālos ēdienus ar iespēju pašiem iesaistīties gatavošanā, to praktizē tradīciju zinātnieks Skaidrīte Nagliņa, Laila Puķīte u.c. Programmā piedāvāta arī tikšanās ar etnogrāfisko ansambli “Suitu sievas”, kas tūristus iepazīstina ar suitu kultūras mantojumu caur dziesmām un tautas tērpu bagātībām. Arī folkloras ansamblis “Suitu vīri” jau piedalījies šādos pasākumos. Suitu tradicionālos ēdienus savās ēdienkartēs iekļāvuši vairāki ēdināšanas uzņēmumi, kas izvietoti suitu kopienas teritorijās. Līdz ar iekļaušanu UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam nepieciešama neatliekama saglabāšana, sarakstā, suitu kultūrtelpas atpazīstamība ir būtiski pieaugusi, un tas ir veicinājis kultūrtūrisma attīstību reģionā.

Kopumā suitu kultūras mantojuma saglabāšanā, popularizēšanā un nodošanā nākamajām paaudzēm ir paveikts daudz, īpaši ņemot vērā nelielo finansējuma apjomu, kā arī ierobežotos administratīvos resursus. Tomēr suitu kopienai vēl veicams ļoti daudz, lai visas Latvijas un pasaules mērogā nozīmīgais suitu kultūras mantojums būtu dzīvotspējīgs.

Informācija par biedrības “EKC “Suiti”” aktivitātēm meklējama

www.suitunovads.lv/lv/biedribas/biedriba_etniskas_kulturas_centrs_suiti/.

The Economic Viability and Development Potential of the Suiti Cultural Space

Since 2009, more and more local businesses have been based on Suiti cultural heritage, while others have made use of Suiti culture to advertise their products. There is an active cottage industry in traditional food and other products, which are sold in Alsunga, Kuldīga, Ventpils, and Liepāja markets, as well as at open-air craft shows. Home producers and artisans regularly take part in the Kalnciema Street craft market in Rīga during ‘The Suiti Days’ at Midsummer, as well in international trade shows in Rīga to showcase their products.

The trade society ‘*Suitu amatnieki*’, with a membership of around 50 artisans from different fields, has also been very active. The Society has opened a souvenir shop and a workshop ‘*Rija*’ in Alsunga. Meanwhile the ‘*Spēlmaņu krogs*’ pub in Alsunga, owned by the ‘*Petūnija*’ company, has had traditional foods on their menu since 2010, along with opportunities to participate in their preparation. Suiti traditional foods are prepared by people such as Skaidrīte Nagliņa and Laila Puķīte who know their traditions well. The programme also includes meetings with the ethnographic ensemble ‘*Suitu sievas*’, who introduce visitors to Suiti cultural heritage through their songs and elaborate traditional clothing.

Since their inception, the folk group ‘*Suitu vīri*’ has also taken part in such activities. Several catering companies located in the Suiti area have added traditional dishes to their menus. The visibility of the Suiti cultural space has increased substantially with its inclusion on the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding, and this has contributed to the growth of cultural tourism in the region.

Much has been done in terms of safeguarding, promoting, and assuring the inheritance of this cultural heritage by upcoming generations. Given the limited funding and administrative resources available, the Suiti community has made substantial advances in increasing the viability of intangible Suiti cultural heritage. This is an important development for both Latvia and the world.

See the following website for more information about the activities of The Society ‘*EKC “Suiti”*’:

www.suitunovads.lv/lv/biedribas/biedriba_etniskas_kulturas_centrs_suiti

Suitu kopienas pieredze UNESCO

Saruna ar Grigoriju Rozentālu, UNESCO nominācijas “Suitu kultūrtelpa” iniciatoru, “EKS “Suiti”” biedru, un Māru Rozentāli, “EKS “Suiti”” biedri un projektu vadītāju

Teksts Anita Vaivade¹

Nominācijas iekļaušana

Pagājušajā gadā noritēja suitu svinības, atzīmējot piecus gadus kopš nominācijas “Suitu kultūrtelpa” iekļaušanas UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, sarakstā. Kādas sajūtas bija 2009. gadā, kad “Suitu kultūrtelpa” tika iekļauta UNESCO sarakstā, un kā patlaban atskatāties uz pieredzēto?

Grigorij Rozentāls: Pirmā sajūta viennozīmīgi – padarīts ir ļoti daudz. Ir lietas, kuru brīžiem bijis vairāk, brīžiem – mazāk, piemēram, pašvaldības atbalsts, bet tas, ka cilvēki vispār bija saistīti ar suitu kultūras lietu vienā vai otrā formātā, ir apsveicami. Kāds varbūt mēģina nomināciju izmantot savā uzņēmējdarbībā, kāds varbūt tērē savu brīvo laiku, jo viņam tas patīk, kāds organizē pasākumus, kāds tajos piedalās, kāds tajos uzstājas. Visas šīs daudzās suitu lietas! Salīdzinot mūsu šodienas realitāti ar laiku pirms pieciem, sešiem un vairāk gadiem, var redzēt, ka patiesībā izdarīts ļoti daudz. Tā ir pozitīva lieta.

Ir diezgan grūti izvērtēt, cik liela loma bija UNESCO statusam. Mans personīgais viedoklis, ka tā īstā izmantošana vēl ir priekšā. Labums no tā iegūšanas nāks tieši ilgtermiņā, un mēs to reāli redzēsim pēc gadiem desmit, divdesmit un, cerams, vēl arī pēc tam. Bet nominācijas iekļaušana sarakstā bija kā svarīgs katalizators arī īstermiņā.

Vienreiz savā mūžā esmu bijis ANO Ģenerālās asamblejas sēžu zālē un arī Drošības padomes sēžu zālē. Tā bija dīvaina sajūta, kad tu nonāc tādā vietā, kur visas valstis kaut ko kopīgi dara, vairāk vai mazāk efektīvi, bet dara. Tā sajūta Abu Dabi, man liekas, bija līdzīga. Redzēt, kā Gabonas pārstāvis balso par suitu kultūrtelpas iekļaušanu UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā, tas ir tā interesanti. Tu apzinies, ka ir lietas, kas ir augstākas par pašvaldību un valstu robežām. Tas, ka tu reāli tur esi, tas to apziņu pastiprina.

¹ *Red. piez.* Publikācijā iekļauta daļa no noritējušās sarunas.

The Suiti Community at UNESCO

A conversation with Grigorij Rozentāls, originator of the UNESCO nomination for the Suiti Cultural Space and member of The Society ‘EKC ‘Suiti’’, and Māra Rozentāle, member and project manager with The Society ‘EKC ‘Suiti’

Text by Anita Vaivade¹

Inscription of the Nomination

Last year the Suiti community held a celebration to mark five years since the nomination for the inscription of the Suiti Cultural Space on the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding was successful. What kind of emotions did you experience in 2009, when the Suiti Cultural Space was actually inscribed on the UNESCO list, and how do you look back at the experience now?

Grigorij Rozentāls: The initial sense was the feeling that much had clearly been accomplished. There were things we sometimes had more of, and at other times less of, such as the support of the local municipality, but the fact that people engaged with Suiti cultural issues in one or another form should be applauded. Some might have tried to make use of this nomination for business purposes, some liked to volunteer their time, organise events, while others preferred to attend or perform. There are so many aspects of Suiti culture – all of these belong to us! In comparison with the way things were five or six years ago, it is obvious that much has actually been achieved. This is a positive thing.

It is relatively difficult to assess exactly how much of a role UNESCO status played. My personal opinion is that its real application lies in the years ahead. Its benefits will be long-term and we will see its fruits ten or twenty years from now, and hopefully long after that. But the inscription of the nomination was an important catalyzing factor also in the short term.

I once had the opportunity to visit the UN General Assembly Hall, as well as the Security Council Chamber. It is a strange thing to be in a place where all the countries of the world gather to do something together. It might be with more or less efficacy, but they do it. I had a similar feeling in Abu Dhabi. It was interesting to witness the representative from Gabon vote for the inclusion of the Suiti Cultural Space in the List

¹ *Ed. note.* The publication includes part of the conversation held.

Māra Rozentāle: Es domāju, ka kaut ko līdzīgu var izjust mūsu pašu starptautiskajā sadarbībā. Kad nokļūstam ārpus Latvijas, cilvēki prasa pieredzi, jo viņi arī vēlas iesniegt savu pieteikumu UNESCO. Tad tiešām jūt, ka kaut kur visi esam vienoti. Varbūt tieši tāpēc mums vajadzētu mēģināt vairāk attīstīt starptautisko sadarbību, lai vietējos suitos radītu apziņu, ka tas, kas mums ir, nav tikai lokāli svarīgs, bet tas tiešām ir svarīgs arī lielākā mērogā.

*Māra Rozentāle un Grigorijs Rozentāls.
Dzintars Lejas foto / Photo by Dzintars Leja.*

of Intangible Cultural Heritage and you come to understand there are things which are beyond the borders of your municipality and country. Being actually there brings an increased understanding of this fact.

Māra Rozentāle: I think something similar can be experienced through our own international projects. When we are outside Latvia, we find that people are interested in our experience, because they also want to submit applications to UNESCO. This makes you feel, that somehow we are all in this together. Maybe we should try to have more international cooperation to make the local Suiti more aware that what we have here is not only of local importance, but of very real significance on a wider scale.

Connection with the UNESCO List

What is the most essential benefit you see in the long-term, thinking about the connection of the Suiti cultural space with the UNESCO List for Urgent Safeguarding?

Grigorijs Rozentāls: Progress to date has largely been is of local significance. People come and do things together, we have cultural events, a variety of smaller and larger cultural groups. I think we still have time to make more effective use of the UNESCO name. Locally we do not really have a need for UNESCO. The important thing is to generate interest and make people aware that their belonging to this community is an essential part of their being. Theoretically this could also be achieved without UNESCO, with hard goal-oriented work and a certain amount of funding, but this status does, of course, help. We make reference to it at our events and in our publications, but, in my opinion, it would be of still greater significance if we were to undertake larger scale projects outside our community. We understand the value of our cultural heritage and that is why we have taken this path to safeguarding our culture.

Māra Rozentāle: Abroad our connection with UNESCO is obvious. For example, in Turkey we were asked to talk about how the Suiti made their way into the UNESCO list. During a visit to France references to the Suiti on the UNESCO list were also made. The sense that this gives us special status is felt most clearly when we are outside Latvia.

Grigorijs Rozentāls: This might seem like nothing much, but on Saturday nights we are watching a television series set in Alsunga². Honestly, I do not think that could have

² Ed. note. Alsunga is one of the places inhabited by the Suiti community in Kurzeme – the western part of Latvia.

Saikne ar UNESCO sarakstiem

Kas ir būtiskākais ieguvums, ko ilgtermiņā saredzat, domājot par suitu kultūrtelpas saikni ar nemateriālā kultūras mantojuma UNESCO Neatliekamās saglabāšanas sarakstu?

Grigorijs Rozentāls: Līdz šim paveiktais lielā mērā ir vietējas nozīmes – cilvēki nāk kopā un kaut ko dara, mums ir kultūras pasākumi, dažādas grupas un kolektīvi. UNESCO vārda efektīvākai izmantošanai, manuprāt, vēl ir laiks. Lokāli mums patiesībā UNESCO īsti nevajag. Nepieciešams visu paaudžu cilvēkus ieinteresēt, lai viņiem patīk un ir interesanti, lai viņi apzinās, ka piederība suitu kopienai ir viņu būtība. To teorētiski var panākt arī bez UNESCO, ar mērķtiecīgu darbu, zināmu finansējumu utt. Tas, ka statuss ir, protams, palīdz. Mēs uz to atsaucamies pasākumos, bukletos, tūrisma reklāmās utt. Bet, manuprāt, lielāka nozīme tam varētu būt tad, ja kādreiz būs jādara kaut kas plašāk, ārpus suitu kopienas apdzīvotās teritorijas. Paši jau saprotam, ka tas, kas mums ir, ir vērtīgs, tāpēc jau cenšamies to saglabāt un visu šo ceļu esam gājuši.

Māra Rozentāle: Ārzemēs mūsu saikni ar UNESCO ļoti jūt. Piemēram, Turcijā bija jāstāsta par to, kā suiti iekļuva UNESCO sarakstā. Tāpat arī, viesojoties Francijā, pieminēja, ka suiti ir UNESCO sarakstā. Ārzemēs visvairāk jūtam, ka tas ir īpašs statuss.

Grigorijs Rozentāls: It kā sākums, bet šobrīd katru sestdienas vakaru skatāmie TV seriālu, kura darbība notiek Alsungā. Godīgi sakot, nedomāju, ka pirms sešiem, septiņiem gadiem režisors tā būtu izdomājis. Tam ir daudz priekšnoteikumu. Tas faktiski ir daudz cilvēku nopelns, ka režisors, kas vēlas atrast labu, interesantu un piemērotu vietu savam projektam, izdomā, ka tā varētu būt Alsunga.

Māra Rozentāle: Šogad arī Kurzemes centrālais 18. novembra svētku pasākums notiek Alsungā. Valstī kopumā iecerēti pieci lielie pasākumi – viens katrā novadā un Rīgā. Kurzemē šogad izvēlējās Alsungu, un domāju, ka bez suitu zīmola tas diez vai notiktu.

Grigorijs Rozentāls: Tāpat arī citās jomās. Būtībā pašu suitu rokās ir tas, cik lielu vērtību no šī zīmola iegūt. Domāju, ka potenciāls ir milzīgs, suitu lietas nav īstermiņa, tās visas ir ilgtermiņa, un šādām lietām galvenais ir virzība – tu redzi mērķi un soli pa solim uz to virzies.

Vai ir bijusi doma no UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, saraksta virzīties uz iekļaušanu Cilvēces reprezentīvajā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā?

happened six or seven years ago. This type of development required many preconditions. The director's decision that Alsunga could be an interesting location for a television series rests on the contributions of many people.

Māra Rozentāle: This year the main November 18 celebrations³ in Kurzeme will also take place in Alsunga. Five large scale events are planned across the country, one in each province with one in Rīga. This year Alsunga was chosen as the site in Kurzeme and I do not think it would have been possible without the Suiti brand.

Grigorijs Rozentāls: It is the same in other areas. It is basically up to the Suiti themselves to decide how much use they can make of this brand. I think the potential is huge. Suiti values are not short-term things. All of them are for the long-term and with such things, progress is the important thing. You see a goal and take steps toward it.

Have you ever had the thought of moving from the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding to the Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity?

Māra Rozentāle: I do not see any foundation for that.

Grigorijs Rozentāls: I agree with Māra. I think we are not ready for the Representative List and we will not be for some time.

Māra Rozentāle: There are very few of us.⁴ It is interesting when people abroad ask 'How many of you are there?' They often repeat the question because they think they missed a zero at the end, but that is not the case.

Grigorijs Rozentāls: We have a number of larger and smaller completed tasks behind us. The UNESCO status, in my opinion, was a very important part of this roadmap, so that we can arrive at the Representative List in the year X. I am aware that we are still at the beginning of this road, but we are not starting with nothing and that is important to understand.

³ *Ed. note.* November 18 is Latvian Independence Day commemorating the declaration of Latvian independence on November 18, 1918.

⁴ *Ed. note.* The number of the Suiti community was indicated in UNESCO nomination (2009) as being around two thousand persons. However, the number has been decreasing over years.

Māra Rozentāle: Es tam neredzu pamatojumu.

Grigorijs Rozentāls: Es piekrītu Mārai. Domāju, ka neesam vēl gatavi Reprerzentatīvajam sarakstam un kādu laiku arī nebūsim.

Māra Rozentāle: Esam ļoti maz. Ir interesanti, kad ārzemēs vaicā: “Cik tad jūs esat?” Parasti pārjautā, jo domā, ka vēl viena nulle ir galā, bet nē.

Grigorijs Rozentāls: Mums aiz muguras jau ir padarīti darbi – lielāki, mazāki. UNESCO statuss, manuprāt, bija ļoti svarīgs elements šajā ceļa kartē, lai mēs nonāktu līdz Reprerzentatīvajam sarakstam kādā gadā X. Apzinots, ka esam vēl ceļa sākumā, bet neesam arī nulles punktā, un to ir svarīgi saprast.

Suitu NVO darbība

Pēdējo gadu gaitā suitu pusē ir dibinātas dažādas biedrības, kas saistītas ar kultūras tradīciju pārmantošanu. Atskatoties uz paveikto, kādi ir biedrību būtiskākie veikumi suitu kultūrtelpas saglabāšanai?

Grigorijs Rozentāls: Es teiktu, ka pamatā biedrības ir platformas cilvēkiem, kas kaut ko grib darīt, lai viņi varētu efektīvāk strādāt. Aiz katras šīs organizācijas ir konkrēti cilvēki. Iespējams, ka rīt viņi būs kādā citā platformā un parīt – vēl kādā citā. Labi, ka tādas biedrības ir.

Māra Rozentāle: Tieši tradicionālā kultūra izteikti balstās uz nevalstisko sektoru. “EKC “Suiti”” īstenotās aušanas un citas apmācības ir tiešām devušas ļoti labus rezultātus. Arī biedrība “Suitu amatnieki” un tās īstenotās aktivitātes. Arī Jūrkalnē tagad ir nevalstiskās organizācijas, kaut vai mūziķa Igo iniciētā biedrība “Vēja sēta”, kas organizē suitu plenērus un dara ļoti lielu darbu, izveidotas suitu tikšanās vietas. Basos un Gudeniekos ir mazāk aktivitāšu.

Grigorijs Rozentāls: Visās šādās nelielās kopienās kapacitāte un cilvēciskais faktors ir ļoti svarīgs. Darbīgo cilvēku skaits procentuāli varbūt ir liels, bet skaitliski – neliels. Bet darbs ir jādara, un, ja kapacitāte ir maza, tad ir jāizvēlas prioritātes, kas ir svarīgāks un kas ir mazāk svarīgs. Tas jau ikdienā tiek darīts.

Pēc nominācijas iekļaušanas UNESCO sarakstā suitu biedrību sadarbība ar valsts institūcijām un pašvaldībām ir kļuvusi intensīvāka. Tiek rīkotas dažādas sa- nāksmes, izstrādāti dokumenti, līgumi, pārskati u.tml. Kā jūs izjūtat šīs adminis- tratīvās sekas un sadarbības institucionalizācijas procesus?

Suiti NGO Activities

In recent years, a number of societies have been established relating to the promotion of cultural traditions in the Suiti. Looking back, what are the most important achievements of these societies in safeguarding the Suiti cultural space?

Grigorijs Rozentāls: I would say that these societies are platforms for people, who want to do something, so that they can work more effectively. There are certain individuals behind each of these organisations. It is possible that tomorrow they will be on some other platform and the day after tomorrow still another. It is good that such organisations exist.

Māra Rozentāle: Traditional culture is firmly rooted in the non-governmental sector. Weaving and other educational events presented by the Society ‘EKC ‘Suiti’ have really been very productive, as have the activities of the trade society ‘Suitu amatnieki’. There are also non-governmental organisations in Jūrkalne. One is the Society ‘Vēja sēta’ initiated by the musician Igo which organises plein-air for artists and has done a great deal to develop Suiti meeting places. There is less such activity in Basi and Gudenieki.

Grigorijs Rozentāls: In small communities human factors and actual capacity are very important. The rates of active participation could be very high, but low in actual numbers. But the work must be done and if the capacity is low, then priorities must be chosen. This is already happening on a daily basis.

After the inscription of the nomination on the UNESCO List, the cooperation of the Suiti societies with state institutions and local governments has become more intense. A variety of meetings have been held, documents, contracts, and reports developed. How do you experience the effects of these administrative changes and the institutionalisation process?

Māra Rozentāle: I think, Dace Martinova in the Society ‘EKC ‘Suiti’ feels much more pressure. She spends much of her work time in the promotion of cooperation and writing letters. I do not think anyone thinks of it as much of a burden.

Grigorijs Rozentāls: Things like that are an integral part of cooperation with state institutions. I assume that it is more or less the same in other places. The main thing is to make progress toward the goal. The volume of work required is of secondary importance. To my mind, it is better to deal with an increased workload, than avoid it by doing nothing.

Māra Rozentāle: Domāju, ka Dace Martinova biedrībā “EKC “Suiti”” to ļoti izjūt. Lielu daļu no sava darba laika viņa velta sadarbības veicināšanai, vēstulēm. Gluži kā traucēkli to diez vai kāds redz.

Grigorijs Rozentāls: Šādas lietas ir neatņemama sastāvdaļa sadarbībai ar valsts institūcijām. Pieņemu, ka tā tas ir arī citās valstīs, kaut kur – vienkāršāk, kaut kur – sarežģītāk. Galvenais jau ir virzība uz rezultātu. Vairāk vai mazāk darba, tā jau ir tāda sekundāra lieta. Manuprāt, ir labāk kaut ko darīt un saskarties ar šo līdzī nākošo darba apjomu, nekā nedarīt un nesaskarties.

Māra Rozentāle: Biedrības vadītāja darbs jau ir bijis brīvprātīgs. Līdz šim gadam ar sadarbības lietām Dace Martinova nodarbojās bez atlīdzības. Varbūt tādēļ vienā brīdī liekas, ka dari lietas, kas ir visiem vajadzīgas, bet par to neviens nemaksā. Tomēr visi saprot, ka tas ir tā kā neatņemama sastāvdaļa kaut kāda veida sadarbības attīstīšanai.

Grigorijs Rozentāls: Brīnumi jau nenotiek. Sadarbībā ar valsts institūcijām jāveic zināms lobēšanas darbs. Un to var organizēt dažādi. Mēs, kopš iesaistījāmies UNESCO, īpašu lobēšanas darbu tā sistemātiski veikuši neesam, un tāpēc nevar gaidīt rezultātus. Suitu intereses ir kādam jālobē, un tas ir darbs, kam ir vajadzīgs attiecīgas kvalifikācijas cilvēks, attiecīga motivācija utt. Uz to mums arī jāvirzās. Lobēšana jāveic sistemātiski – no dienas dienā, visa gada garumā un nepārtraukti.

Kopienas ekonomiskā attīstība

Māra Rozentāle: Svarīgi, ka biedrības ir bijušas kā platformas, kur suiti ir mācījušies gūt un izmantot arī kādu ekonomisku labumu. Kaut vai tautas tērpu darināšana, pirms pieciem gadiem nekas tāds nebija iespējams. Manuprāt, tas, kas tajā jomā ir noticis, ir vienkārši apbrīnojami. Tāpat arī sklandu raušu un suvenīru tirgotāji, maizes cepēji. Šobrīd tas ir ļoti liels atspaidis daudziem uzņēmējiem, galvenais ienākumu avots. Kaut vai vietējais krogs nesezonā, un nu jau arī sezonā, iztiek galvenokārt tikai ar suitu piedāvājumu. Pozitīvi, ka liela daļa vietējo ir iemācījušies suitu tradīcijas arī tā izmantot. Šobrīd gan tie ir salīdzinoši nelieli ieņēmumi uz teritoriju, kur uzņēmējdarbība kaut kādā veidā ir saistīta ar suitu kultūras aktivitātēm. Tomēr ir jābūt ekonomiskam pamatam, infrastruktūrai, stabilitāti iegūt ir ļoti svarīgi, jo suitu tiešām ir maz, un diemžēl to skaits samazinās.

Vai attiecībā uz tūrismu saskatāt arī kādus riskus? Vai tūristu pieprasījums pēc suitu kultūras tradīciju pieredzes var kļūt pārāk liels, un tūrisms – suitiem traucējošs?

Māra Rozentāle: The leader's work on behalf of the Society has been unpaid. Prior to this year, Dace Martinova worked on cooperation issues without being compensated for this work. At certain points, it seems that you have to do things needed by everyone, but there is no one to pay for it. Everyone understands though, that it is integral to the development of cooperation efforts.

Grigorijs Rozentāls: Miracles do not happen by themselves. A certain of lobbying is necessary to ensure cooperation with state institutions. This can take place in a variety of ways. Since our involvement with UNESCO, we have not carried out regular lobbying and we are therefore not expecting any results. There needs to be somebody who lobbies on behalf of the Suiti community but it is a position which requires a motivated individual with the appropriate qualifications. We do need to move toward this goal. Lobbying must be carried out constantly and consistently on a daily basis all year round.

Economic Development

Māra Rozentāle: The societies have been important learning venues where the Suiti have also learned economic skills. Even with respect to traditional clothing, that would not have been possible five years ago. I think the changes that have taken place in this sphere are truly amazing. This also applies to souvenir makers and the bakers of bread and *sklandu raušī*⁵. At the moment, this is the main income source for many businesses. During the off-season, the pub survives by offering Suiti specialities, as it also does during the summer. It is a positive development that many locals have learned Suiti traditions and make use of them, although income levels are relatively low for such businesses. There should, however, be an economic foundation, an infrastructure to gain more stability, because the number of people here is very low and that number is unfortunately decreasing.

With regard to tourism, do you see any risks? Is it possible that the tourist demand for Suiti cultural experiences could exceed their ability to copy and become too heavy a burden?

Māra Rozentāle: There are so many available opportunities, so many possibilities for development! I believe this is just the beginning.

Grigorijs Rozentāls: Geographically we are not in a particularly risky location. I do not think so. Our location is not too bad, it is not one where a large influx of tourists could be expected.

⁵ Ed. note. Savoury tarts with rye flour crusts and carrot and potato fillings.

Māra Rozentāle: Ir tik daudz brīvu nišu, kur to visu attīstīt! Uzskatu, ka šie ir tikai pirmsākumi.

Grigorijs Rozentāls: Ģeogrāfiski neesam tādā vietā, kur varētu būt kādi lieli riski, es tos nesaskatu. Vieta nav slikta, tomēr neesam tur, kur varētu būt milzīga tūristu plūsma.

Formālā un neformālā izglītība

Kas ir izdevies suitu tradīciju pārmantošanai izglītības jomā? Kas vēl ir darāmo darbu klāstā, un ko vēlētos paveikt tuvākā vai tālākā nākotnē?

Māra Rozentāle: Protams, ka diezgan daudz ir darīts, ir labi rezultāti darbā ar jauno paaudzi. Tas, ko bērni tagad uzzina un mācās, pirms gadiem pieciem, sešiem nebija iespējams. Visas nometnes, tradīciju skolas, arī Alsungas vidusskola, kopš ir iesaistījusies UNESCO Asociēto skolu programmā², vairāk tām lietām pievērš uzmanību. Viss nācis līdz ar UNESCO statusu. Vispār skolu esamība ir būtiska, teiksim, Jūrkalnē un Gudeniekos, Basos. Cilvēki atstās šīs vietas, ja bērniem nebūs, kur mācīties.

Grigorijs Rozentāls: Ar igauņiem īstenotā pārrobežu sadarbības projekta ietvaros tika izstrādāta mācību grāmata, un tas bija ļoti labs solis. Uz to gājām jau diezgan sen, par to domājām jau toreiz, pirms pieciem gadiem, bet tas viss īstenojās pagājušajā gadā. Patiesībā tas ir daudz. Mēs esam pārgājuši no mācīšanas no pierakstiem un kompilācijām uz mācīšanu no mācību grāmatas. Tas, ka šī novada savdabības mācīšana būtu jāpaplašina, vēl ir priekšā. Ir vēl organizatoriskas lietas, būtu jāuzlabo skolas konkurētspēja. Redzam, ka arī no valsts puses ir ieceres kaut ko reformēt. Es personīgi uzskatu, ka vidusskolas dēļ ir vērts pacīnīties.

Māra Rozentāle: Domāju, ka ar mācību grāmatu diezgan lielā mērā ir veicināta suitu tradīciju integrēšana dažādos mācību priekšmetos. Daudzi skolotāji saka, ka viņi savās stundās jau iepriekš integrēja suitu lietas, tikai bez grāmatām. It sevišķi mājturībā skolotāja to dara, suitu rakstus rāda, krāsas. Ir skolotāji, kas nav paaudžu paaudzēs saistīti ar vietējo kultūru, un šī grāmata arī viņiem palīdz.

Ko no pārtrauktām suitu kultūras tradīcijām ir izdevies laika gaitā atjaunot?

² *Red. piez.* Asociēto skolu programma ir UNESCO izveidots skolu sadarbības tīkls, kura darbība var tikt tematiski ievirzīta, un kā viena no šādām tēmām Latvijā pēdējo gadu laikā ir bijusi nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana. Vairāk par skolu tīkla darbību Latvijā sk. UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, www.unesco.lv.

Formal and Non-Formal Education

What have you achieved for the transfer of Suiti traditions in the field of education? What still remains to be done and what would you like to accomplish in the near and more distant future?

Māra Rozentāle: Of course a great deal has already been done, there are good outcomes in work with youth. The curricula now available to children would not have been possible five or six years ago. The Alsunga Secondary School along with all the camps and extra-curricular tradition schools have joined the UNESCO Associated Schools programme⁶ so much more attention is directed to tradition. All of this development has come together with UNESCO status. Schools are vital in places like Jūrkalne, Gudenieki, and Basi, otherwise people will leave if there are no schools for their children.

Grigorijs Rozentāls: In the framework of a cross-border cooperation project implemented together with the Estonians, a textbook was developed, which was a very good step forward. We had been heading toward that goal for some five years, but it only came into being last year. In all honesty, that is a huge step forward. We have transitioned from teaching from handwritten notes to teaching from a textbook. In the future we will need to further expand teaching about the uniqueness of this area, but there are also organisational challenges and issues with the school's ability to compete. We also see plans for change from the government. I personally think the school is worth the struggle.

Māra Rozentāle: I think that the textbook quite significantly facilitates the integration of Suiti traditions in the school curriculum. Many teachers say that they had already integrated Suiti content into their classrooms but that it had taken place without books. Home economics teachers in particular, had been doing it through presentation of traditional Suiti patterns and colour combinations. There are also teachers who are not from here and this book is a great help to them.

Which lost Suiti cultural traditions been revitalized during this period of time?

Māra Rozentāle: Bagpipe playing and other traditional instruments. It seems to

⁶ *Ed. note.* Associated Schools programme is a school cooperation network created by the UNESCO, the activities of which can be thematically directed, and as one of such themes in Latvia in recent years has been safeguarding of the intangible cultural heritage. More about the activities of the school network in Latvia see Latvian National Commission for UNESCO, www.unesco.lv.

Māra Rozentāle: Dūdu spēle, tradicionālie instrumenti. Dūdas, man liekas, ir tas uzskatāmākais. Kokles spēle arī. Problēma ir tā, ka nav, kas uz vietas māca. Bet pagaidām tas veiksmīgi attīstās. Vīru ansamblī nāk vēl klāt dalībnieki. Un šajos sešos gados, kopš suiti ir UNESCO sarakstā, ir nodibināta kapela “Suitu muzikanti”, ansamblī “Suitu vīri” un “Suitu dūdenieki”. Suitu zīmols tiek izmantots.

Šo piecu, sešu gadu laikā ir iznākušas vairākas grāmatas, ir publikācijas presē. Top disks par suitu kāzām – tur būs suitu ansambļu dziedātās kāzu, precību dziesmas, arī grāmatiņa ar tradīcijas plašāku, izvērstāku aprakstu. Ir iecere veidot disku sēriju, nākošais, iespējams, būs veltīts bērnu tradīcijai. Sākumā tā kā sabijos, bet runājām ar Lidiju Jansoni, Ilgu Leimani, ka patiesībā, kāpēc nē?

Vēl man ienāca prātā likt kristību un bērnu dziesmas vienā diskā. Tas tā kā aplis, kas noslēdzas. Domāju, ka noteikti nav jābūt melnam vāciņam ar krustu virsū. No mūsu skatu punkta, mēs, kā katoļi, jau bēres neredzam tā. Protams, ka tas disks varētu būt specifiskai auditorijai, tāda uzdrīkstēšanās Latvijas mērogā. Bērnu dziesmas tika dziedātas, lai dvēselei vieglāk aiziet. Bet tā ir tradīcija, kas suitos ir jau izzudusi. Vēl pagājušā gadsimta 50. gados sievas esot gājušas un dziedājušas. Tā būtu piefiksēta izzudusi tradīcija.

Suitu diaspora

Grigorijs Rozentāls: Nozīmīgs ir gan darbs pie suitu identitātes un savdabības apzināšanās suitu kopienā, gan darbs ar diasporu, būtībā, ar suitiem, kam saknes ir šajā novadā, bet kas vairs nedzīvo uz vietas. Arī ar viņiem ir jāstrādā. Tas ir veids, kā stiprināt kopienu kā tādu. Iespējams, atrast vēl resursus, ko mēs šodien pat neapzināmies. Jo cilvēki strādā daudz un dažādās vietās.

Māra Rozentāle: Darbs ar diasporu, es arī esmu par to domājusi. Brīžiem ir sajūta, ka diasporas suitiem par daudzām lietām interese ir daudz lielāka, nekā uz vietas dzīvojošajiem. Diasporai vēl ir kādi dzimtas īpašumi uz vietas, kas varbūt stāv tukši un pamesti, kas tiks mantoti.

Grigorijs Rozentāls: Tādēļ šīs nometnes, ko Māra pieminēja, ir ļoti svarīgas. Tas ir arī viens uzdevums, kas kaut kad ir jāšak.

Māra Rozentāle: Arī par mūsu ikvasaras tradīciju skoliņām diasporai ir ļoti liela interese. Pašvaldība gan pieņēma lēmumu, ka, tā kā tur ir arī pašvaldības finansējums, tad tās būs tikai vietējiem bērniem. Būtu arī interese vienā vasarā rīkot trīs tādas nometnes, bet tad atkal ir jautājums par cilvēkresursiem.

me, that bagpipes are the most prominent, along with the kokle⁷. The problem is that there are no local teachers. Still, there is meaningful progress. New singers have joined the men's ensemble and in the six years since Suiti became part of the UNESCO list, new groups have been established, included the rural band ‘*Suitu muzikanti*’ and the ensembles ‘*Suitu vīri*’ and ‘*Suitu dūdenieki*’. The Suiti brand really is in use.

In the last five or six years, several books have been published with some in press right now. A CD of Suiti wedding traditions is underway, including courtship and wedding songs, along with a booklet with more detailed descriptions of the tradition. The plan is for a series of CDs, with the next likely to be about funeral traditions. That was a bit frightening at first, but after speaking with Lidija Jansone and Ilga Leimane, the question seemed to be ‘why not?’

It also occurred to me that christening and funeral songs could both be on the CD, which would be akin to closing the circle. I do not think the cover would have to be black with a cross on top. From our perspective as Catholics, we do not see funerals in this way. Obviously, this CD would address a specific audience, but it would also be a somewhat daring enterprise in the Latvian context. Funeral songs were sung to ease the departure of the soul, although it is a tradition that has already been lost. It still existed in the 1950s, the women apparently did go to funerals and sing their songs, but it is now an extinct tradition which should be documented.

The Suiti Diaspora

Grigorijs Rozentāls: The work of instilling pride in Suiti identity and creating understandings of its uniqueness is very important in both the local community and the Suiti diaspora, which consists of individuals who have roots in this area, but no longer live here. We must work with them too. It is a way of strengthening the community as a whole and possibly finding resources we did not know about because people work in a wide variety of places.

Māra Rozentāle: I have spent time thinking about work with the diaspora community. It seems at times that those living elsewhere are more interested in many things than those who live here. Some members of the diaspora might still own property which has been abandoned, but will be inherited at a future date.

Grigorijs Rozentāls: That is why the camps discussed by Māra are so important. This is another issue we must get started on.

⁷ Ed. note. A multi-stringed instrument of the psaltery family, held in the lap and played with a block-and-strum technique.

Suitu un setu sadarbība

Kā tagad attīstās ikgadējā suitu tradīciju skoliņa? Vai ar katru gadu tā kļūst aizvien kuplāka? Pēdējos gados bija dalībnieki arī no Igaunijas, setu kopienas³.

Māra Rozentāle: Kuplāka īsti nē, var jau būt, ka jāsāk par to domāt. Esam jau maksimumā dalībnieku skaitu noteikuši, cik šādā formātā varam uzņemt. Tikko skoliņai svinējām piecu gadu jubileju, un es teicu Dacei Martinovai, ka jāsāk domāt, ka varbūt skoliņa jāriko divām vecuma grupām. Interesentu parasti ir daudz vairāk nekā ir iespējams paņemt.

Nu jau divus gadus skoliņai pievienojas jaunieši no setu kopienas Igaunijā, un suitu un setu jaunieši plāno arī turpmāk tikties. Pagājušajā gadā mums bija Igaunijas-Latvijas pārrobežu sadarbības programmas projekts, kurā piedalījās Alsungas dome, biedrība "EKC "Suiti"" un setu kopiena. Biedrības aktivitāte projektā – organizēt kopīgu setu un suitu bērnu vasaras skoliņu. Tā bija vēl papildus mūsu ikgadējai skoliņai, kur piedalās nedaudz mazāki bērni – no 1. līdz 4. klasei. Nolēmām no igauņiem aicināt lielākus bērnus, gandrīz jauniešus. Visādi jau gāja, viņi vairs nav gluži mazi bērni, kuru uzmanību var noturēt ar dziesmām un dančiem. Brīžiem tā bija, kā bija. Pagājušajā gadā skoliņa bija Alsungā, Jūrkalnē, Basos. Šogad mēs braucām pie setiem, Valsts Kultūrkapitāla fonds iedeva finansējumu. Plāns ir, ka nākošasar atkal tie paši jaunieši brauks uz Alsungu. Ja tāda kopīga skoliņa būs jau trešo gadu, tad būs izveidojusies tradīcija.

Līdz ar to ir interesanti, ka var redzēt, kā tie bērni aug. Tad jāsāk pielāgoties, un programma jāveido daudzpusīgāka, vairs ne kā bērniem, bet tīņiem. Bet, protams, tā, lai visas aktivitātes ir saistītas ar tradicionālo kultūru. Ir doma nākamajā vasarā organizēt arī pārgājienus – uz augstāko kalnu suitu novadā vai uz jūru, un tad mācīties kādas zvejniecības tradīcijas, cik nu tās vēl ir palikušas.

Plānojam pieteikties Latvijas-Igaunijas pārrobežu sadarbības programmai ar jaunu projektu, tur būs ne tikai seti, bet arī Kihnu kopiena, tieši UNESCO statusa izmantošana būs sadarbības projekta pamatā. Laikam arī igauņiem tā tēma ir aktuāla. Sākumā bija plāns, ka no Latvijas būtu tikai suiti, lai UNESCO statusu var pielikt klāt, bet mēs tomēr pierunājām setus, ka arī lībiešus iesaistīsim, ar domu, ka lībieši ir ceļā uz UNESCO statusu. Viņi ir ļoti izkļiedēti, varbūt tādēļ tas ir sarežģīti. Mūsu plānā ir ietverta arī suitu UNESCO zīmola izmantošana vietējā tūrisma veicināšanai reģionos. Tāpat arī plānojam veidot kopīgu kalendāru suitiem, lībiešiem, Kihnu un setu kopienām, ar īpašiem tradicionālajiem datumiem visos reģionos. Tāds ir padomā.

³ *Red. piez.* Setu kopienas Igaunijā polifoniskā dziedāšana – *Seto leelo* – ir ielūta UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā (2009).

Māra Rozentāle: The diaspora has shown a great deal of interest in our annual summer traditions schools. However, local government decided that since they receive municipal funding, these camps should only be open to local children. There is enough interest to three such camps every summer, but then we come up against the questions of human resources.

Cooperation of the Suiti and the Seto

How are the annual Suiti tradition school developing now? Does it grow from year to year? In recent years there have also been participants from the Seto community in Estonia⁸.

Māra Rozentāle: I cannot say for sure that it is growing, maybe. We have already achieved the maximum number of participants this format can support. We just celebrated the fifth anniversary of the school and I said to Dace Martinova that perhaps we should start thinking about planning the school for two age groups. The number of applications usually exceeds the number we are able to accommodate.

For two years, the school community has been joined by youth from the Seto community in Estonia, with plans for the Seto and the Suiti youth to meet again. Last year we had an Estonian-Latvian cross-border cooperation programme project which involved the Alsunga Council, the Society 'EKC 'Suiti'' and the Seto community. The Society's largest project was the summer tradition school for Seto and Suiti children which took place in addition to our regular summer programme for younger children. As a result we decided to invite older children from Estonia. It was not easy to keep them occupied, since they were not small children who can be distracted by songs or dances, and there were problems from time to time. Last summer the camp was held in Alsunga, Jūrkalne, and Basi, and this year we will be travelling to the Seto area since we received funding from the State Culture Capital Foundation. There is a plan for the same youth to return to Alsunga. If the third year works out, a tradition will have been established.

It is interesting to watch these children grow up. The programme needs to be adapted to the needs of teen-agers and all activities must be connected to traditional culture. We are also thinking of organising hikes to the highest hill in the Suiti area or to the sea to learn something of the fishing traditions that remain.

We plan to apply to the Estonian-Latvian Cross-Border Cooperation programme with a new project based on our UNESCO status which will include not only the Seto, but also the Kihnu community. This idea came from the Estonians who also find

⁸ *Ed. note.* *Seto leelo*, the polyphonic singing of the Seto community in Estonia has been inscribed on the UNESCO Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity (2009).

Vai uzsāktā pārrobežu sadarbība varētu vērsties plašākā starptautiskā sadarbībā?

Māra Rozentāle: Mums mazliet pietrūkst kapacitātes. Esmu domājusi, ka arī Erasmus programma mums varētu būt ļoti vērtīga, īstenojot pieredzes apmaiņas projektus Eiropā. Esmu rakstījusi šādus projektus iepriekš, šķiet, vēl pagājušajā gadā rakstīju sievietei uz Lietuvu par sutartinēm. Viņa bija ieinteresēta, bet projekta sagatavošana ir liels darbs. Mums pietrūkst projektu administratīvās kapacitātes. Man pat īsti neceļas roka mēģināt to projektu rakstīt.

Noslēguma vietā

Māra Rozentāle: Man liekas, ka pozitīvi ir tas, ka, kopš suitus iekļāva UNESCO sarakstā, aizvien vairāk cilvēku apzinās savu piederību suitu kultūrai. Tas ir sakritis ar procesiem mūsu valstī un pasaulē. Cilvēki Latvijā un arī visā Eiropā arvien vairāk apzinās kultūras tradīciju nozīmi un arī to vērtību. Ne tikai tie, kas dzied folkloras kopās.

Grigorijs Rozentāls: Es domāju, ka UNESCO statuss šobrīd ļauj mums daudz cerīgāk skatīties nākotnē, nekā, ja tā nebūtu. Tas neietekmē lokālās lietas, kur varbūt cilvēki tiešām kādreiz nesaprot, kas tas UNESCO ir, ko tas dara un kam tas vajadzīgs. Tas tiek skaidrots, un es domāju, ka tā neizpratne mazinās.

Paraugoties nākotnē, ja mēģinātu nedefinēt vēlamības kritēriju kopu, kas būtu tas, kas radītu pilnīgu gandarījumu par lietu kārtību suitu kultūrtelpas saglabāšanā? Vai vēl ir daudz, ko ir vēlme paveikt?

Grigorijs Rozentāls: Vai uzskaitīt, kam būtu jābūt, lai mēs būtu gatavi iet UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā? Tas būtu garš saraksts.

Es teiktu, ka pašvaldības ieinteresētība ir svarīga un pieejamība pašvaldības resursiem, suitu interešu lobēšana ir svarīga, atbalsts tiem uzņēmējiem, kas kaut ko dara ar suitu lietām. Tradīciju elementu atgriešana arī ir vajadzīga lieta, tāpat Alsungas pils restaurēšana, tāpat esošo, vēl neizmirsušo tradīciju popularizēšana. Kaut kur varbūt der arī kooperācija, kas ļauj salikt nelielus resursus kopā un investēt tos kādu mērķu labā, kaut kur var līdzēt pašvaldība, kaut kur var līdzēt valsts atbalsts, kaut ko var izdarīt uz brīvprātīgā darba pamata ar "pliku entuziasmu". Pie tā ir jāstrādā.

Skola ir viens svarīgs virziens, un ceru, ka ar laiku nonāksim līdz kaut kam līdzīgam kā mazākumtautību skolas. Latvijā tāda prakse ir. Es pieņemu, ka ir dažādi risinājumi. Bet tieši mazākumtautību skolas šo savu identitātes saturu ieliek jaunajā paaudzē. Un, manuprāt, skolai Alsungā būtu jābūt līdzīgai – ar suitu kultūras lietām jaunā paaudze

this timely. Originally it was thought that Latvia would be represented by only the Suiti to make use of UNESCO status, but we persuaded the Seto that the Livs⁹ should also be included since they are also on their way to UNESCO status. The Livs are more scattered, so this is a more complicated undertaking. Our plan includes using the UNESCO brand name to promote tourism in this area. We are also planning to develop an events calendar together with the Livs, the Kihnu and Seto communities which would include important traditional dates.

Is it possible that the cross border cooperation that has been already launched could turn into a wider international collaboration?

Māra Rozentāle: We are somewhat lacking in capacity for that. I had thought that the *Erasmus* programme could be of value to us to create experience exchanges with Europe. I have written some project applications like this. It seems to me that last year I wrote to a woman in Lithuania about *sutartines*¹⁰. She was interested, but drafting a project is a big job. We lack the administrative capacity for such projects. I do not feel I could even begin to try writing such a proposal.

In Lieu of a Conclusion

Māra Rozentāle: I think it is positive that, since the Suiti were inscribed on the UNESCO list, more and more people are becoming aware of their belonging to the Suiti culture. It has coincided with the developments in our country and elsewhere in the world. People in Latvia and across Europe are increasingly aware of the significance and value of cultural traditions and not only those who sing in folk groups.

Grigorijs Rozentāls: I think that the UNESCO status now allows us to look into the future with more optimism than if we did not have it. It does not affect local things where people sometimes really do not understand what UNESCO is all about, what it does and why it is needed. Explanations are being provided and I think there is less misunderstanding now.

Looking into the future, if we were to define a set of criteria, that would give you confidence that the cultural heritage of the Suiti is being fully safeguarded, what would it be? Is there still a lot you would like to accomplish?

⁹ *Ed. note.* The Livs have been recognised as one of the core nationalities of Latvia, and the Liv language or Livonian is included in the UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger.

¹⁰ *Ed. note.* An ancient form of two and three voiced polyphony in Lithuania, based on the oldest principles of multi-part vocal music.

jāiepazīstina caur izglītības sistēmu. Ebreju skolā mēs bijām, bet es pieņemu, ka ir arī citi labi piemēri Latvijā, poļu skolas utt. Mums ir tas, kas ir jānodod, mums tas saturs ir.

Lai tas viss būtu, tīri objektīvi gadi desmit, divdesmit būs vajadzīgi. Ja lietas attīstīsies labi, mēs tur nonāksim, ejot tajā virzienā soli pa solim. Varbūt, ka mums neizdosies, varbūt, ka izdosies pēc gadiem piecdesmit. Bet alternatīva jau ir. Tas ir veids, kā iegūt tādu komforta līmeni, ka var iet uz Reprerentatīvo sarakstu. Domāju, ka šobrīd esam pareizajā sarakstā, un mums tur vēl kādu laiku ir jāpaliek.

Suitiem tāpat kā māksliniekiem, galvenais, ka par viņiem runā, pārējais ir sīkums.

Rīga, 2015. gada 12. novembris

Grigorijs Rozentāls: Shall I enumerate everything that would be needed for us to proceed to the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage? That would be a long list.

I would say that it would be important for there to be interest on the part of the municipality which should also have resources available for this purpose. Lobbying for Suiti interests is vital and support for businesses associated with Suiti issues. Certain aspects of the tradition also need to be revitalized, Alsunga Castle needs restoration, and existing folk traditions need to be promoted. Cooperative ventures to assemble small amounts of resources and invest them to further some worthy goal. The municipality can help to a certain degree. Government assistance can be helpful. Something can be achieved with volunteer work and sheer enthusiasm.

Schooling is another important direction for us. I hope that with time we will achieve a status similar to that of minority schools in Latvia. This practice exists in Latvia. I suppose there could be a number of different solutions, but minority schools are able to instill their identity into their younger generations. In my opinion, the schools in Alsunga could work along similar lines. The younger generation should encounter their cultural heritage through the school system. We visited the Jewish School, but I assume there are other good examples in Latvia, such as the Polish schools. We do have a rich heritage to pass on.

Ten or twenty years will be needed to achieve all of these objectives. Should things progress well, we will arrive at our goals step by step. We might not succeed at all or we might get there in fifty years. But we have developed an alternative to the previous status quo. It is the road we should take to comfortably arrive at membership on the Representative List. I think that we are on the right list for the time being, but we will have to stay there for some time.

The Suite are like artists. The most important thing is to be talked about. What is said about them is less important.

Rīga, November 12, 2015

Autori

ANDA BEITĀNE, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas profesore, zinātniskā un radošā darba prorektore, Muzikoloģijas nodaļas Etnomuzikoloģijas klases vadītāja. 2006. gadā aizstāvējusi promocijas darbu – disertāciju “Vēlinās izcelsmes vokālā daudz balsība latviešu tradicionālajā mūzikā”, iegūstot mākslas zinātņu doktora zinātnisko grādu muzikoloģijas apakšnozarē, kā arī izveidojusi Etnomuzikoloģijas klasi. Kopš 1992. gada veikusi lauka pētījumus Latvijā, Krievijā (Sibīrijā) un Baltkrievijā. A. Beitāne ir monogrāfijas par vokālo daudz balsību latviešu tradicionālajā mūzikā, kā arī vairāku grāmatu, rakstu un ierakstu par vietējo mūzikas praksi Latvijā, Sibīrijā un Baltkrievijā autore.

RUTA CIBULE, šobrīd Balvu Centrālās bibliotēkas direktore, no 1989. līdz 2009. gadam – Balvu rajona Kultūras nodaļas vadītāja un valsts inspektore Balvu rajonā. Daudzu tradicionālās kultūras pārmantošanai veltītu projektu iniciatore Ziemeļlatgalē, divas reizes ieguvusi gan Lielo Folkloras gada balvu par izglītības veicināšanu, gan Latgaliešu kultūras gada balvu “Boņuks”.

DACE MARTINOVA, kopš 2009. gada biedrības “Etniskais kultūras centrs “Suiti” valdes priekšsēdētāja. Iniciējusi un īstenojusi vairākus suitu kultūrtelpai būtiskus projektus: suitu mantojuma krātuves izveide, suitu tautastērpu dokumentēšana un digitalizēšana, kokles un stabules spēles apmācība, jostu aušanas apmācība skolās un radošajās darbnīcās, 3. un 4. Starptautiskais Burdona festivāls, dūdu spēles meistarklases.

MĀRA MELLĒNA, zinātniskā grāda pretendente Latvijas Universitātē, filozofe, Valsts izglītības satura centra folkloras projektu vadītāja un Bērnu un jauniešu folkloras festivāla “Pulkā eimu, pulkā teku” režisore un rīkotāja kopš 1989. gada. Tradicionālās kultūras biedrības “Aprīka” valdes priekšsēdētāja. Iecienīta lektore gan augstskolās, gan dažādosursos. Daudzu tradicionālajai kultūrai veltītu publikāciju un priekšlasījumu autore. Stāstniecības eksperte UNESCO Latvijas Nacionālajā komisijā, aktīva stāstniecībai veltītu pasākumu rīkotāja un dalībiece. Saņēmusi Triju zvaigžņu ordeni par nozīmīgo ieguldījumu Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā.

Authors

ANDA BEITĀNE is Professor, Head of the Ethnomusicology Class, and Vice-Rector for Research and Creative Work at the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music (JVLAM). She received her PhD at the JVLAM in 2006, with a dissertation on Multipart Singing of Recent Origin in Latvian Traditional Music and established the Ethnomusicology Class at the Academy. Beitāne has done fieldwork in Latvia, Siberia, and Belarus since 1992, and authored a monograph about multipart singing in Latvian traditional music, as well as several books, articles, and recordings on local musical practices in Latvia, Siberia and Belarus.

RUTA CIBULE is currently Director of the Balvi Central Library, but was Head of the Balvi District Cultural Department from 1989 to 2009, as well as the State Inspector for the Balvi district. She has initiated many projects devoted to the inheritance of traditional culture in Northern Latgale and received the Grand Prize of Folklore for the Promotion of Education twice, as well as a ‘*Boņuks*’, the award presented annually for contributions to Latgalian culture.

DACE MARTINOVA has been President of the non-governmental organisation the ‘*Ethnic Culture Centre ‘Suiti*’ since 2009. She has initiated and implemented a number of vital cultural projects for the Suiti community. These include developing a repository for heritage assets, documenting Suiti traditional clothing and digitizing the collection, teaching *kokle*, wooden flute, and bagpipes, as well as belt weaving in schools and workshops, and organising the third and fourth drone singing festivals.

MĀRA MELLĒNA holds a master’s degree in philosophy and is currently a doctoral candidate at the University of Latvia focusing on embodiment and the communicative aspects of tradition. She has been the director of the children’s and youth folklore festival ‘*Pulkā eimu, pulkā teku*’ since 1989, and Folklore Project Manager at the National Centre for Education. Mellēna is also president of the Society for Traditional Culture ‘*Aprīka*’. She lectures widely on traditional culture and has authored numerous publications. Māra Mellēna is the storytelling specialist at the UNESCO Latvian National

SIGNE PUCENA, mākslas maģistre, studējusi kultūras menedžmentu un latviešu folkloru un tradicionālo kultūru. Nevalstiskās organizācijas Starptozaru mākslas grupas SERDE projektu producente, mākslinieku darbnīcu un rezidenču centra Aizputē programmu direktore. Signes Pucenas darbība daudzus gadus bijusi saistīta ar dažādiem mākslas projektiem un to koordinēšanu, starp tiem ir arī brīvdabas ekspozīciju izveide Rīgas kā Eiropas kultūras galvaspilsētas programmā (2014), radošo darbnīcu vadīšana Šveicē, Īrijā, Vācijā, Somijā, Zviedrijā, Igaunijā u.c. Saņemta Lielā Folkloras gada balva par projektu “Točka. Nemateriālās kultūras fenomena – kandžas tecināšanas mākslinieciska un kultūrvēsturiska interpretācija”. Publikāciju sērijas “Tradīciju burtnīca” veidotāja un autore.

ILMĀRS PUMPURS, maģistra grādu etnomuzikoloģijā ieguvis 2009. gadā Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā. Pētījis jaunāko laiku sadzīves mūzikas un daudzstīgu instrumentu spēles tradīcijas, piedalījies folkloras ekspedīcijās. Pumpurs ir lasījis lekcijas un vadījis instrumentu spēles meistarklases Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras koledžā un Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā, kā arī mūžizglītības programmās. Patlaban Pumpurs strādā kā instrumentālās tautas mūzikas eksperts Latvijas Nacionālajā kultūras centrā un paralēli profesionālajai darbībai kopš 1999. gada ir deju folkloras kopas “Dandari” un tautas mūzikas kapelas “Hāgenskalna muzikanti” vadītājs. 2006. gadā ir bijis viens no biedrības “Skaņumāja”, kas realizē virkni tradicionālo instrumentu spēles prasmju saglabāšanas un popularizēšanas projektu, dibinātājiem.

MĀRA ROZENTĀLE, biedrības “Etniskais kultūras centrs “Suiti”” pasākumu koordinatore, sabiedrisko attiecību vadītāja, Alsungas novada domes Attīstības nodaļas vadītāja, Finanšu nodaļas vadītājas vietniece darbā ar ES struktūrfondu u.c. ārvalstu un vietējo fondu finansējuma piesaisti, projektu koordinēšanu. Kopš 2010. gada darbojas ansambļi “Suitu sievas”, kā arī kokļu un stabuļu ansambļi.

GRIGORIJS ROZENTĀLS, studējis ekonomiku Latvijā un ASV. No 2009. līdz 2013. gadam – Alsungas novada domes priekšsēdētājs. Bijis biedrības “Etniskais kultūras centrs “Suiti”” valdes priekšsēdētājs, šobrīd biedrības “Suitu novads” valdes priekšsēdētājs. Sagatavojis un iesniedzis pieteikumu par suitu kultūrtelpu UNESCO nominācijai. Saņēmis Triju zvaigžņu ordeni par ieguldīto darbu suitu kopienas saglabāšanā un Lielo Folkloras balvu par interneta portāla www.suitunovads.lv izveidi. Grāmatu “Vienatnē pāri Āzijai” un “Āzija ar suita acīm” autors.

Commission and has been actively engaged in developing storytelling events for many years. She was recently awarded the Order of the Three Stars for her contributions to safeguarding traditional culture in Latvia.

SIGNE PUCENA holds a Master of Arts, with a background in cultural management, Latvian folklore, and traditional culture. She is project producer for the Interdisciplinary Art Group SERDE, and programme director of the artist workshop series and residency centre in Aizpute. Signe Pucena has curated a variety of art projects, including several open-air exhibits in Rīga for the European Capital of Culture event in 2014. She has also led workshops in Switzerland, Ireland, Germany, Finland, Sweden, and Estonia, and received the Grand Prize of Folklore for the *Točka* project, which examined the artistic and cultural history aspects of moonshine production as a phenomenon of intangible cultural heritage. Pucena is the founder and author of the ‘Notebook of Traditions’ series.

ILMĀRS PUMPURS completed undergraduate studies in Traditional Culture and Latvian Folklore at the Latvian Academy of Culture in 2006, and a master’s degree in ethnomusicology at the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music (JVLAM) in 2009. He studies traditional instrumental music, traditional techniques for multistring instruments, and continues with field work. Pumpurs lectures and presents master classes at the College of Culture at the Latvian Academy of Culture, the JVLAM, and lifelong learning programmes. Pumpurs is also the Latvian National Centre for Culture’s specialist in instrumental folk music. In addition to his academic work, he has also been leader of the traditional dance group ‘*Dandari*’ since 2009, and the folk music ensemble ‘*Hāgenskalna muzikanti*’. In 2006, he co-founded ‘*Skaņumāja*’, a non-governmental organisation dedicated to preserving and promoting traditional instrumental music skills.

MĀRA ROZENTĀLE is events coordinator and public relations manager for the non-governmental organisation the ‘*Ethnic Culture Centre ‘Suiti’*’; Head of Development for the Alsunga County Council, Deputy Head of the Finance Department responsible for fundraising through EU structural funds, and other foreign and local granting agencies. Since 2010, she has been a member of the ensemble ‘*Suitu sievas*’ and plays in the local *kokle* and wooden flute groups.

GRIGORIJS ROZENTĀLS studied economics in Latvia and the United States. He was Chair of the Alsunga County Council from 2009 to 2013,

ANITA VAIVADE, kopš 2012. gada docente un pētniece Latvijas Kultūras akadēmijā, *cum laude* aizstāvējusi promocijas darbu “Nemateriālā kultūras mantojuma konceptualizācija tiesībās” (2011) un patlaban, sadarbībā ar tiesību zinātniekiem Francijā, īsteno Eiropas nemateriālā kultūras mantojuma tiesību salīdzinošu pētījumu “Osmoze” (2014–2017). Vadījusi Latvijas delegāciju UNESCO Starpvaldību komitejā nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai (2013–2015), labprāt velta laiku kordziedāšanai, slidošanas maratoniem un *frivolitē* mežģīņu darināšanai.

and previously President of the non-governmental organisation the ‘*Ethnic Culture Centre ‘Suiti’*’. He is currently President of the Suiti County Society. Rozenbergs was responsible for initiating and successfully stewarding the application for the inscription of the Suiti Cultural Space on the UNESCO List. He was awarded the Order of the Three Stars for contributions to the safeguarding of the Suiti community and the Annual Grand Prize of Folklore for creating the internet portal www.suitunovads.lv. He has also authored two books: ‘*Vienatnē pāri Āzijai*’ (‘Alone Across Asia’) and ‘*Āzija ar suita acīm*’ (‘Asia Through the Eyes of a Suits’).

ANITA VAIVADE has been Assistant Professor at the Latvian Academy of Culture since 2012. She defended her doctoral thesis on the Conceptualisation of the Intangible Cultural Heritage in Law *cum laude* in 2011. Vaivade is currently collaborating with French legal scholars on the Osmosis Project, a comparative study of European intangible cultural heritage legislation (2014–2017). She led the Latvian delegation to the UNESCO Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage from 2013 to 2015. She happily devotes her free time to choral singing, skating marathons, and lace tatting.

